

Rengâhenk Sayfalar

"Söyleyecek sözümüz var!" Bu mottoyla yola çıkmış ve uzun yıllardır varlığını devam ettirebilmiş bir dergi Rengâhenk. Bu mottoyu dergiye pusula olarak belirleyenler, dünyaya bir şeyler söylemenin, ondan anladığını yine ona haykırmanın hayatiliğini idrak etmiş olsalar gerek. Çünkü insan varsa söz var, yazı var, hikâye var. İnsan, karşı tarafta duyacak, sesine akis verecek birileri olmasa bile anlatmaktan vazgeçmiyor. Anlatmasa veya buna gücü yetmese de en azından varlığıyla kendi hikayesini ortaya koyuyor ve bazen "Yazsan hayatım roman olur" diyerek hikayesinin önemine ve biricikliğine atıfta bulunuyor. Bunu içten gelen önlenemez bir ihtiyaç olarak hissediyor belki de.

Bana öyle geliyor ki bir şeyler söylemek yani hikâye anlatmak, bu dünyadaki varlığımıza bir kanıt oluyor. "Ben de buradayım ya da bir zamanlar buradaydım, işte sözüm buna şahit olsun" demek gibi. İnsanlardan insan olan bizlerin de sözler içinde sözlerimiz var. Bir tayfin içinde değişen ve farklı noktalara konumlanan renkler gibi bizim sözlerimiz de değişiyor, bir renk cümbüşünün parçası oluveriyor. Üslubumuz rengimizin tonunu belirliyor belki de. Ama şunu biliyoruz ki biz de o tayfin içindeyiz ve iyi ki söyleyecek bir söz bulabilmişiz.

Bugün hazır ve nazır bir şekilde karşınızda olan Rengâhenk dergisinin 55. sayısı da yazar ve çizerlerimizin, söyleyeceklerini ya da dertlerini ya da meramlarını siz sevgili okuyucuya duyurma arzuları sayesinde son halini aldı. Sizin varlığınız onların söylediklerini yani duyacaklarınızı anlamlı kıldı. Bu noktada da bizlere yeni bir şükür vesilesi doğdu: İyi ki okurlarımıza ulaşabilmişiz.

Siz bu sayıyı okurken biz yeni sayılar üzerinde düşünüyor ve çalışıyor olacağız. Her ne kadar dünya üzerinde daha önce söylenmemiş bir söz kalmamışsa da söylenenleri kendi meşrebimizce, kabımızın aldığı kadarıyla yeniden ifade edeceğiz. Anlama isteğimizin, anlatma aşkımızın ve merakımızın giderek büyümesi dileğiyle...

Şeyma Nur GÜLTEKİN

Çiçekler... Onlar hayatımızın her anında bize eşlik ediyorlar. Her farklı durumda çeşitli duygularımızın ifadesi olarak beliriyorlar. Onlar bize, biz onlara bir anlam atfediyoruz. Sevinçlerimiz, başarılarımız için bir demet çiçek; hastalarımıza şifa niyetine bir çiçek; hatta ebediyete uğurladığımız sevdiğimizimizin toprağına acımızın ve hasretimizin ifadesi olarak yine çiçek...

Hisli duygularımızın tarifini çiçekler dile getiriyor çoğu zaman. Onlar kendi lisanlarıncı bazen acı hislerimizi anlatıyor bir karanfille, bazen bir papatyanın saflığında samimiyetimizi sunuyor. Hüsnüyusuf incelik ve zerafetimizi gösteriyor, kâsımpatılar bereketi hatırlatıyor.

Halkımız hem doğrudan çiçeklerin varlıklarıyla hem de "bir kızıl goncaya benzer dudağın", "papatya gibisin beyaz ve ince", "gözlerimde sana güller, papatyalar getirdim" diyerek şarkı ve türkülerde isimleriyle hislerini dile getiriyor.

Şarkı türkü demişken derginin içeriğinden biraz bahsedelim. Dergide, halk müziğimizin izlerini aradığımız "Kalk Gidelim Sevdiğim Devriyeler Basmadan" yazımızla karşılaşırken Modern Zamanın İlkel Kavgası nasıl olurmuş onu da okuyacağız. "Bülbül güle, gül bülbüle" sahiden yar olmamış mıdır, bilmiyoruz ancak Ahmet Cingöz'le yaptığımız hasbihal ile çiçekleri seven kuşlarımız ve kuş gözlemciliği hakkında bilgi sahibi oluyoruz. Bunların yanında bir önceki sayımızda yer alan yazının devamı niteliğinde olan Yeni Dünyanın Beş Taşları'nı okumaya kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Bahusus çiçekleri seviyoruz dedik fakat tüm canlıları seviyoruz. O yüzden tükenmiş hayvanları yeniden canlandırmanın mümkün olup olmadığının cevabını da çeviri bölümünde anıyoruz. Raftakiler köşemiz için bu sayıda iki kitaba yer veriyoruz. Tanpınar'ın "Huzur"unda huzura davet ediliyor ve Sabahattin Ali'nin Madonna'sıyla sıra dışı karakterlerle buluşuyoruz. Şahsiyet köşesinde ise kapakta da eserine yer verdiğimiz Ressam Ahmet Yakupoğlu'nu anıyoruz.

Bu sayımızı dimağlarınızda gerek içeriğiyle gerek mizanpajıyla olsun, adeta çiçeklerin renklerinden bir cümbüş, kokularından bir rayiha bırakacak. 55. sayımız ile sizleri Rengâhenk bahçemize buyur etmek bizden; gelip şenlenmek, ferahlamak sizden.

İçinizin çiçek gibi açması ümidiyle...

Tuççe KABAKCI

Rengâhenk İçindekiler İçindekiler

4 Defter-i Kadim Kafkasların İncisi “Azerbaycan” Meryem KARAKULAK	Kafkasya, adını çocukluğumuzda büyüklerimizin dillerinden dökülen türkülerde duyduğumuz, folklor oyunlarını hayranlıkla izlediğimiz bölge.	7 Şiir 22 Hilal Nur GÜNEY
8 Serbest Kürsü Kafaları Karıştıran Bir Soru: Aşı Zorunlu Olmalı mı? Zafer AĞCA	Deneme Modern Zamanın İkel Kavgası Yusuf Bilal AKKAYA	10
13 Kültür Sanat “Kalk Gidelim Sevdiğim, Devriyeler Basmadan” Şeyma Nur GÜLTEKİN		14 Zamanın Rüyası Mündemiç Semin IŞIK
16 Hasbihâl “Kuş Gözlemciliği Farkındalık Oluşturuyor” Merve ÖKSÜZ	20 Tekno-can Emre ATLIHAN	23 Köşede Yazanlar Barajı Kalkan Üniversiteler Kamil OLGUN
24 Üniversite Günlüğü Üniversite Döneminde Beslenmemiz Nasıl Olmalı? Kübra ÖZKAN	Röportaj Alı Rıza ÖZCAN: “Bizim Sanat- larımız Tek Başına Desteksiz Ayakta Durabilen Sanatlardır” Kübra BAŞ, Ayşenur GÜZ	26 Ayraç Efendi ile Püskül Hanım Tahir BATUHAN
Fotoğraf Söze Geldi Habersiz Buluşmalar Zeynep Neva TAN	34 İncir Çekirdeği Üniversite Tercihi ile Bitmeyen İmtihanımız Ayşe Burhan AYTEKİN	36 Makale Türk Tarihinin Zembereği Alparslan Bozkurt TÜFEKÇİ

Rengâhenk

Yıl: 15 2022/3 Sayı: 55
Yayın Türü: Yerel - Süreli

KOCAV Adına Sahibi

Av. Dr. Ali Ürey

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

İbrahim Biz

Genel Yayın Yönetmeni

Kübra Baş
Meryem Karakulak

Editör

Şeyma Nur Gültekin
Tuğçe Kabakçı

İletişim Koordinatörü

Bezyanur Kandemir

Yayın Kurulu

Aybala Tüzün
Ayşenur Güz
Bezya Büyükağaççı
Emir Karakaya
Emre Atlıhan

Hilal Nur Sayman

Kübra Özkan
Meryem Nur Aygün
Yusuf Bilal Akkaya
Zehra Damar

Çalışma Kurulu

Bahar Oğuz
Bilge Berika Ömerbaşoğlu
Fatma Zehra Örnek Turan
Mehmet Emre Kahraman
Merve Öksüz

Danışma Kurulu

Ahmet Pak
Ayşe Burhan Aytekin
Elif Dancı
Esra Gültekin
Mesut Aytekin
Metehan Hepnar
Oğuzhan Kanat
Samet Özdemir
Semin Özkan
Sümeyye Ünal
Ümran Ay

İçindekiler İçindekiler İçindekiler

41 Hikâye Shrek Şansı Elif Dilruba ARIKAN	42 Çeviri Tükenmiş Hayvan Türlerini Geri Getirmek Mümkün mü? Beza BÜYÜKAĞAÇCI	44 Kalemişi Hüseyinî Melâle Aşinâyız Ümran AY SAY
	46 Raftakiler Düşüncenin Evvelden Hazırlanmış Yolunda Yürümek Aslı Nur LEKESİZBAŞ	48 Raftakiler Sabahattin Ali'nin Madonna'sı Beyzanur KANDEMİR
50 Üçüncü Göz Osman FAZIL	Makale Savaş, Göç ve Ekonomi Enis BİLİCİLER	52 Ceryan Osman FAZIL
Kayıp Hazine Konuşan Taşlar "Binek Taşı" Bahar OĞUZ	58 Hikâye En Güzel Cümleler Söylenecekken Hep Yarım... Emre ATLIHAN	64 Şahsiyel Kütahyalı Ressam: Ahmet YAKUPOĞLU Şule YÜCELİN - Hilal Nur SAYMAN
67 Hikâye Onlar Gibi Olamazdım Elif Duru KOÇAL	Makale Tasavvufta "Sır" Kavramı Tuğçe KABAKCI	70 Ocaкта Mizah Var FUZULİ BİRİ

Kapak Resmi
Ahmet Yakupoğlu

Sanat Yönetmeni
Engin Demir

Baskı
Acar Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad.
No:21/1 Esenyurt/İstanbul
Tel: (0212) 886 56 56

Adres
Kültür Ocağı Vakfı Hacı Arif Bey Konağı
Ayşe Kadın Hamamı Sokağı No. 24
Süleymaniye, Fatih / İstanbul

Telefon +90 (212) 519 99 70 - 71
Faks +90 (212) 519 99 72
web www.kocav.org.tr
e-mail rengahenk@cocav.org.tr
cocav@cocav.org.tr

Rengâhenk Dergisi KOCAY Bülteni'nin ücretsiz ekidir.

Rengâhenk'te yayımlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanan yazılar dipnot gösterilerek iktibas edilebilir.

Kafkasların İncisi

“Azerbaycan”

Meryem KARAKULAK

Kafkasya, adını çocukluğumuzda büyüklerimizimizin dillerinden döken türkülerde duyduğumuz, folklor oyunlarını hayranlıkla izlediğimiz bölge. Ona, iki deniz arası sıradağları, Avrupa ile Asya arası rehberliğiyle aşınayız çoğu zaman. Kafkasya deyince akla ilk Azerbaycan gelir, Karabağ gelir en önemlisi de Hocalı gelir.

18. yüzyılda Avrupadan hızla yayılan milliyetçilik, insan unsurunu “farklı” dil, din ve etnik yapı olarak çoğalttı. Bu farklılıkların dünyada yoğun olduğu üç önemli bölge Balkanlar, Ön Asya (Orta Doğu) ve Kafkasya’dır. Bugün bu bölgeler birer yangın yeri. Sadece insan farklılığı değil bölgelerin jeopolitik konumları ve devletlerin çıkarları da bu yangında etkili.

Azerbaycan, Türklerin Orta Asya’dan göçlerindeki ilk yerleşim yeridir. İskitler, Hunlar ve Hazarlar’ı burada görmekte birlikte 11. yüzyılın ortalarında bölgeye Oğuzlar geldi. Ardı sıra bölge; Selçuklular, Azerbaycan Atabeyleri’nin (İldenizliler) hakimiyetine geçer. İlhanlılar,

Harzemşahlar, Timurlular, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Safeviler (döneminde Gence Beylerbeyliği’ne) ve Osmanlı yönetimine girdi. 18. yüzyılda hanlıklar tarafından yönetildi.

Osmanlı Devleti’nin zayıflamasıyla Rusya’nın emelleri devreye girdi. Rusya, sıcak denizlere inme ve yayılcı politikası gereği bölgede yaşanan istikrarsızlığı kendi lehine çevirmek için 2. Katerina döneminde askerî harekâtları başlattı. Rus-İran savaşı sonunda 1813’te imzalanan Gülistan Anlaşması ile Rusya, Kuzey Azerbaycan hanlıklarını hâkimiyetine aldı. Bölgede savaşlar devam ederken Osmanlı-Rus-İran arasında 1828 Türkmençay ve 1829

Edirne Anlaşmaları ile Azerbaycan’ın milletlerarası statüsü tescil edildi. Güneyi İran hâkimiyetine giren Azerbaycan’ın kuzeyinde Ruslar nüfusunu arttırmaya başladı. Bolşevik ihtilali nedeniyle kendi iç dinamikleriyle uğraşan Ruslar, kısa süre bölgede etkinliğini kaybetti.

İhtilâlin getirmiş olduğu olumsuz hava, Azerbaycan ve Kafkasya’da Sovyet aleyhtarı bir hareketin doğmasına sebep oldu. Ermeniler kendi bölgelerinde toprak genişletme emelleriyle Karabağ üzerinde hak iddia etti. Böylece bölgedeki çatışmalara ve istikrarsızlığa bir yenisi eklendi.

Kafkasya'da Egemenliğin Sınırları

Azerbaycan, kendi bölge sınırlarını belirleyip yönetimini sağlamak için Mehmed Emin Resulzâde başkanlığında 1918'de Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti ilân etti. Böylece tarihte ilk defa Azerbaycan adıyla bir Türk devleti kurulmuş oldu. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin iç ve dış asayiş ve emniyetini düzenlemek ve korumak amacıyla Osmanlı kuvvetleri bölgeye geldi. Nûri Paşa kumandasındaki Kafkasya İslâm Ordusu, 1918'de Rusların elindeki Bakü'yü ele geçirdi. Ancak Mondros Mütarekesi'nden sonra Osmanlı kuvvetlerinin Bakü'den çekilmesi üzerine şehri İngiliz kuvvetleri işgal ederken Karabağ Azerbaycan'a dâhil edildi. 1920'de Kızıl Ordu'nun Azerbaycan'ı İngiliz işgalinden almasıyla, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kuruldu. Ermeniler, bu dönemi Karabağ'ın kendilerine katılması için yeni bir fırsat olarak görüp durumu Moskova yönetimine ilettiler. Moskova'nın oluşturduğu komisyon 1923'te Karabağ'ın özerk bölge olma-

“Karabağ, Azerbaycan'da dolayısıyla Kafkasya bölgesinde, özellikle transit ticaret, zirai ve ham madde kaynaklarının zenginliği bakımından önemli bir konumdadır.”

sına karar verdi. Transkafkasya Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti'nin 1936'da Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde Azerbaycan ve Ermenistan da yer aldı. Bundan sonra Azerbaycan Müslümanlarının diğer Müslüman ülkelerle ilişkileri tamamen kesildi. Rusya, Azerbaycan'da sosyal ve kültürel olarak sömürgeci müdahalelerde bulundu. Ermenistan'ın Karabağ'ı kendi topraklarına katma faaliyetleri devam ederken 2. Dünya Savaşı'na kadar

Azerbaycan halkı, milli kimliklerini korumak için baskılarla mücadele etti. 2. Dünya Savaşı'nda Sovyet ve İngiliz işgali ardından savaş sonrası kısa süreliğine Muhtar Azerbaycan Cumhuriyeti kuruldu.

Bitmeyen Sancuların Ardından Kurulan Azerbaycan Cumhuriyeti

Sovyetler Birliği'nde Garbaçov'un yeniden yapılanma ve açıklık politikalarına bağlı olarak Azerbaycan topraklarında Ermenilerin hak iddia

“Hocalı, tarihin en acımasız soykırımına 20. yüzyılın sonlarına doğru dünyanın gözü önüne maruz kaldı. Hedef tamamen sivillerdi. Savunmasız bölgeye giren Ermenilerin, kadına, çocuğa, yaşlıya ve aslında tüm insanlığa yaptığı işkence ve zulmün tarifi yok.”

etmesiyle gerginlikler arttı ve 1985 yılında Moskova yönetimi Bakü'ye saldırdı. Ermenilerin de yer aldığı saldırılarda, Ermenistan kamuoyu oluşturmak içinde Avrupadan yardım ve finansal destek sağlamak için komiteler kurdu. Bu duruma kayıtsız kalmayan Azerbaycan yetkilileri, Karabağ'ın Azerbaycan'ın ayrılmaz bir parçası olduğunu belirten bir deklarasyon yayımladı ve gösteriler düzenledi. Ermeniler, Karabağ'a çıkan yolların ulaşımını engelleyip yollara mayınlar döşeyerek kontrolü ellerine geçirmeye başladı. Azeriler Karabağ'dan göçe zorlandı, ayrılıkçılık ve etnik temizlik politikası yürütüldü. Bölgedeki çatışma, bölgenin güçlü aktörü Rusya'nın jeopolitik çıkarlarını gözetebilmesine ve nüfuzunu

korumasına hizmet etti. Sovyetlerin dağılmasının ardından Türki milletler, kendi bağımsız devletlerini kurmaya başladı. Azerbaycan Cumhuriyeti de 18 Ekim 1991'de kuruldu.

Haksız Savaşın Bağrında “Hocalı Katliamı”

Yeni devletlerin kurulması eski sorunların devam etmesini engellemedi. Ermeniler mezalimlerine bir yıl sonra daha kanlı olarak devam etti. Toprak genişletme arzusuna Türk düşmanlığı da eklenince, insanlığa sığmayacak katliamlar yapmaya başladı. Rusya'dan askeri destek alan Ermeniler Şubat 1992'de, sınır çatışmasını aşarak Karabağ'da saldırılarını yoğunlaştırdı, savaş civar köylere de yayıldı. Ermenilerin Türklere karşı gerçekleştirdikleri zalim katliamlardan biri Hocalı'da yaşandı. Hocalı, Karabağ'ın önemli bir yerleşim merkezi, asırlarca Türk tarihi ve kültürünün hayat bulduğu bir yerdir. Karabağ'daki tek havalimanının burada olması ve demir yolunun da buradan geçmesi nedeniyle kent stratejik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla Karabağ'ın en önemli tepelerinden birinde olan Hocalı, stratejik olarak askeri bir hedef halindedir. Karabağ'a çıkan kara yolu Ermeniler tara-

findan kapatılınca geriye kalan tek ulaşım seçeneği hava yolu oldu. Savunma yapan Azeri helikopterleri de Ermeniler tarafından vuruldu. Savunmasız bölgeye giren Ermenilerin, kadına, çocuğa, yaşlıya ve aslında tüm insanlığa yaptığı işkence ve zulmün tarifi yok. Hocalı tarihin en acımasız soykırımına 20. yüzyılın sonlarına doğru dünyanın gözü önüne maruz kaldı. Hedef tamamen sivillerdi, Hocalı tamamen yok edildi.

Karabağ Zaferi

21. yüzyılda Azerbaycan'ın çeyrek asrı geçkin işgal altında bulunan Karabağ toprağını kurtarmak için başlattığı harekât, 44 günde Azerbaycan'ın büyük tarihi zaferiyle sonuçlandı. Bu savaşta Rusya'nın doğrudan müdahale etmemesi ve Türkiye'nin siyasi desteği, Azerbaycan'ın uluslararası arenadaki haklı konumunu savunarak uluslararası güçlerin olası müdahalelerini etkisiz hale getirmesini sağladı ve Azerbaycan'ın hem askeri hem de siyasi açıdan kazanması için büyük bir fırsat yarattı. Zafer sonrası şahitlerin sözleri, tarihe geçen kayıtlar, görüntüler yıllar boyunca hafızalarımızdan silinmeyecektir.

Zamana esir düşmemek arzusuyla
Büyüttüm kendimi
Oysa zamansız çıkmıştım yola
Bir ekim sabahında
O günden beri yoldayım, umarsızca
Sığınmak ihtiyacı içimde bazı
Önü arkası olmayan bahanelere
Ruhum candan elbise misali üzerimde
İdrakim tehlikeli sınırlar eşiğinde
Zihnimin en ücra yerinde
Hasarsız bir geçmiş var elimde
Çocukluğumun başını okşarken ben
Yeniden doğmak sevdasına kapılıyorum
Bilerek can sıkıcı detayların bana
Hatalar yaptıracağını
Büyük resmini görmek telaşındayken hayatımın
Zaman yeniden yaratılmak heyecanıyla
Maziden hale akıyor
Ben eteklerine takılıp düşünüyorum gençliğimin
Heybemdeki ümitler saçılırken yere bu yıkıma yabancı
Başladığım yere dönüyorum.
Gözlerimi tekrar açıyorum dünyaya
Zamanı alarak arkama.

22

Hilal Nur GÜNEY

Yusuf Bilal Akkaya

Kafaları Karıştıran Bir Soru: Aşı Zorunlu Olmalı mı?

Zafer AĞCA

“Aşı zorunlu olmalı mıdır?” sorusu onlarca yıldır tartışılan bir konu. Fikrimce, aşı kesinlikle zorunlu olmalıdır. Hatta aşının faydalı olup olmadığını tartışma konusu yapmak, neredeyse dünyanın yuvarlak olup olmadığını tartışmakla aynı niteliktedir. Fakat aşının gereksiz olduğunu düşünen azımsanmayacak bir kalabalık mevcut. Bu tartışmalı soruyu cevaplamak için önce aşı denen bu sihirli iğneleri tanımamız ve onun faydalarını bilmemiz gerekir.

Aşı, belirli bir enfeksiyona karşı aktif bağışıklık sağlayan biyolojik bir hazırlıktır. Genellikle hastalığa neden olan virüs veya bakterilerin benzerlerini içeren aşı, bunların zayıflatılmış ve ölü hallerine, toksinlerine ve yüzey proteinlerine sahiptir. Bu örnekler, bir tehdit olarak algılanarak vücudun bağışıklık sistemini uyarır. Vücut ise bu tehdidi ortadan kaldırır ve gelecek tehditlere karşı bağışık hale gelir. Elbette bilimin de gelişmesiyle birlikte, aşının

faydaları ve önemi daha da anlaşılır hale gelmiştir. Uzmanlar günümüzde aşının suçiçeği, kızamık ve tüberküloz gibi enfeksiyonların önüne geçmekte etkili yol olduğunu söylemektedir. Kitlesele aşılama sayesinde suçiçeği gibi hastalıkların büyük ölçüde önüne geçilmiş; çocuk felci, kızamık ve tetanos gibi hastalıklar neredeyse tamamen yok olmuştur. Nezle aşısı, suçiçeği ve HPV aşısı gibi aşılarla da aşının faydaları daha ileri boyutta anlaşılır hale gelmiştir. Ancak bu aşılar bazen olumsuz sayılacak yan etkilere sebep olabilmektedir. Bazen bir aşıdan sonra birden çok yan etki de ortaya çıkabilir. Terleme, kızarıklık, aşılama bölgesinde ağrı, kas spazmları, iştahsızlık, ateş, baş ağrıları bu yan etkilerden bazılarıdır.

Dünyada aşının gereksiz olduğunu hatta vücuda zarar verdiğini düşünen “aşı karşıtı” birçok insan bulunmaktadır. Aşı karşıtları, esasen belirli bir ülke ya da şehrin sakinleri değil; Edward Jenner tarafından 1796’da aşının ilk kez

uygulandığı günden bu yana dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan insanlardır. Bu kalabalığın aşıya karşı olmalarındaki gerekçelerin başında ise adı geçen yan etkiler gelmektedir. Ancak bu yan etkilerin en sık ortaya çıkanları da aşıdan kısa bir süre sonra kaybolan bölgesel ağrılar ya da hafif ateş yükselmeleridir. Ailelerin pek tabii olarak çocuklarının ateşinin yükselmesine ya da başının ağrmasına endişelenmekte hakları vardır. Ancak aşılarını yaptırmayarak onları hastalıklara karşı savunmasız bırakmak da çok akılcı bir seçenek sayılmayacaktır. Bu insanlar, aşının önemli ölçüde sağladığı güveni ve etkiyi anladıklarında; kimi zaman riskler barındırsa da taşıdığı korumanın muhtemel tehlikelerinin önüne geçtiğini de görecektir.

Aşının hastalıklar için gerekli bir koruyucu olduğuna dair bilimsel kanıtlar karşısında şüphesiz çocuğunu aşılama en kolay olan seçenektir. Bazı aşı karşıtı insanlar da salgın hastalıkların sadece temiz gıda,

su ve sağlıklı bir yaşam tarzıyla önlenilebileceğini savunmaktadır. Ancak bu yaklaşım çok da doğru sayılmaz. Zira daha iyi hayat koşulları, hastalıklardan koruma ya da bir hastalık için bağışıklık sağlamaktan ziyade sadece mevcut hayat kalitesini artıran ve bunları etkileyen faktörlerdir. Bu kalabalığın aşı olmamak için bulduğu bir diğer gerekçe ise, “Aşı olacağıma hasta olurum, nihayetinde hiçbir aşı hastalığın kendisi kadar bağışıklık sağlayamaz.” şeklindedir. Bu düşünce biçimi de bütünüyle yanlıştır. Çünkü bir hastalığa yakalanmak, beklenen aksine çok ciddi sonuçlara yol açabilir. Örneğin menenjit hastalığı zihinsel bir engelle ve sinir sisteminde hasara sebep olabilir. Çocuk felci, kalıcı felce kadar götürebilirken; Hepatit B, karaciğer kanserine ve hatta ölüme yol açabilir. Yani bulaşıcı bir hastalığa yakalanmanın ve bu hastalığın ciddi neticelerinin kas spazmı ya da iştahsızlıktan çok daha kötü oldukları su götürmez bir gerçektir.

İleri sürülen kabul edilemez nitelikteki bahanelerden biri, “Aşı olup olmamak kişisel bir karardır. Aşı olmak ya da çocuğunun aşılmasını istemiyorsam bu kimseyi ilgilendirmez.” şeklindeki yaklaşımdır. Bu düşüncenin, muhtemelen ilkel sayılacak bir kabileden geldiğini kabul etmek gerekir. Çünkü tarih boyunca salgın hastalıklar daima olmuştur ve ailelerin çocuklarını bu hastalıklardan

ömrü boyunca uzak tutmaları imkânsızdır. Aşı karşıtı insanlar, çocuklarını sosyal hayatlarından uzak tutarak ya da evden hiç çıkarmayarak onları koruyabileceklerini düşünebilir. Bu da çocuğun okula gidemeyeceği ya da arkadaşlarıyla oyun oynayamayacağı anlamına gelecektir. Zira çocuk, evden dışarı çıktığı anda bir bağışıklık taşımadığı için herhangi bir salgın hastalıkla karşı karşıya gelme tehlikesini daima taşır. Bu aileler belki çocuklarını bir iki hafta veya birkaç ay evde tutabilir. Ancak, bu çocukların okula gidemediklerinde yahut arkadaşlarıyla oynamadıklarında da ruhsal anlamda zarar görmeleri kaçınılmazdır. Tıpkı insanlığın koronavirüs salgınında dünya çapında yaşadığı tecrübe gibi. Dolayısıyla sosyal hayata normal şekilde devam edebilmek için aşı bir zorunluluktur. Aksi takdirde birçok salgın hastalık bizim aramızda serbestçe dolaşmaya devam edecektir. Bu noktada toplum sağlığının bir kişinin sağlığın-

“Bulaşıcı bir hastalığa yakalanmanın ve bu hastalığın ciddi neticelerinin kas spazmı ya da iştahsızlıktan çok daha kötü oldukları su götürmez bir gerçektir.”

dan daha önemli olduğunun altını yeniden çizmek gerekir. Zira aşının gerekli olmadığı düşüncesi bir anlığına kabul edilse bile milyonlarca insanın COVID-19 aşısının üretilmesini beklediği zaman dilimi, insanlığın aşının korumasına olan inancının küresel ölçekte devam ettiğinin bir kanıtıdır.

Modern Zamanın İlkel Kavgası

Yusuf Bilal AKKAYA

“Edebiyatta sağ sol olmaz.
Yalnızca iyi edebiyat veya kötü
edebiyat vardır.”
Ernest Hemingway
-Yazma Üzerine

Cemalettin Seber’i bilir misiniz? Nasıl bilmezsiniz, en azından bir şiirini okumuşsunuzdur. Biraz daha tanıtayım: Doğu Perinçek’in 80’lerin sonlarında çıkardığı 2000’e Doğru dergisinde Kürt kimliğini ön plana çıkararak yazılar yazan edebiyatçı. Hala tanıyamadınız mı? Üvercinka’yı da mı okumadınız? Onun şairi işte. Evet, Cemal Süreya’nın ta kendisi. Bildiğimiz Cemal Süreya. Edebiyatımızda ismi silinemeyecek şairlerimizden Cemal Süreya.

Mezarı Moskova’da olan şairimizi bilir misiniz? Evet, Novodeviçi Mezarlığındaki. Hani Ağa Camii şiiriyle edebiyatımızdaki en güzel cami şiirlerinin arasına giren, komünist diye ülkemizden kovulan ardından da Moskova’da ölen şairimiz... Kim olduğunu hala

bulamadınız mı? Sizi daha fazla bunaltmadan cevap vereyim: Nazım Hikmet. Evet, komünist diye taşlanan “sol” cenahın en güçlü şairlerinden olan Nazım. Instagram’da paylaşılan fotoğrafları ve ona ait olduğu belli olmayan sözleriyle kesinlikle karşımıza çıkmıştır.

Peki ya Paris’te varını yoğunu kumarda kaybedip *Kaldırımlar*’da öylece uzanan şairimizi bilir misiniz? Bunu kesin bilirsiniz. Okuması için gönderilen parayı kumar masalarında kaybeden kadın-içki-kumar üçgeninin tam ortasında yer alan

Necip Fazıl’ı hemen tanıdınız değil mi? Hani 1934’te Seyyid Ahmet Arvasi ile tanışıp saydığım illetleri bıraktım diyerek 1951’de Taksim’de kumar oynarken yakalanan “sağ” cenahın en güçlü şairlerinden Necip Fazıl’ı tarif ediyorum.

Üç isim saydım, daha da sayardım, nitekim edebiyatımızda bol bol var magazinsel örnekler. Bu üç isim kim peki? Şair, edebiyatçı yahut sanatçı değil mi? Peki, nerede bunların sanatı, edebiyatı, edebi kişilikleri? Yok. Zikredilmeye değer bile görülüyorlar. Varsa yoksa

gözleri bu şairlerin hayatlarındaki sükse yapacak olaylarda. Bu durum yeni bir şey de değil. Elli yılı aşkın süredir bu kavga ortamı sürüp gidiyor. Bu süreci en başına sardığımızda 60'lı yıllara hatta daha eskiye gidebiliriz.

Türkiye ve dünyadaki olayların, savaşların, buhranların edebiyata da yansıdığını hepimiz biliriz. 60'lardaki kavgalar, öğrenci hareketleri ve çatışmalardan edebiyatımız da nasiplenmiş ve dolayısıyla ideolojik kutuplaşma başlamıştır. Bu dönemde iki kutuplu dünyanın ekseninde yoğunlaşan ideolojiler edebi kimliğin ve estetiğin yer yer önüne geçmiştir. 70'lerde ise bu kavga kaynama noktasına gelmiştir. İdeolojik kavga edebiyatta kendini iyice belli ederken şiirde artık estetik duyarlılık yerine ideolojik, militanca bir duygusallık vardır. Şiir kitlelere hitap ederek propaganda aracı olarak kullanılmış ve kitleselleşmiştir. Kalıcı değil, günün olaylarını ve heyecanını içeren şiirler yazılmıştır. Nitekim ideolojik şiirde sloganlar öne çıkar. Sloganlar unutulunca şiir de söner. Dolayısıyla yazılan şiirler uzun soluklu olmaz. Bu dönem ve sonrasında da ideolojik şiir yazan birçok şair ortaya çıkmıştır, fakat saydığımız sebeplerden ötürü unutulmuşlardır. Evet, o şairler ve şiirleri unutuldu fakat ideolojilerle kirlenmiş zihinlerin halen canlı durmakta olduğunu görüyoruz.

Bu zihniyet ve düşünce yapısından doğan kutuplaşmanın zararlarına değinelim biraz. Önce derdi hiçbir zaman sanat, edebiyat olmayanların kendi fikirlerine uyan edebiyatçılara bakıp zıt fikirde bulunanları "görmezden gelmeleri" aşıkardır. Yukarıdaki saydığımız isimlere ek olarak Kemal Tahir, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sezai Karakoç gibi büyük isimler de bu kutuplaşmadan mağdur olmuş ve olmaya devam eden edebiyatçılarımızdandır. Dolayısıyla bu büyük isimler yıllarca ne yazarlarsa yazsınlar kutuplaşmanın sansürüne uğramışlar, Tanpınar'ın deyişiyle bir türlü "anlaşılamamışlardır". Bir kesim solcu diye bir kesim de sağcı diye hep bu edebiyatçıları ötekileştirmiştir. Oysa birbirinden koparılan birçok edebiyatçı zamanında aynı masada yemek yiyen, sohbet eden insanlardır. Mesela: Necip Fazıl ile Nazım Hikmet ya da Sezai Karakoç ile Cemal Süreya. Bu isimler gibi daha birçok isim zamanında arkadaşlardı. Sonrasında kavga etseler de farklı uçlarda dursalar da birbirlerinin haklarını teslim ettiler, görmezden gelmediler. Örneğin Nazım Hikmet fikir olarak Mehmet Akif ile tamamen zıt olsa da "Akif büyük şair, inanmış adam" sözleriyle büyüklüğünü söylemiş, hakkını teslim etmiştir.

“İdeolojik kavga edebiyatta kendini iyice belli ederken şiirde artık estetik duyarlılık yerine ideolojik, militanca bir duygusallık vardır. Şiir kitlelere hitap ederek propaganda aracı olarak kullanılmış ve kitleselleşmiştir. Kalıcı değil, günün olaylarını ve heyecanını içeren şiirler yazılmıştır.”

Bir diğer zarar ise edebiyat ve sanatın bu kutuplaşma vesilesiyle yok edilmesidir. En başta verdiğim örneklerin hepsinin magazinsel olmasının, hiçbir şairin edebi kişiliğine yer vermememin sebebi de budur. Nitekim saydığım üç şair de dili mükemmel kullanırlardı, yaratıcı bakış açıları vardı. Fakat ideolojik kutuplaşma ön plana çıktıkça sanatı, estetiği, güzeli yok etti.

Bir diğer görülmeyen husus da şudur: Sağcılar üzerinden ele alalım konuyu. Solcular kadar aslında sağcılar da Necip Fazıl'a zarar vermişlerdir. *Sakarya Türküsü* şiirini ezbere bilip Kaldırımlar'dan bihaber olan birisini görmüştüm geçenlerde. "Kaldırımlar Şairi" diye anılan Necip Fazıl'ın birçok insan tarafından en iyi şiiri diye bilinen Kaldırımlar'ı bilmeyip Sakarya Türküsü'nü haykırarak söylemek ne acı bir şeydir. Solcuların görmezden geldiği şairi, sağcılar da böylelikle görmezden gelmektedir. Türk edebiyatında ses getirmiş

bir şairi sanatıyla değil de ideolojisiyle bilmek ona verilmiş en büyük zararlardan birisidir bana göre. Çünkü artık şair, sanatçı olmaktan çıkmış; gazete, televizyon gibi bir propaganda aracına dönmüştür.

Bir diğer zarardan daha bahsedip çözüme geçeceğim. Diğer zarar ise abartma meselesi. Her fikir, ideoloji kendilerinin tek doğru olarak gördüklerinden haklılıklarını ispatlamak için yıllarca birçok tepite başvurmuşlardır. Nazım yıllarca ilahlaştırıldı, ona ait olmayan sözler onunmuş gibi paylaşıldı ve şair, şair olmaktan çıktı. Kalem güçlü olmayan şairler, yazarlar en iyileriymiş gibi önümüze sürüldü. Yine abartmaya örnek olarak Edward Said, Tolstoy gibi çok büyük isimler bir iki yazıları yüzünden müslüman ilan edildi. Böylelikle sanat bambaşka şeylere meze oldu.

Peki, çözüm nedir?

Çözüm çok basit: Sanat! Sanatla bakmak, sanatla okumak. Başka bir gözlüğe gerek

var mıdır? 2012'de *Mavi Yeşil* dergisinin 77. sayısında İlker Aslan şöyle demişti: "Birisini sağ pencereye birisini sol pencereye yakın duran bu iki şairi anlamak, şiirlerinden geçmiyor mu? Tabii ki şiirlerini oluştururken belli ideolojik yaklaşımlarda bulunmuş olabilir şairler ancak bugünkü okurun yapması gereken 'kendi fikrinde' olan şairi değil, şiiri ön plana çıkarmaktır diye düşünüyorum. Bu anlamda İkinci Yeni örneğinde de Necip Fazıl-Nazım Hikmet örneğinde de görüldüğü gibi kendi penceresindeki şairi okuyana 'gerçek okur' demek mümkün mü?"

Bir fikir, ideoloji illaki olabilir, bu normaldir. Fakat o ideolojiye holiganca sarılmak, karşı taraf iyi şeyler yapsa bile görmezden gelip saldırmak yanlıştır. Öncelikle bizim kendimizden olanı da karşı olanı da kabul etmemiz gerekmektedir. Çünkü zıt kutuplarla yeni bakış açıları oluşur, gelişmeler ve yenilikler doğar, yoksa kısır döngüye hapsolmaktan başka bir ihtimal gözükmemektedir.

Sonuç olarak, edebiyat ve sanatla uzaktan yakından alakası olmayan bu çatışmanın, zamanla takım tutmaktan hallice bir edebiyatçı ya da ideoloji kutuplaşmasına dönüştüğü ortadadır. Edebiyat yıllardır bu insanlar tarafından birleştirici gücüyle değil ayrıştırıcı yönüyle kullanılmaktadır. Peki, böyle devam ederse sonucunda ne kazanacağız?

“Kalk Gidelim Sevdiğim, Devriyeler Basmadan”

Şeyma Nur GÜLTEKİN

Halk müziği insanlar hakkında çok şey söyler. Onların yaşayışlarını, toplumsal yapılarını ve tarihi serüvenlerini samimi bir şekilde ele verir. Her bir yörede farklılaşan halk müziğimizi kültürel anlamdaki çeşitliliğimizi göstermesi açısından öneme sahiptir. Temelde bir gibi görünen ama kendi içlerinde ayrılan müziklerimiz vardır. Mesela Bursa’da güvende, Urfa’da sıra gezmeleri görülürken Karadeniz bölgesinde de kol havalara rastlanır.

Burada öncelikle “kol” kelimesi ile ne anlatıldığını açıklamak gerekir. Kol sözlük anlamıyla güvenliği sağlamak amacıyla devriye gezen polis, jandarma ya da asker topluluğunu ifade eder. Bu topluluğa kolcular da denir. Kolcular kırsal kesimlerde insanların kaçak ağaç kesimi, uyuşturucu ve alkol kullanımı, tütün ve silah kaçakçılığı gibi suçlara karışmalarını engellemek için görev yapar. Silahlı ve atlı kolluk güçleri asayişten sorumludur.

Geçmişte eğlence araçları şimdiki gibi çeşitli değildi. İnsanlar kısıtlı imkanlarla hoş vakit

geçiriyorlardı. Müzik ve oyun insanların en temel eğlence araçlarından biri olmuştur. Kol havaları da cumhuriyet öncesi dönemde insanların eğlencelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle erkeklerin katıldığı, gizli bir şekilde sabaha kadar devam eden, kadınların veya köçeklerin dans ettiği müzikli alemler yapıydı. Toplantıda dans edecek kadınlar genellikle kocası ölmüş ve paraya ihtiyacı olanlardan seçilirdi. Dans ederken onlar para istemez, erkekler istedikleri kadar bahşiş verirlerdi. Kadınların olmadığı ortamlarda onların yerine köçeklerin dans etmesi ise bugüne kadar uzanan eski bir Anadolu adeti idi. Kadın kılığına girmiş ve küçüklükten bu iş için yetiştirilmiş erkekler, köçek olarak bu alemlere katılırlardı. Dansın ve müziğin temel olduğu bu gecelerde meşhur çalgıcılar, yorumcular ve halkın önde gelenleri davetliler arasındaydı. Bu eğlenceler sayesinde müzisyenler arasındaki etkileşim ve usta-çırak ilişkisinin kurulması sağlanırdı.

Müzik eşliğinde çengi ve köçek

oynatılması, dans edilmesi, içki içilmesi ve meclislere kadınların katılması yasak olduğu için bu alemler gizlice tertip edilir ve yürütülürdü. Bu toplantılardan rahatsız olanların şikâyet etmesiyle kolluk güçleri bu alemleri engellerdi. Bu nedenle toplantıyı tertip edenler kolculardan korunmak için gözcülerden faydalanırdı. Gözcüden haber gelince müziğin sesi kısılır, gürültüler azaltılır, dans eden kişi de sessiz olurdu. Ama müzik tamamen durdurulmazdı. Kolluğun gittiği duyulunca da eğlenceye kalınan yerden devam edilirdi. İşte bu meclislerde kolluğun geldiği sıra çalınan havalara “kol havası” denilmektedir. Karadeniz bölgesinde bu şekilde gerçekleşen eğlence alemleri, Anadolu’nun çeşitli yerlerinde farklı karakteristik özellikler ve değişik adlandırmalarla karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Baran, V. (1995). Giresun ve Ordu yöresi kol havaları (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Pelikoğlu, M. C. (2010). Trabzon Yöresi Halk Müziği ve Kolbastı. Sanat Dergisi, (16), 37-44.

Mündemiç

“Güzelliği bulmak için tüm dünyayı dolaşsak da onu içimizde taşımiyorsak asla bulamayız.”¹

İletişim kurmayı birbirine sataşmaktan ibaret sanan bir grup insan için çıkış yolunun belirsizliği oldukça doğaldır. İlk hamleyi karşısındaki gibi sabırsızlıkla bekleyen bir sevgili gibi yersiz umutlar içerisine girilmemelidir. Bazı insanın sevmesi de dostluğu da yavaştır. Olmayanı arayan ümitsiz bir sevgilinin yaşayacağı tüm günahlar dille işlenir.

Merdiven altlarında ve arabanın arka koltuğunda unutulmuş bazı eşyaların vermiş olduğu o şifasız hüznü insan, gerçek bir tutulma yaşar. Tutulma, sevgiden sonraki en kuvvetli duygudur. İnsan; kendi cevherinde mahpus bir anda, gülen ve gömülen gölge umutlarla yaşamayı öğrenir. Hayat; küçük, tatlı ve kıymetli mutluluklarından ibarettir. Oktay Rıfat'ın da dediği gibi: “Mutluluk bir çimendir, bastığın yerde biter, yalnızlık gittiğin yoldan gelir”. Her yol, bir tür yalnızlığa çıkmasa bile, bazı ayrılıklar tarif edilemez bir his bırakır. Sevmek, bir tür deliliktir ve delilere önce acır, sonra da özeniriz.

“İncelik ve zarafet taşıyan her tür eylemden uzak kalan insan, tüm gizemini kaybeder.”

Semin IŞIK
ozkansemin@gmail.com

İncelik ve zarafet taşıyan her tür eylemden uzak kalan insan, tüm gizemini kaybeder. Tek kanatlı kuş gibi dengeden yoksun kalarak, kendi etrafında dönmeye başlar. Boş ve ümitsiz tüm akşamların hüznünü içine taşır. Her gün batımı bir tür neşe ve bin gramlık hüznü çıkar.

Acziyet, korku, kaybetmek ve daha nice. Yeni dünya ütopyası. Sen yeniysen dünya da yeni. Sen iyi bakarsan dünya da iyi. Aidiyet hissettiğimiz toprak bize her tür iyiyi ve kötüyü anlatır. Tarihiyle yemeğiyle kültürüyle, memleket

gibi memleket dediğimiz her yer, bizim içimizde açan en kıymetli çiçekten farksızdır. Kendini bütünüyle sevilen varlığın mutluluğu uğruna feda etmek, insanların sevmek dedikleri şeyin ötesine geçmek değil midir? Sevmek demek, hayatımızdaki çiçeklerin sonsuzluğa ilerlemesi ve hatta renk renk açması demektir. Hayatta her alanın ve sahanın yeri ayrıdır. Bilim insanı kedere boğar, sevgiyse meleği coşturur. Bilim arayıştadır, sevgiyse bulmuştur. Bin bir türlü çiçeği renk ayırt etmeksizin bulmuştur hem de. Henüz olmadan oldurmaya çalıştığımız sevginin renkleri bizi boğmadan, gökkuşağına dönebilmeyi ve hatta ona varabilmeyi en büyük hedef haline getirmek gerekir.

Fazlaca etkilenme ve içselleştirme geliştirememiş, mevcut durumuna göre fazla özgüvenli insanlar hayretle izlenmeyi hak ederler. İnsan, insanın aynasıdır muhakkak. Herkesle bir yansıma bulunabilir. Yansımaların ve farklılıkların bizleri ayırmasına izin vermeden, ilk önce kendimizi ve en çok kendimizi severek yola devam etmeliyiz. Yoksa ayrılıklarda yine en çok üzülen biz oluruz. Şairin de dediği gibi “acı bir tütün gibi yakıyor genzimi senden uzak olmak”.²

Olması gerekenlerin olması gereken yerde olmamasından daha büyük bir trajedi yoktur. İnsanlar aslında kaybettikleri diğer yarısını bulmak için yazarlar, çünkü edebiyatın iyileştirici bir yanı vardır. Fakat değişen ve gelişen yüzyılda yazma alışkanlıkları değiştiği gibi, yaşam biçimleri de değişti. Sitelerde oturanların mezarlığı yok, yeni yerleşim yerlerine geçilerek, eskiler terk ediliyor. Mahalle manavı, kasabı bakkalı kalmadı. Değişim ve dönüşümler birtakım yenilikler, kolaylıklar sağlıyor muhakkak. Dünya bir masal olmaktan çıkıyor artık. Pratik, kolay yaşam sağlayan imkanların arttığı bir döneme giriliyor. Yaşarken öğrenmek yerini, öğrenerek yaşa-

maya bırakıyor. Oysa doğada yüzyıllardır süregiden düzenin doğruluğu şaşmaz bir kuraldır. Aslan ceylanı kovalar, ceylan kaçır, tehlike biter ve hayatına devam eder. İnsan, tehlike geçse bile huzursuz hisseder sebepsizce. Hayatına devam edemez, tedirgin ve huzursuz olur. Bin uykudan mahmur ve zengin bir sesle uyandığımız her rüyanın sonu, başka bir kabaya çıkar; tek derdi madame cocodan aldığı paspasın renginin fayansına uyması olan bir nesil için içli ve yoğun tezahüratlar söz konusu olamaz.

Dipnotlar

- 1) Ralph Waldo Emerson
- 2) Attila İlhan, 'Hürriyet ve İstiklal' şiiri

“Sevmek demek, hayatımızdaki çiçeklerin sonsuzluğa ilerlemesi ve hatta renk renk açması demektir.”

“Acziyet, korku, kaybetmek ve daha nicesi. Yeni dünya ütopyası. Sen yeniysen dünya da yeni. Sen iyi bakarsan dünya da iyi.”

“Kuş Gözlemciliği Farkındalık Oluşturuyor”

Merve ÖKSÜZ

Minicik bedenleriyle bazen uzak diyarlardan göçüp yanı başımıza konan, bazen bizimle birlikte şehrin karmaşasını yaşayan tüylü dostlarımız kuşlar hakkında Ahmet Cingöz ile hasbihal ettik. Rengârenk kuşları görmenin ve onların neşeli şarkılarını duymanın inceliklerine buyurun beraber bakalım.

Kuşlara İlginiz Nasıl Başladı?

Biyoloji lisansım sırasında hayvan sistematiği, hayvan anatomisi gibi dersler aldık. Zooloji alanını seçebilirdim hatta ilgimi fark eden bir arkadaşım bu alanı seçmem konusunda önerilerde bulunmuştu. Ancak ben daha sonra laboratuvarından çıkmamak adına kanser üzerine devam ettim. Bazen ara ara keşke zooloji seçseydim dediğim oluyor ancak yine de kendi alanımda mutluyum.

Kuşlara merakım pandemi döneminde başladı. Sosyal medyada Trakus Kuş Topluluğunun online etkinliğini gördüm. Eğitim herkese açık olduğu için ben de katılmak istedim. İçerik ve birliktelik çok hoşuma gitti. Aynı zamanda çok organizelerdi. Hatta daha sonra tamamı kendilerinin çektiği fotoğraflardan oluşan “Türkiye Kuşları” diye bir kitap da çıkarıldılar. Çok da güzel bir baskısı var kitabın. Bu şekilde merak salmıştım. Bunlarla birlikte Alper Tüydüş’ten duyduğumuz Yaren Leylek hikâyesi de ilgimi çekiyordu. Daha sonra Trakus’u takip etmeye devam ettikçe daha farklı kuş gözlemcilerini ve fotoğrafçıları tanımaya başladım. Fotoğrafçılıkla da ilgilenince o alana da ilgim kaydı. Sonra bir arkadaşımınla birlikte geçen yıl 29 Ekim’de Manyas Gölü ve Yaren leyleğinin de köyü olan Eskikaraağaç’a gitmeye karar verdik. O zaman ben gaza gelip dürbün almıştım. Fotoğraf makinelerinin

Saka kuşu

Büyük baştankara balkon yemliğinde

kuşlar için olan büyük lensleri pahalı olduğundan alma gereği duymadım. Zaten asıl kuş gözlemciliği de dürbünle gözlemleyerek başlıyor. Fotoğrafçılık daha başka bir boyutu. Gittiğimizde de neredeyse kuş yoktu. Göç dönemi bitmiş, gidenler gitmiş, üç tane flamingo kalmıştı Manyas Gölü’nde. Dönerken Eskikaraağaç Köyü’nde Adem Amca’nın teknesiyle gölü turladık. Gölün içindeki küçük adacıklarda epey farklı kuşlara denk geldik. Daha sonra İstanbul’a gelince lens almaya karar verdim. Ondan sonra da kuş fotoğrafçılığına başlamış oldum. Daha sonra Ramazan Bayramı’nda Denizli’ye gittim. Köyde kardeşimle araziye çıktığımızda çok farklı kuşlara denk geldik. Her yıl geldiğimiz yerde “Bu kuş burada var mıymış? Sadece serçe yok muydu bu köyde?” diye düşünerek gözlem yapmaya devam ettik. Bir de fotoğraf çektikçe daha çok görmeliyim, daha çok çekmeliyim diye düşünülüyor. Hatta bir tanesini arabanın içerisinde giderken gördüm ama kaçtı. Sonra acaba yeniden görebilir miyiz diye birkaç gün oralar da dolandık. Sonra gerçekten denk gelmişti o kuş. Bu şekilde

şimdilik amatör olarak devam etmeye çalışıyorum.

Kuş Gözlemlerken/Fotoğraflarken Yeni Bir Tür Gördüğünüzde Ne Hissediyorsunuz?

Daha küçük ve renkli kuşlar ilgimi çekiyor. Geçen yıl pandemi döneminde balkona yem bırakmıştım. Bir gün sabaha karşı kuş sesleri duydum. Bir baktım büyük baştankara. “Aa, o kuşlar burada var mıymış?” demiştim. O zaman çok heyecanlanmıştım. Sevdiğim kuşları gördüğümde gerçekten heyecanlanıyorum. Yalçıpkını diye bir kuş var. Belgrad Ormanı’nda yürürken yanımdan silüet halinde geçti. “Bu kuşu nasıl görebilirim?” Sarıyer Haciosman’da açılan Atatürk Kent Ormanı’nda görebileceğiniz kuşlar tabelası asılmış. Orada “Mavi bir silüet geçer.” yazıyordu. Yanımdan mavi bir silüet geçince “Yalçıpkını var!” dedim. Dolandım dolandım ama fotoğraflayamadım. Hedef olan bir türü fotoğraflamak için kamufleje girip saatlerce beklemek gerekebiliyor. Henüz o aşamaya gelemedim ama göz göze geldiğimde heyecanlandırıyorlar. Özellikle yırtıcı kuşlar. Hiç göz göze gelecek

Ankuşu

Kızılgerdan

İbibik

Ahmet Cingöz

kadar yaklaşmadım ama üzerimden uçarken takip ettiğim oldu. Sariyer, kuşların göç yolu üzerindeymiş. Havada görünce oldukça heyecanlanıyorum.

Dikkatinizi En Çok Çeken Kuş Türleri Nelerdir?

Daha renkli olan, sevimli bulduğum Arıkuşu ve Yalıçapkını bana daha havalı ve güzel geliyor. Bir de Mavi/gökkuzgun kuşunu görmek istiyorum ama henüz göremedim.

İlk fotoğrafılamak istediğim kuş İstanbul'da da olan Yalıçapkını kuşu. Daha büyük hedef olarak

da yırtıcı kuşlar. Bunun için biraz daha doğaya, yüksek dağlara çıkmak gerekiyor. Özellikle kartal ve şahin türlerini fotoğraflamak isterim.

Çevrenizden Nasıl Tepkiler Alıyorsunuz?

Okuldaki bir arkadaşım: "Büyük kuşların hepsini güvercin ya da martı; küçük kuşların da hepsine serçe diyorduk. Bunlar böyle miymiş?" diyerek şaşkınlığını dile getirmişti. Köyde babam bile "Bu kuşlar burada var mıymış?" dedi. Ya da daha büyükler "Bu kuşa biz farklı bir isim diyorduk bunun adı

bu muymuş?" şeklinde şaşkınlıklarını dile getirdiler. Güzel tepkiler oluyor.

Fotoğraf açısından henüz çok yüksek beğenilere ulaşamadım ama. Sosyal medyanın da etkisiyle insanlar gözleri havada geziyor. Özellikle leylekler büyük sürüler halinde geçtikleri için fark ediliyorlar. Aralarına farklı bir kuş karışıyor. İnsanlar hemen onu fark edip "Bu pelikan, leylek sürüsüne karışmış" diyorlar. Kuş fotoğrafçıların popüler olmasından sonra o farkındalık arttı bence. Mesela "Yavru bir kuş düştü bunu nasıl

Kuşlar Hakkında Detaylı Bilgi İçin Kaynak Önerileri

Rehber Kitaplar

(Trakus Türkiye'nin Kuşları, Türkiye İş Bankası Yayınları), (Kuş Gözlemcisinin Cep Kitabı Avrupa'nın Kuşları, Peter Hayman, Rob Hume, Kuş Araştırmaları Derneği Yayınları), (Türkiye ve Orta Doğu'nun Kuşları, Dev Belgesel Yayınları), (İstanbul'un Kuşları, İBB Yayınlar), (Denizli'nin Kuşları, Denizli Belediyesi Yayınları), (Beykoz'un Kuşları ve Tabiat Alanları, Beykoz Belediyesi Yayınları)

Kitap Önerileri

(Kuşların Felsefesi, Philippe J. Dubois-Elise Rousseau, Domingo Yayınları), (Kuş Masalları, Şermin Yaşar, Doğan Kitap), (Kurumuş Ağaçlar, Alper Tüydeş, Karavan Çocuk)

Sosyal Medyada Takip Önerileri

Alper Tüydeş, Emin Yoğurtçuoğlu, Ömer Güvercin, Gökçe Coşkun, Çağan Şekercioğlu

Uygulamalar

<https://ebird.org/home>
<https://merlin.allaboutbirds.org>
<https://ornito.org>
<https://www.trakus.org>

Sergi Önerisi

Cam sanatçısı Felekşan Onar'ın yazar ve küratör Arie Amaya-Akkermans ile işbirliği içinde gerçekleştirdiği "Ütopyadan Sonra: Kuşlar" başlıklı kişisel sergisi 10.09.2022-28.02.2023 tarihleri arasında Sadberk Hanım Müzesi'nde gerçekleşecek, ilgililerin bilgisine.

Flamingolar

Alakarga

besleyebiliriz?” diye araştırmaya başlıyor insanlar. Yine takip ettiğim isimlerden sosyal medyayı da aktif kullanan veteriner Gökçe Coşkun hemen yönlendirme yapıyor. Bir arkadaşımın kardeşi de İzmir’de eve giren bir kuşu bu ne diye hemen gönderdi. Ben tanımıyordum sonra #hangitür etiketinden sordum. Hemen söylendi türü. Arkadaşım, evde beslenebiliyor mu diye sordu? Evde beslenemeyeceğini söyledim, saldırlar sonra. Bence güzel bir ilgi var toplum olarak.

Kuşların isimlendirmeleri bana çok garip geliyor. Çok düz isimlendirme yapmışlar Türkçe olarak. Mesela kuyruksallayanın türleri var. Ak Kuyruksallayan, Sarı Kuyruksallayan gibi. Kuyruklarını gerçekten sallıyorlar. Ya da Büyük Baştankara, başı gerçekten siyah. Kızılgerdan, gerdanı gerçekten kırmızı. Diğer taraftan da Yalıçapkını, Çalıkuşu gibi daha süslü isimlendirmeler de yapılmış. Mesela Yalıçapkınına görünce gerçekten de “çapkın olmalı” diyorsun.

Kuş Gözlemciliğine Başlamak İsteyenlere Neler Önerirsiniz?

Gözlem için dürbün ve kitap yeterli. En temel ve olmazsa

olmazlardır. Şehirdeki kuşlardan başlanabilir. İstanbul’dayız ve şehir hayatında kısıtlı olacağını düşünüyoruz. Fakat farkındalık oluşuyor ve çok fazla tür çıkıyor karşımıza. Mesela takip ettiğim fotoğrafçılardan bir tanesi Topkapı Parkı’nda ya da Fatih Camii’nin bahçesinde çekiyor genelde. Neler neler paylaşıyor o kişi. “Bu kuş burada olur mu?” diyeceğimiz kuşlar çıkabiliyor. Yeşil alanlarda biraz gözümüzü açmamız gerekiyor yeni türleri görebilmemiz için. Her hobide olduğu gibi biraz da zaman ayırmak gerekiyor. İstanbul şanslı bir yer çünkü göç yolu üzerinde. Özellikle bahar göçünde epey bir kuş gördük. Sarıyer tarafında yaşamının avantajı sanırım. Orada bir de kuş gözlem evi var. Kartalların geçtiği araya da çıktım. Ya da bizim okulun arka bahçesinde de bu sene epey leylek sürüsüne denk geldik. Dönüş yollarında da daha şehrin içinden geçiyormuş leylekler.

Kuş Gözlemciliği Size Neler Kazandırdı?

Öncelikle etrafa karşı bir farkındalık oluştu. Sonra daha doğa sever oldum. Mesela eskiden hiç fark etmezdim havai fişeklerin kuşları etkilediğini.

“Ahmet Cingöz’ü Tanıyalım: Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde doktorasını tamamlamıştır. Doktora sonrası araştırmacı olarak kanser çalışmalarına yine Koç Üniversitesi’nde devam etmektedir.”

Şimdi akşamları havai fişek atıyorlar; kuşlar çılgık çılgıla. Bu durumun beni etkilediğini hissedebiliyorum. Henüz bu işte yeniyim ancak ilerlersem daha disiplinli olacağımı düşünüyorum. İnsanlar çok erken saatlerde kuş gözlemeye gidiyor. Ya da mesela bir kuş geçecek, göç zamanı ona göre planlarını yapıyorlar. Bu da bir zaman planlaması ve disiplini kazandırıyor.

Yeni Dünyanın Beş Taşları-II

Yazının tamamı
için karekodu okutunuz

Emre ATLIHAN

Geçtiğimiz sayıda oyun kavramının ne olduğunu, insanlar için oyunların neden önemli olduğunu ve oyun konsollarının ilk üç jenerasyonunun kısa bir hikayesini anlatmaya çalıştık. Bu yazımızdaysa oyun konsollarının hikayesini 4. nesil konsollardan başlatarak nihayet günümüze getirmeye çalışacağız. İlk yazımızı okumadıysanız sayfada bulunan karekodu okutarak yazımızın ilk kısmına ulaşabilirsiniz.

4. nesil konsolları 1987 yılında çıkan "Pc Engine" ile başlatabiliriz. Pc Engine konsolunun en önemli özelliği ilave bir aksesarla da olsa cd-rom desteğine sahip olmasıdır. Devam eden süreçte Sega'nın "Sega Genesis" adlı konsolu piyasaya sürülmüştür. Bu dönem aynı zamanda oyun konsolları piyasasının en sert rekabetine tanık olmuştur. Sega ve Nintendo arasındaki rekabet kimi zamanlar agresifleşmiş; günümüzde kabul edilemeyecek seviyede olan reklamlarla Sega bu rekabetin

göreceli galibi olmuştur. Öyle ki Sega Genesis'in reklamında kullanılan "Genesis does what nintendo't" sloganı bu dönemin hatırdan kalan olaylarından birisi olmuştur.

Bu dönemde cd-rom araçlarının konsollara entegre olma süreci, piyasaya Philips gibi yeni firmaların girişine şahit olmuştur. Her ne kadar "Super Mario" ve "Zelda" gibi dönemin revaçta oyunları konsola entegre edilse de satış rakamları bir türlü istenen seviyeye erişememiştir. Buna ek olarak 4. nesil konsollarla birlikte taşınabilir konsollar piyasaya giriş yapmıştır. Bu konuda dönüm noktası Nintendo tarafından üretilen "Game Boy" adlı konsoldur. Konsol 119 milyon satışa ulaşarak dönem özellikleri düşünüldüğünde inanılmaz bir başarı elde etmiştir. Nintendo'nun dışında Sega ve Atari de taşınabilir konsollar üretse de rekabetin mutlak mağlubu olarak tarihte yerini almıştır. Özetle 4. nesil konsollar, günümüz oyunculuğu için teknik anlamda birçok gelişmeyi barındırmaktadır. Günümüzdeki gamepad görüntüsüne bu dönemde yaklaşılmış; çözünürlük, veri kapasitesi, grafikler ve ses kalitesinde ciddi iyileştirmeler görülmüştür.

Günümüzün oyun piyasasının en başat gücünün ivmesini yakalamaya başladığı 5. nesil konsollara ilk olarak Fujitsu firması tarafından 1993 yılında üretilen "Fm Towns Marty" adlı konsolla geçiş yapılmıştır. Aynı dönemde Panasonic gibi tanınmış firmaların da konsolları, konsol çeşitliliği sağlamıştır. Bu dönemde Panasonic tarafından "3do Interactive Multiplayer", Atari tarafından "Atari Jaguar" piyasaya sürülmüştür. Ancak üçüncü parti geliştiricilerin desteğinin alınmamasından kaynaklı olarak bu iki konsol başarıdan uzak bir grafik çizmiştir. Bir önceki neslin sert rekabetindeki aktör olan Sega bu dönemde "Sega Saturn" ile 5. nesil konsol üretimine giriş yapmıştır. Rekabetin diğer aktörü olan Nintendo ise konsollardaki kırılmaya neden olacak olan bir anlaşmaya imza atmıştır. Bir önceki nesilde Philips ile yapılan cd-rom üretimi ve entegre edilmesi sürecinde yaşanan anlaşmazlıklardan bir kısmını Sony firması ile de yaşamıştır. Bu süreçte Nintendo, "Nintendo 64" adlı konsolla piyasada yerini alırken Sega ve

Sega Genesis

Nintendo

Playstation 1

Atari gibi üçüncü parti geliştiricilerin desteğini alamamaktan kaynaklı olarak arzulan başarıya ulaşamamıştır.

1995 yılına gelindiğindeyse oyun piyasası bir efsanenin doğuşuna tanıklık etmiştir. Nintendo ile yaşanan anlaşmazlık sonucu Sony, “Playstation-1” konsolunu piyasaya sürmüştür. Bir efsanenin doğuşunun yanı sıra Atari Pong’dan bu yana piyasayı sarsan Atari firması oyun konsolu piyasasından çekilmiştir. Son olarak taşınabilir konsollardaysa Nintendo, mevcut gücünü koruyarak varlığını devam ettirmiş, “Game Boy Color” ile piyasada etkinliğini artırmıştır.

5. nesil konsollar, gamepad gelişiminin tamamlandığı dönem olarak kabul edilebilir. Bunun dışında neredeyse tüm oyunların bu başlıkla çıktığı 3d dönemi başlamış, oyunlar 640x480 ve 720x576 çözünürlüğünde 24 bit’lik gerçek gösterime ulaşmıştır. Veri kapasitesi açısından bu dönemde 650 mb veri taşıyabilen cd-rom formatı kartuşların yerini tamamen almıştır.

5. nesil, efsanenin 102 milyon adet satmasıyla hepimizin hatırında kalan bir dönem olmuş; Playstation-1’in açılışındaki Sony logosu uzunca bir süre oyun konsolu denilince ilk akla gelen konsolun açılış ekranı olmuştur.

6. nesil önceki nesillerdeki sert aktörlerden Sega’nın, 1998 yıla-

ında ürettiği “Sega Dreamcast” ile başlamıştır. Bu dönem Sega, bir önceki nesillerde sinyallerini verdiği gibi iyi bir satış başarısına ulaşamamıştır. Nitekim konsolun piyasaya sürüldüğü tarihten 1,5 yıl sonra piyasadan çekilmiş ve faaliyet alanına üçüncü parti geliştirici olarak devam etmiştir. Günümüzde Sonic ve Football Manager efsanesinin geliştiricisi olarak piyasada başka bir rolde olmakla birlikte varlığını sürdürmektedir.

Efsanenin ulaştığı satış başarısının ardından Sony, 2000 yılında piyasaya “Playstation-2” konsoluyla yine iddialı bir giriş yapmıştır. Önceki dönemde piyasada yeri kuvvetli olan firmaların aksine Sony, üçüncü parti geliştiricilerin desteğini almıştır. “Playstation-2”, birçoğumuzun “Winning Eleven” oynadığı bir konsol olarak tarihe adını yazdırmıştır. 156 milyon adet satışa ulaşan Playstation-2, efsanenin önüne geçmiş ve ciddi bir başarı sağlamıştır. Bu dönem Nintendo ise “Gamecube” ile piyasada yerini almıştır. Bu dönemi önemli kılan bir diğer olay ise günümüz piyasasındaki en güçlü ikinci aktör olan Microsoft’un Xbox konsolunu üretmesidir. Microsoft’un, Sony’nin elde ettiği başarının ardından PC oyunculuğunu kaybetmek istememesi üzerine üretilen Xbox, önemini daha önceki

dönemlerde çok iyi kavradığımız üçüncü parti geliştirici desteğini Bill Gates’in finansal desteği sayesinde almıştır. Taşınabilir konsollarda ise her ne kadar Nokia piyasaya girmiş olsa da Nintendo, “Game Boy Advance” adlı konsolu ile piyasada rakipsiz olmaya devam etmiştir.

Bir sonraki jenerasyona geçiş ise taşınabilir konsollarda rakipsiz olan Nintendo’nunu 2004 yılında “Nintendo Ds” ürününü piyasaya sürmesi ile başlamıştır. Gameboy ile başlayan sürecin son ürünü olan Ds, dokunmatik kontrollere ve çift ekranı ile taşınabilir konsolların sınıfı atladığı bir ürün olarak raflarda yerini almıştır. Buna ek olarak handheld konsollar arasında en yüksek satış sayısına ulaşan konsol 155 milyonluk satış rakamına ulaşmıştır. Bu dönemi diğerlerinden ayıran ve daha özel yapan olaylardan birisiyse her ne kadar piyasaya daha sonra girmiş olsalar da 2005 yılında piyasaya sürülen Xbox 360 ve Playstation-3 arasındaki rekabettir. Ülkemizde her ne kadar Xbox’un satışa sunulmamasından dolayı rekabeti tam anlamıyla hissedemesek de

Playstation 2

Xbox One

global ölçekte rekabetin düzeyi geçmişteki Sega, Nintendo rekabetine benzemektedir.

Playstation-3, dvd-rom'dan 6 kat daha fazla veri taşıma-ya sağlayan blu-ray disklerle geçerek oyun ve oyunculuk alanında ciddi bir ilerleme katetmiştir. Bunun yanı sıra online oyunlara imkân vermesi de oyun konsollarının birbirine entegre olması ve kıtalararası turnuvalara imkân vermiştir. Ancak tüm bunların yanı sıra karmaşık bir işlemci yapısına sahip olan Playstation-3, 5. nesilden itibaren konsol başarısının en belirleyici etkeni olan üçüncü parti geliştiricilerin desteğinin beklenen seviyede olmasını engellemiştir. Ek olarak Playstation-3'ün birkaç günlüğüne çökmesi de Sony'nin itibarına ciddi anlamda zarar vermiştir. Bu dönem ek olarak korsan oyunculuğun karşısında durmak adına da önemli bir periyodu içermektedir. Playstation-3'ün uzun yıllar kırılmamış olması Sony'nin bu konuda hem başarısı hem de kırıldıktan sonra kullanıcıların bir süre mağdur edilmesi başarısızlığı olarak görülmüştür.

Dönemin akılda kalan bir diğer konsoluysa Nintendo tarafından 2006 yılında piyasaya

“Nintendo Wii” çıkışı yapmıştır. Nintendo Wii değişik bakış açısıyla hareket sensörlü bir konsoldur. Bu neslin sonlarına doğru ortaya çıkan Android işletim sistemiyle çalışan “Ouya” piyasaya sürülmüştür. Uzunca bir süre taşınabilir konsolların tek hâkimi olan Nintendo, bu dönemde Sony'nin “Sony Psp” ürününü piyasaya sürmesiyle ciddi bir rakibe sahip olmuştur. Playstation-2 grafiklerine yakın bir oyun deneyimi sunan Psp, Nintendo'dan sonra en yüksek satış rakamlarına ulaşan oyun konsolu olarak tarihte yerini almıştır.

Taşınabilir konsolların değişimi 2011 yılında çıkan Nintendo 3ds ve Ps Vita ile devam etmiştir. Bu iki konsolun piyasaya çıkışı aynı zamanda 8. nesil konsolların başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Nintendo 3ds, gözlüksüz bir şekilde 3 boyutlu oyun denetimi sunarken Ps Vita, Playstation-3'ün taşınabilir hali olarak özetlenebilmektedir.

Ev konsollarındaysa ilk atılım Nintendo Wii U'nun 2012 yılında piyasaya sürülmesiyle Nintendo tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu konsol önceki nesildeki aksesuarların da kullanılabilmesinin yanı sıra kendisiyle birlikte görüntülü bir gamepad ile satılmaktaydı. Bu konsol, oyun piyasasının artık en güçlü aktörü haline gelen üçüncü parti geliştiricilerin desteğini alamadığı için satışlarda beklenen başarıya ulaşamamıştır.

Son olarak geçtiğimiz yıllarda piyasaya çıkan Playstation-5, hızlı veri akışı için ssd sistemini kullanmaktadır. Sistemi 4K destekli AMD GPU ve Ray Tracing içermektedir. Aynı zamanda 3D ses donanımının yanında yeni nesil oyunların oyun motoru olan Unreal Engine 5'e uyumlu bir konsol olan Playstation-5, son dönemde en çok tutulan ve en çok oynanan konsol olarak raflarda yer bulmaktadır. Rakibi Xbox ise farklı bir tasarıma sahip olan Xbox Series X ile rekabeti güçlendirmeye devam etmektedir.

Genel bir özet yapmak gerekirse ev konsollarında en başarılı marka, Playstation-1 ve Playstation-2'nin toplam 258 milyon satış rakamlarına ulaşmasıyla birlikte Sony olarak kabul edilebilir. Handheld konsollardaysa en başarılı firma Nintendo Ds ve Nintendo Gameboy ile Nintendo olmuştur. Atari Pong ile başlayan süreç piyasaya giren eski ve yeni aktörlerle her gün artan bir kapasiteye sahiptir. Oyun konsolları yaklaşık 50 yıldır olduğu gibi evlerin en değerli köşesinde yerini bulmuştur. Bu sürecin devamındaysa sanal gerçeklik gözlükleri ve diğer konsol gelişimleri gelecekte bizi beklemektedir.

Psp Vita

Barajı Kalkan Üniversiteler

Kamil OLGUN

Üniversiteler sporla mı yoksa bölünerek mi çoğalıyor henüz bunun üzerine bir araştırma yapılmadı ama “Şehir İçi Apartman Üniversiteleri” adı altında birleşip abilerine karşı ayaklanacakları söyleniyor. Herkesin her yerde kampüsü olduğu bir dönemde üniversitesi olmayan şehir mi olur şiarıyla her şehre bir üniversite açılırken boşlukları doldurmak için gençlere acayip gaz verdik. En sonunda üniversite barajını bile kaldırdık. El alemin yalancısıyım ama artık 1 soru yapan bile üniversiteye girebiliyormuş. Bunun için çalışmaya gerek yok ki sallasan bile tutar. Ne olacak peki bu işler? Öğrencilere değil de eşe dosta sorduk bu suali? İşte el cevaplar...

Apartçı Abi: Bence üniversite bir şehrin olmazsa olmazıdır. Mesela üniversite olmazsa, olmaz. Olmamış olur. Yapacaksın ki olsun. Başka bir açıdan bakacak olursak olayın önemine binaen biz taş mı yiyelim? Burada apart diyerek gençlere yurt havası yaşatmayalım mı, paralarını cukkalamayalım mı?

Onlara hayatın zorluklarını yaşatmayalım mı? Bir aile sıcaklığı görmesinler mi? Bence görmesinler. Görmesinler ki aile sıcaklığının kıymetini bilsinler, kadrini de bilebilirler. Bunda bir mahsuru yok. Yani sonuçta hepimiz insanız. Gençler de insan. Üniversiteliler daha bir insan. İnsanda kendine yakışanı giyip kendine yakışan yerde kalmalı. Ne demişler “aslan yattığı yerden belli olur.” Şimdi bazı kendini bilmezler aslan nereden çıktı diyebilirler ama konumuz o değil.

Şoför Nebahat ile Evli Olan Minibüsçü Şakir: Gençler bir harika dostum. Şehre can, kan ve hava katıyorlar. Bu arada arabada Cankan iyi gidiyor, güzel şarkıları var. Gençler gelince hep bunu çalışıyorum. Geçti artık arabesk. Tek dezavantajı öğrenci ücreti ödemeleleri üniversitelilerin. Bence eşek kadarlar. Üniversitelilerden tam ücreti alınmalı. Ne yani bunlar yarım mı? Ben olsam hakaret sayarım ve tam parası öderim. Sonuçta ahlak burada başlıyor. Geleceğe yön verecek olan gençler. Gerçi onlar yön

verebilecekleri zamana geldiklerinde yaşlı oluyorlar o da ayrı bir konu ama sonuçta gençler bizim geleceğimiz. Dolayısıyla geleceğimizin de bizim geleceğimizi düşünüp yol parası olarak tam para vermesi bana daha ilkeli geliyor. Ne diyor enteller biraz “empati”

İsyanım Kendime Feleğe Çelme Taktım Niye Diye Şarkı Sözü Yazıp Bestelenmesini Bekleyen Oto Kurye:

Ben razı değilim kardeşim. Mesleğimizi ellerimizden alıyorlar. Hem okumuşlar hem yabancı dilleri var hem kurallara uyuyorlar hem kibarlar hem dürüstler hem temizler hem işlerini yapıyorlar hem zamana riayet ediyorlar hem çalmıyorlar hem gülen yüzleri var hem sevgi pıtırıcıkları bunlar hem doğayı hem de hayvanları seviyorlar hem motorlara iyi bakıyorlar hem de arkadaşlarıyla iyi geçiyorlar. Yani biz bunların bir iki tanesini ya yaparız ya yapmayız ama bizden ne farkları var hala anlamış değilim. İlahi adalet diye de bir şey var değil mi?

Üniversite Döneminde Beslenmemiz Nasıl Olmalı?

Kübra ÖZKAN

Sağlığın korunmasında, sağlığın kaliteli olarak sürdürülmesinde ve hastalıklardan korunmada yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmenin temel etken olduğu bilinmektedir. Günümüzde sağlıklı beslenme uygulamaları, bireylerin ve bunun sonucu olarak toplumların sağlığını tehdit eder boyuta gelmiştir. Toplumun önemli bir kesimini oluşturan gençler için hem zihinsel hem de fiziksel olarak sağlıklı bir nesil inşa etmenin temel noktalarından biridir sağlıklı beslenme. Erken yaşta sağlıklı beslenme alışkanlığı edinmek yaşamımızın geri kalanı için ihmal etmememiz gereken bir olgudur. Zira alışkanlıkları değiştirmek yaş ilerledikçe zorlaşır.

Uzmanlar tarafından geliştirilen birçok beslenme modeli bulunmakta ancak günümüzde tüm dünya tarafından en çok kabul edilen ve sürdürülebilirliği açısından da en uygun olan diyet modeli Akdeniz tipi beslenme modelidir. (Yazının devamında verilmiş olan ölçüler, ortalama miktarlardır.)

Akdeniz Tipi Beslenme İlkeleri

- 1 Mevsimsel, taze ve az işlenmiş besinleri tercih edin: Zamanında, doğal yetişen besinler zengin besin ögesi içeriğine sahiptir, özellikle antioksidan özellikteki fitokimyasalları, vitamin ve mineralleri daha fazla içerir. Ayrıca daha lezzetlidir ve kendine has aromasını korur.
- 2 Öğünlerin keyif veren sosyal ve kültürel boyutlarını unutmayın: Yemek pişirmek, masa etrafında oturmak, yemeği arkadaşlarla veya aileyle paylaşmak bir sosyal destektir ve eğlendiren, rahatlatan bir aktivitedir. Bireye kendini, topluma ait hissetme duygusu sağlar.
- 3 Zeytinyağını tercih edin: Zeytinyağı potasyum, fosfor, kükürt, magnezyum, demir, bakır gibi mineralleri bolca içerir. İçeriğindeki bileşenler doyumluk hissi oluşturur ve böylece öğünler arası acıkma gecikmiş olur. Günlük tüketmeniz 1,5 – 3 yemek kaşığı

zeytinyağı obezite, tip2 diyabet, kanser gibi hastalıklardan koruyucu etki sağlar.

- 4 Tam tahıllı ekmekler ve yerel tahıl ürünlerini her öğünde 1-2 porsiyon tüketin: Günlük aktiviteler için yeterli enerjinizi sağlamanın yanında önemli besin bileşenlerini vücudunuza almanızı sağlar. Kan şekerinin kontrolünde de rol oynayarak diyabet gelişimini önler. Makarna, kuskus, bulgurdan 4-5 yemek kaşığı veya 1 dilim ekmek ile bir porsiyonu sağlamış olursunuz.
- 5 Her öğünde en az 2 porsiyon sebze tüketin: Kahvaltı tabağınıza bolca domates, salatalık, roka, maydanoz gibi söğüş sebzelerden ekleyin. Öğle ve akşam yemeklerinizde ise ikişer porsiyon veya daha fazla sebze tüketmeye özen gösterin. Vitamin ve minerallerden maksimum faydayı sağlamak için öğünlerde tükettiğiniz sebzelerin en az bir porsiyonunu çiğ sebze olarak tercih edin. 5-6 yemek kaşığı sebze yemeği veya 1 büyük kase salata bir porsiyona eş değerdir.

6 Meyve tüketimine özen gösterin: Çeşitli ve rengârenk meyveleri her öğünde 1-2 porsiyon tüketebilir ve ara öğünlere dağıtabilirsiniz. Meyveler vücutta hasar oluşturarak hastalıklara yol açan serbest radikallerin oluşumunu önler.

7 Haftada en az 2 porsiyon balık tüketin. Balık ve deniz ürünleri protein, kalsiyum, demir, fosfor, iyot gibi minerallerinin yanında ve A ve D vitaminlerinden zengindir.

8 Kuru baklagilleri haftada en az 2 porsiyon tüketin: Kanser ve kronik inflamatuvar hastalıkların önlenmesinde yarar sağlar. Kuru baklagil tüketimini artırmak toplam kolesterolü düşürerek myokard enfarktüs riskini azaltmaktadır. Nohut kuru fasulye barbunya, iç bakla, börülce gibi ülkemizde bolca bulunan ve ekonomik protein kaynağı olan baklagilleri sofralarınızdan eksik etmeyin. Bir porsiyon kuru baklagil yaklaşık 8-10 yemek kaşığı kadardır.

9 Her gün 1-2 porsiyon yağlı tohum tüketin.

10 Günde 2 porsiyon süt ve süt ürünleri tüketin.

11 Kırmızı eti haftada 2 porsiyondan fazla tüketmeyin.

12 Beyaz et ürünlerini haftada 2 kez tüketin.

Pratik, Sağlıklı ve Lezzetli Ana Öğün Alternatifi

· Ton Balıklı Lavaş Dürüm

Malzemeler

80 gram ton balığı
1 tatlı kaşığı hardal (varsa)
Yarım demet maydanoz
1 adet kepekli lavaş
2 yemek kaşığı light labne
2 yemek kaşığı sirke
Limon

Yapılışı: Ton balığı ve labne karıştırılır. Üzerine ince ince kıyılmış maydanozlar eklenir. Daha sonra hardal, sirke ve limon ilave edilip robottan geçirilir. 1 adet kepekli lavaşın içine konularak dürüm şeklinde tüketilir.

Sekiz İşe Yarar Bilgi

- Mürdüm eriği kalp ve kan basıncına katkı sağlar.
- Günde 2 adet elma kolon kanserine karşı en etkili yiyecektir.
- Yulaf, içerdiği demirle kaslarınıza oksijen sağlar.
- Günde bir bardak süt içen yetişkinlerde diyabet riskinin %12 oranında azaldığı gözlemlenmiştir.
- Sadece bir litre atık yağ, doğada bir milyon litre suyun kirlenmesine neden olur.
- Süt, hormonal bileşenleri içerdiğinden akne gelişimine ve şiddetlenmesine neden olabilir.
- Göz sağlığı için olmazsa olmaz besin yumurtadır.
- Sebze ve meyvelerin bol suda pişirilmesi ve pişirme suyunun dökülmesi vitamin kaybettirir.

Ali Rıza ÖZCAN: “Bizim Sanatlarımız Tek Başına Desteksiz Ayakta Durabilen Sanatlardır”

Röportaj: Kübra BAŞ, Ayşenur GÜZ

Sabrın ve tevekkülün hem ince ince işlendiği hem de öğrenildiği hüsn-i hatt sanatını bu sayımızda ele almak istedik. Yıllarını bu güzelliğe adanmış, hattat ve müzehhip Dr. Öğr. Üyesi Ali Rıza Özcan hocamız ile bir röportaj yaptık. Sohbetimizde hat sanatının geçmişten günümüze gelişimi ile etkilendiği bazı toplumsal olaylar, bu sanat ile ilgilenenlere tavsiyeler ve Türk İslam sanatlarının günümüzdeki hali gibi çeşitli konularda hocamızın düşüncelerini sorduk. Sanat dolu bu sohbeti keyifle okumanızı ve müstefit olmanızı dileriz.

Hat sanatı Osmanlı döneminde nasıl bir gelişim göstermiştir?

Osmanlı döneminde hat sanatının her geçen gün yükselen bir çizgisi var. Süslemenin diğer branşları tezhip, çini, nakış gibi geleneksel sanatlar adı altında topladığımız sanatlarda hep bir tesir altında kalmak varken hat sanatında böyle bir şey olmamıştır. Uğur Derman Hoca bunu Batı'da hat sanatının karşılığının olmamasına bağlıyor ki çok mantıklı ve yerinde bir tespit. O yüzden hat hiç etkilenmemiş ama harf inkılabı ona ciddi bir balta vurmuştur. Sonra bu hata fark edilmiş, hat sanatıyla harf inkılabının arasındaki fark anlaşılmıştır. Hatta Atatürk bizzat kendi sözleriyle “*Bu sanatkârların yerine behemehal yeni sanatkârlar yetiştirilsin.*” diye direktifler vermiştir. Fakat harf inkılabından hemen sonra özellikle bu işten para kazanan, piyasaya yazan hattatlar için (özellikle Hamit Bey) ciddi bir kayıplar olmuş. O dönemin sıkıntısını Hakkı Beyler, Necmettin Hocalar, İsmail Hakkı Altunbezer, Halim Efendiler, Macit Beyler yani Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişteki hattatlar yaşamışlar. O dönemde ciddi sıkıntılar olmuş. Fakat sonra özellikle benim hatta başladığım 1980'li yılların başlarında (ben hat sanatıyla 1983'te meşgul olmaya başladım) ve ondan sonra da 2000'li yılların başında işler tersine

döndü yani hat çok iyi bir yere gelmeye başladı. Kendi adıma bugün de daha iyi bir yere doğru gidiyor diye düşünüyorum. Öğrenmek ve icra etme noktasında gayret sarf etmeye çalışan insanlar açısından.

Hocam hat, tezhip, ebru gibi Türk İslam sanatlarının dünya sanat tarihi içerisindeki yeri nedir?

Bunlarda din belirleyici özelliğindedir bana göre. Yani bir Yahudi olsanız, başka bir dinin kutsal kitabında yazan şey sizi ne kadar ilgilendirir? Bir Müslüman için bu tersi biz Tevrat'a inanıyoruz ki eğer o bozulmasaydı, İncil bozulmasaydı; İncil'in içinde yazan bir ayet Müslüman için önemli olacaktı. Ben bir Müslüman olarak en azından kendi adıma bunu söylüyorum. Fakat bizim için bugün kabul görmeyişinin sebebi tahrip edilmiş olmasıdır bu yüzden bir Müslüman İncil'e ya da Tevrat'a itibar etmez. Öbür taraftan baktığımızda bir Hristiyan ya da Yahudi Kur'an'da geçen bir ayete evet dese diniyle çelişecek. O yüzden burada temel nirengi noktası din ve inançtır.

Bana göre İslam sanatçısı baktığı yeri kendi gönül ve düşünce süzgecinden geçirerek değerlendiriyor. Çini ve tezyini sanatlar belki de minyatür de başka din mensubunu etkileyebilir ama çok evrensel olur mu? Şimdi Hindistan nüfus itibarıyla dünyadaki en kalabalık

ülkeye dönüşüyor. Hindistan'da insanların inanış haritasına bakarsanız ne kadar bizim dinimizle alakalıdır. Ben totale bakmıyorum. Genelde sanat tarihindeki yerine baktığınızda Müslüman sanatının gerçekten kabul edilebilir ve belli bir doldurduğu yer var. O noktada onu müzayedelerden, sanat tarihçilerinin yayınlarından ve açılan sergilerden takip etmek mümkün. Bu küçük bir grafikte olsa bana göre günden güne yükselen bir eğri takip ediyor, ileride daha da hızlı yükseleceğini düşünüyorum. Ama burada bize çok iş düşüyor. Bize derken İslam sanatçısına çok iş düşüyor. Biz derken daha çok Cumhuriyet ve 80 dönemi sonrasını kastediyorum. O travmayı daha yeni yeni atlarmaya başladık bana göre, burada kimseyi suçlamıyorum tabi. Daha özgür, özgürlüğün ötesinde sorgulayarak bakmanın daha üst seviyelere çıktığını müşahade ediyorum ben, kendi adıma böyle olmasını da arzu ediyorum.

Hocam hat sanatında güzel yazma yeteneği mi yoksa istikrarlı çalışma mı önemli?

Bunu sıcak su ve soğuk su gibi düşünüyorum. İki uç nokta, bunu orta noktada birleştirecek bir şey lazım. O çok kabiliyetli adamın biraz çalışması lazım. İşte yeteneğim yok ama aşkım çok diyen insanın da çalışması lazım. Ortak nokta görüyorsunuz çalışmaya geliyor yani kabiliyeti olan daha az, yeteneği

“ Hat dimdik ayakta, hiçbir şey onu düşüremedi. Çünkü ortak noktası sanat olanlardan bir dal ve ifade ettiği bir şey ve mesajı var. Aynı zamanda bu mesajın muhatapları var, onlar zaten sahip çıkıyorlar. ”

az olan ise daha fazla çalışması gerekir. Bana göre kabiliyet işi kolaylaştıran bir şey ama azmedip çalışırsanız bir yere geliyorsunuz.

Şimdi bakanlar şöyle diyor: Sen ne yazdın bakayım, 12 senedir kursa gidiyorsun hat ile uğraşıyorsun? Mesela bana 1983'ten beri bu işle uğraştığımdan “*abi hani yazılarım, ne yazdın*” diyorlar. Ama benim dünyam başka. Sen bana çok menfaate dayalı şeyler soruyorsun. “*Bunun getirisi ne, ne kazanıyorsun, kaç sergi açtın?*” gibi. Benim derdim o değil ki. Mesela Hüseyin Kutlu Hoca hiç sergi açmadı. Hamit Bey'in icazeti yoktu ama Hamit Bey her yazıyı böyle çatır çatır yazan bir adamdı. Yani bu soruları soran kişilerin sizi bir yer veya o sanatla ilgili bir noktada birleştirmeleri gerekiyor. Ama tezgâhın arkasına geçtiğinizde başka bir dünya var.

Hüsn-i hat seni Allah'a kaçışta rahatlatan bir şey. Oraya

kaçtığında Allah'ın ayetleriyle birlikte olacaksın yine. Tezhiple uğraş Allah'ın ayetini süsle, çini işle, bak ebruya tefekkür et düşün. O yüzden bu işin arka bahçesi yani süreç bana göre o sanatın icrasından çok daha önemli ki eskiler bunu bizim değerlendirdiğimiz gibi değerlendirmediler. Bu hattat mı daha üstün yoksa şu hattat mı daha üstün gibi dertleri olmadı. Hatta keşke bende onun gibi olabilseydim onun bir harfi yazabildiği gibi yazsaydım diye imrendiler birbirlerine. O yüzden biz bugün onları dövüştürüyoruz. Ben şimdi bir dosya açtım “hat sanatında paparazzi” diye. Kim kimin hakkında ne demiş: Sami Şevkiye, Şems Abdullah'a nasıl bakmışlar, Mahmud Celaleddin'e ne demişler... İnanın hepsinin altında o kadar samimiyet imrenme ve hayıflanma var ki. Bizim bugün anlayamadığımız bakış açısıyla bir değerlendirme var. O yüzden sanatı bir iddiaya, bir egoya yönlendiren; sizi böyle kendi nefsinizi hoşnut kılacak öyle bir harf yaptım ki bunu kim yapabilir yaklaşımı yok, olmaması da gerekir.

Onu da yaşamayan bilemez hocam. Biz hep sanatçı egosu diye bir şey biliriz.

Sanatçı egosu bize Batı'dan aparılmış bir şey. Bir hattat da bir müzehhip de bulunmaz, hatta müzehhipler imza bile atmıyorlar. Koskoca Mimar Sina'nın bir imzası yok. “Zaten memurdu nereye imza atıyor-

du.” diyorlar. Bunlar ne kadar doğrudur o bir memurdu ondan imza atmadı, ne kadar tevazu sahibiydi atmadı veyahut burada 40 kişi çalıştı şimdi ben bunların hepsinin adına kendi imzamı nasıl atarım mahcubiyetine mi sahipti? Yani burada bir ekip çalışması var deyip kul hakkından korkup da bu işlere girmemiş olabilir. Arkadaşlar kusura bakmayın ben buna dikkat ediyorum. Sernakkaş, Baba Nakkaş imza atıyordu. Bunlar da böyle bir sistemin sonucu olarak düşünüyorum. Burada kesinlikle o sanatkârların kendi isimlerini ön plana çıkarmak gibi bir gayelerinin olduğunu düşünmüyorum.

Gerçek sanatkâr yapmıyordur böyle bir şey. Yarışa girmeye gerek duymuyordur değil mi hocam?

Gerçek sanatkârın davası başkadır. Biz şimdi onu anlayamıyoruz. Belki bizim ecdadımızı kötü gösterecek bir örnek ama daha iyi anlaşılın diye söylüyorum bunları. Ali Alparslan Hoca anlatırdı, Lütfi Kırdar belediye başkanlığı zamanında İngiltere'ye bir mektup yazıp sormuşlar: “*Sütun içerisinde su olduğunu nasıl anlarız?*” diye, İngiltere'den cevap gelmiş: “*Niye böyle bir şeyi merak ediyorsunuz?*” diye. Yani niye bu sorular bizim aklımıza geliyor, o olması gereken süreçte sınırların dışına çıkan şeyler olarak düşünüyorum ben.

Şimdi “geleneksel” ya da “ge-

lenekli” konusuna gelelim hocam müsaadenizle, Türk İslam sanatlarını böyle bir başlık altında toplamak konusu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Uğur Hoca -sel, -sal eklerine köklerine takılıyor. Seni sala koydular sele verdiler gibi. Çok acıyla bunları söylüyor aslında. Ama ben bunları kendimce kökten kestirip atıyorum. Niye biz bunu “gelenek” adı altında bütün sanatlarımızı topluyoruz? Yani bir yere bağlıyoruz. İşte diyorlar ki Batı’da traditional sanat var, ne bunlar halk işi elle yapılan şeyler. Bizim Türk sanatlarımız dikiş, nakış gibi sanatlar mı? Hayır, tam tersine biz ona “saray sanatları” diyoruz. Biz bunları, Batılı traditional, geleneksel diyor diye bir çatı altında topluyoruz. Ben bunu tümüyle reddediyorum. Çünkü bir hat sanatının adı geçtiğinde, hüsn-i hat dendiğinde yahut işte “Otoman kaligrafisi” dendiğinde tek başına bir sanat olarak herke-

sin kafasında bir yer bulmalı. Bizim tezhip sanatımız, ebru sanatımız ve sanat olarak adlandırdığımız bütün sanatlar tek başına desteksiz ayakta durabilen sanatlar. Hoş birbirleriyle muhakkak münasebetleri vardır. Hattın tezhipten ayrı düşünülmesi veya cildin tek başına olmasını nasıl düşünmüyorsak. Mesela bir resim tarihine bakıyoruz. Altamira, Lasko İspanya’da MÖ 30 bin yılı kapsıyor. Hat sanatı 1400 sene olmuş. Yani ne kadar yeni ne kadar modern ve en çağdaş. Ama bize etiketi yapıyorlar. Siz gelenekselciniz diye. Resim, heykel çok modern bir sanatmış gibi endam ederken biz sanki bir suç işlemiş gibi görüyoruz. Tam tersini düşünüyorum. Bizim sanatları en modern, en çağdaş, en yakın tarihte olan, en rafine zevklerle ortaya konmuş sanatlar olarak düşünüyorum.

Hüsn-i hat, ebru ya da tezhip sanatlarında kimileri gele-

nekten gelen kurallara çok bağlı olarak devam etmesini söylüyor. Kimine göre ise daha modern yorumlamalar yapılabilir. Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

İkisine de katılıyorum. Mesela hat, ebru, çini malzemeleriyle o sanatın içindeki kendine has kurallarıyla birer müstakil sanat. Ama bunları ortak çatı altında topladığımız zaman minyatür sanatı (yahut kitap sanatları diyorlar şimdi), hat sanatı, ebru sanatı, cilt sanatı gibi bir sanat kelimesiyle başlık altına alıyoruz. O zaman soruyu şöyle sormamız gerekir? Minyatürü, çiniyi, hattı sanat noktasında birleştiren şey nedir? Yani sanat hat’ta, miyatüre nasıl bir istikamet veriyor ya da hat’tın içindeki sanatın kuralları nelerdir? Bakıyorum ben bu kurallar resimde de var; Batı sanatlarında da var. Leke değeri, boşluk doluluk sanatın temel kuralları, temel sanat eğitimi gibi. Sanatçı eğer

iyi bir noktaya geliyorsa hocası tarafından yetiştirildiğinde icazeti veriliyor. İleride iyi bir hattat olur denilen her talebe bilgileri süreç içerisinde belki farkında olmadan almış oluyor. Bu eğitimi alamıyorsa zaten bir Hamit bir Halim olmuyor. İşte Hamit gibi hoca görmeden, onun bünyesinde bu temel bilgiler sanatıyla birleşiyorsa o yine bir yere geliyor.

Öncelikle modern kelimesini de irdelemek lazım yani modernle biz neyi tarif ediyoruz? Ama her modern sanat değeri taşır mı, o sorgulanır. O, onu yapan kişiyle, icra edeninle değerlendirilmesi gerekir. O yüzden bugün “Ben hep hilye yazıyorum, farklı şeyler yapmak istiyorum.” diyor, yap. Bu sanatlar sizin sorduğunuz manada modernin engelleyen bir şey değil. Ama ben farklı bir şey yapıyorum dediğin her şey de modern değil. Bugün bizim sıkıntımız modernden öte güzel ve uygun şeyler yapmak. Yani bugün anlam kaymaları bazı farklı değerlendirmelere sebep olacak şeyler olmaya başladı. Mesela hat sanatı estetiğe, harf güzelliğine kurban gidiyor. Halbuki hat, bir hamildir yani taşıyıcıdır. Ne taşır? Bir mesaj taşır, bu da yazıldığı metindir. Çünkü hat sanatı tezyin sanatı değil yani bir süsleme, dekor sanatı değil. Onu duvara astığınızda bir çiçek var bir böcek var değil. “Bak haddini bil, Allah sana bunları sorar ya da böyle ol tarzı” direkt mesaj

verir. Benim derdim de bir hattat olarak o mesajı okuyucuya ya da muhatabına en iyi şekilde iletmek. Onu ben süsün içerisinde boğarak anlaşılmasın kılıyorsam onun da bir suç olması gerekmez mi? Yani güzel bir şey tasarlıyorum fakat çok affedersiniz vereceğim örnek için. Hani hanımlar bazen makyajı öyle abartıyorlar ki o doğal güzellik başka bir şeye dönüşüyor. Burada senin ya da bizim ifade ettiğimiz bir alfabe var. Burada 1400 seneye aşkındır kullanılan bir alfabe var. Bu alfabenin teşrifat dediğimiz dizilişle okuduğunuz zaman size bir mesaj veren manası da var. Ama o mesajı okuyabilmek için yani alabilmeniz için o alfabeyi biliyor olmanız lazım. Hadi alfabeyi bildim okuyorum ama o dili anlamıyorum. Yani birinci olarak alfabeyi biliyor olmam lazım, ikinci olarak dili biliyor olmam lazım ve üçüncü olarak o kültürle arka planda da bağlantılı olmam lazım. Bunlar böyle derinliği kaybede kaybede artık bırakın bu derinlikleri okuyamıyor, harfleri bile tanıyamıyor yahut yazı çeşidini ayırt edemiyor.

Bir gün akademide, Baha Doğramacı Hoca bizim Osmanlı Türkçesi hocamızdı. 1920 doğumluydu. Dedim ki; “Hocam bir hadisi şerif okudum besmeleyi güzel yazan cennete gider. Hocam yaşadık.” dedim. Yani hat ile ilgili iyi işler yaptık mı; sülüs, celi sülüs, çift küplü besmele yazdık mı yaşadık.

Hocam dedi ki bana: “Nereye yazacağımı anladın mı sen onu? Aharlı kâğıda mı diyor, kalbe yazabiliyorsan tamam” dedi. Kendi kendime hocanın o ikazını; o yazıların, ayetlerin aslında izleyicisinde yankı bulmasının kalpten geçerek etkili olabileceğine inanıyorum. Yani kendim buna inanıyorum daha doğrusu. Öyle olunca ben bugün bir ayet yazacağım zaman, o ayeti kendimde biraz sindirmem gerektiğini düşünüyorum.

Fas’a gitmiştim, orda bir hafta sanat haftası yapmıştık. Dünyanın on yedi yerinden sanatkarlar geldi. Bir hafta çalıştık ve yaptığımız işlerle sergi açtık. Yaptıklarımız Çağdaş Sanatlar Vakfı’na kaldı. Ahmet Cerit Bey dedi ki: “Hocam yazı yazarken ne hissediyorsunuz?” Ben tabi orada bir cevap verdim ama o soru hançer olarak hep burada kaldı. Ben bu soruyu etrafımdaki sanatkar arkadaşlarıma da soruyorum. Çoğunluğu aynı benim yaşadığım o hali hissediyor çünkü bunu hiçbirimiz düşünmemişiz ve bir duyguyla yapmamışız. Orada işe hemen ezber girmiş.

Hocam üniversitelerde hat eğitimi ne zaman başladı?

Biz Türkiye’nin en eski geleneksel sanatlar bölümüyüz. 1983’te bizim üniversite Mimar Sinan Üniversitesi adını aldı. 1976’ya kadar Sanay-i Nefise Mektebi’nin içerisinde bizim

şark tezyini sanatların, Med-
resetü'l Hattatin'in girmesi ve
1936 sonra Atatürk'ün direktif-
leriyle akademiye bağlanması
geliyor. Sonra arada öğrenci
kalmıyor, bölüm kapatılma
aşamasına geliyor derken bizim
bölüme geleneksel kelimesi
bence o zaman girmiş. Ve hat
bizim bölümle başlamış.

**Hocam hani insanlar bir işe
uzun süre devam ettiğinde
artık alışkanlık kazanır, o iş
sıradanlaşır ve olağan gelir.
Siz bu sıradanlaşmanın dışına
nasıl çıkıyorsunuz, kendinizi
nasıl taze tutuyorsunuz?**

Ben zaten o sıradanın içerisinde
hiç giremedim. Çünkü -bunu
bir şans olarak görüyorum-
akademiye girmeden önce
Süheyl Bey'in, Ali Alparslan
Hoca'nın derslerine gitmeye
başlamıştım. Yani önce alaylı
olmuştum. Sonra öğrendim
ki güzel sanatlar akademisi
diye bir yer var. Akademinin
bahçesine gelene kadar orada
geleneksel eğitim verildiğin-
den de haberim yoktu. Ben
akademiye resim okumak için
gittim. Çünkü babam "Ali bak
güzel resimler yapıyorsun niye
güzel sanatlar okumuyorsun"
demişti. Akademi sınavına ha-
zırlanırken baktım geleneksel
Türk sanatları, çini, minyatür
diye bölümler var. Bayağı bir
heyecanlandım ve oraya girince
bu sefer de benim resimden,
grafikten, sahne dekorlarından,
seramikten bir sürü arkadaş-
larım oldu. Yani bu sefer mek-
tepli oldum; bir alaylı talebinin

görmediği şeyleri okulda gör-
düm. Sanatın farklı dallarıyla
ilgili bir farkındalık kazandım:
Bir filme, bir sanat eserine na-
sıl bakılmalı bunu öğrendim.
Mesela Semra Germaner bize
sanat tarihi, öbür taraftan Zeki
Sönmez Türk sanatı anlatırdı.
Yani normal bir hat talebesinin
göremeyeceği bir arka planda
sanat tarihi eğitimi aldım. Bir
taraftan resim dersleriyle hem
ameli hem nazari bir eğitimin
içinde buldum kendimi. Öte
yandan Ali Hoca'ya da devam
ediyordum. Cuma günleri
Süheyl Hoca'ya kaçıyordum.
Akademide aldığım ilk ders şu
oldu: Birinci sınıfta temel sanat
hocamız ortaya bir sardunya
saksısı koydu ve onu çizin dedi.
O zamanlar geleneksel Türk
sanatları kontenjanı 20 kişiydi.
16 kişi aldılar, kontenjan bile
dolmamıştı. Biz 12 kız 4 erkek
okuyoruz. Kızlar arkada dedi-
kodu yapıyorlardı, ben frekans
ayarlamıştım onları dinliyo-
rum. Sınıf da böyle u şeklinde
benim köşeden hem sardunya
çiziyorum hem de onları din-
liyorum. Onlar dinlediğimin
farkında değillerdi. Bir ara ne
olduysa dikkatim dağılınca
konuşmayı kaçırdım. Hızla
gittim devamını sordum tabii
bizi dinliyormuş diye kızdılar
bana. Sonra bu sebep oldu,
bir baktım çizdiklerine benim
çizdiğimi çizmiyorlar. Başka
bir şey çiziyorlar, baktım evet
oradan sardunya saksısı öyle
gözüküyor. Sonra bizim arka-
daşlarinkine baktım onlar da
farklı çiziyorlar. Orta, sağ, sol

“ Bizim sanatları bir
arada düşünmektense
hat, ebru, tezhip, cilt,
çini, minyatür tek tek
isimleriyle telaffuz
ederek zikretmeliyiz. ”

aynı yere bakıyoruz fakat baş-
ka çiziyoruz. Dedim ki kendi
kendime "Aliciğim ilk dersin bu.
İnsanları onların yanına gidip
oradan bakmadıkça eleştirme".
Yani bakış açısının bakış acı-
sına dönüşmemesi için o olay
bana çok şey kattı.

Ayette diyor ki "Belki şükreder-
ler." Beni tam yüreğimin orta
yerinden vuruyor. Cenab-ı Al-
lah bizi bizden daha iyi bilen,
şah damarımızdan daha yakın
kudret diyor ki "Belki şükre-
derler." Son zamanlarda şükür
mevzusuna bayağı takıldım.
Sahabeden biri Hz. Ömer'in
de bulunduğu bir camide dua
ederken "Bizi azlardan eyle
ya Rabbi." diye dua ediyor.
Hz. Ömer "Ne diyorsun?" diye
soruyor. "Şükredenler azdır."
ayetine gönderme yaparak
"Bizi şükredenlerden eyle diye
dua ettim." diyor. Kendi adıma
bu kadar nimete nasıl şükre-
debilirim, bir kul ve bu işlerle
uğraşan bir insan olarak bunu
nasıl ifade edebileceğimi derdini
çekiyorum. Sadece o süreçten
zevk alma, sancısını çekme
önemli. Bunu bir doğum sah-
nesi olarak düşünüyorum. Bir
kadının bir çocuğu doğurma-

sındaki 9 ay 10 günlük sıkıntısı gündən güne artan bir süreçtir. Bunun finalinde sancı ve acıdan sonra bir evlat doğmuş. Muhteşem bir şeydir. 9 ay 10 gün tamamlanmazsa kürtaj oluyor. Zamanı gelmeden, o sıkıntı göze alınmadan süreç bitiriliyor. Bir sanatçının sürecini de bu doğum sahnesine benzetebiliriz. Hamile iken yediğinize, içtiğinize, uykunuza dikkat edeceksiniz. Çünkü o bir emanet ve onu sonraki nesle bırakacaksınız. Sanatta da bu böyle. Her hoca elindekini diğer nesle aktarmak için her şeyine dikkat etmeli. Sağlıklı bir evlat ortaya koymak gerekir ve bunun için olaya bir bütün olarak bakmak lazım.

Hocam devam eden projeleriniz hakkında bilgi verir misiniz?

Vakit fukarası bir insanım aslında. İstediklerini yapamayan biriyim. Allah'ın gücüne gitmesin istediklerimi yapıyorum aslında. Fakat eğer bir aslan değilsen, örümcek ol. Ağını farklı yerlere ger oralardan bir sürü şey gelir. Çünkü gücün pençeyle yakalamaya yetmiyorsa böyle bir yol takip et. Süheyl Hoca'nın da bize verdiği güzel tavsiyelerden biriydi: "Arkadaşlar yelpazenizi gençliğinizde çok geniş tutun, her şeyle ilgilenin. Zaten o ilgilenmeler bir müddet sonra bir yere kanalize olacaktır, sizi bir yere getirecektir." Demişti. Ben de adeta her yere saldırdım. Son

zamanlarda tabii bunlar azaldı. Şimdi biraz restorasyon işiyle ilgileniyorum. Akademide hem yüksek lisansta hem sanatta yeterlilik doktorada kâğıt patolojisi dersleri görmüştük. Bir taraftan hat var, hattın 6 çeşidi var bende. Hüseyin Hoca'yla sülüs nesih çalıştım. Ali Hoca'yla rika, divani, talik çalıştım. Kufi zaten al eline cetveli yaz yani. Küçümsemek adına söylemiyorum ama yani ben bu 6 çeşit yazının hemen hemen hepsinde üç aşağı beş yukarı ustalık, hocalık seviyesinde olmasa bile yani icra edebilecek durumdayım. Hüseyin Hoca ve Ali Hoca'dan icazetliyim. Öbür taraftan bir akademisyenlik var. Bizim camiada bu işin nazariyesiyle teorisiyle uğraşan çok az arkadaş var haklı olarak. Akademide de bu yine çok az. Bir taraftan "oraya da omuz vereyim yani bunun tarihi serencamıyla uğraşan insanlardan olayım, en azından geçmişle bugün arasında bir bağ kurabilelim" diyenlerdenim. O yüzden biraz yayın hayatı, bir taraftan restorasyon, bir taraftan hocalık yapıyorum.

Bunların hepsi ağır ağır gidiyor. Ben de tam bir Müslüman "Ya Rabbi sen nasıl nasip ediyorsan başım üstüne." deyip önüme gelen şeyleri değerlendirmeye çalışıyorum ve bundan da çok memnunum. Sıkıntı var, sıkıntısız hayat yok. Yelpaze çok geniş hangisi gelirse onunla meşgul oluyorum ama bir şahsi sergi hedefim var.

Bunu kendimle hesaplaşmak adına yani ben neler yapma gayreti içerisindeyim bunu insanlara duyurmak adına yapmak istiyorum. Kendimle yüzleşme olsun istiyorum aslında.

Topkapı Sarayı'nda devam eden çalışmalarınızdan bahsedebilir misiniz?

Şimdi I. Abdülhamid Han odasında ve Yesari'nin yazıları var orada. Yesari benim yazıda büyük büyük büyük dedem yani. O silsileden geliyoruz. Onun yazdığı bir yazıyı yeniden, daha uzun yaşasın diye canlandırma noktasına gidiyorsunuz. Bu ayrı bir heyecan. Bunun bir vebal olduğunu da düşünüyorum. Yani bizden sonra gelecek nesillere "bak senin ecdadın, saray dediğin yere Hilye-i Hakani yazdı. Efendisinin (SAV) özelliklerini kendine hep söyledi. Peygamberini (SAV), Allah'ını unutma, bak sana ne dedi" demiş oluyorsunuz. III. Murat yatak odası benim akademideki bitirme projemdi. İçeride diyor ki "İnsanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmedin." Yani orada yatıyor mübarek. Orada yazdığı ayet adaletle ilgili. O açıdan geçmişle, bugün ve gelecek arasındaki bağı kurma noktasında bu bana çok faydalı geliyor. Onları gün yüzüne çıkartmak, onlarla böyle aracısız karşı karşıya gelmek her kula da nasip olmuyor. Yine şükürler olsun diyorum.

Şu Bizim Shakespeare

Tahir BATUHAN

"Atasözündeki çaresiz kedi misali: Balık ağzıma gelsin ama ayağım suya değmesin." Biraz da değil gerçekten çalışmak lazım dedi bir şeylerin ne kadar zorunda kazanıldığının farkında olan orta yaşlı adam. Şehrin bir başka yerinde hakkı yenmiş bir kadın mevsime uygun bir kahır gönderdi. O kahırlardan biri yere düşen yaprağın sararmışlığına aldırmadan Hades'le buluşmaya gidecekti. Son klima açışlarıydı belki de. Doğalgaza zam geldiği günlerde kombi açmanın verdiği ıstırabı düşünen Hayriye teyze daha bir sıkı sarıldı battaniyesine. Kuşlar, yere bırakılmış bütün bayat ekmekleri yarın parçalayacaklardı. Her yer ekmek parçacıkları ile dolacaktı. Kimi insanlar "günah nimet yere atılır mı?" diye söylenirken karıncalar bayram edecekti ekmek bolluğunda. Okullar açılmış, ziller ortalığı şenlendirmeye başlamıştı. Bilge, yine en sevdiği yerde Süleymaniye'deki köşkte tatlı ihtiyarlarla kitap okuyordu. Elinde F. M. İkinci'nin Merhaba Sam Kramer romanı vardı. Hani şu Kemal Tahir'in yazdığı Mike Hammer maceralarından biri. Amerikalı dedektifin "Allah Sonunu hayır etsin, bacanak tosunum, halin harap vesselam, enişte, Türkü çağır, deyimler..." gibi sözlerine gülün Bilge, orijinalinden fazla Türkçe Mike Hammer roman-

ları olmasına da şaşırmıştır. Zeynep Hanım, kahveleri sahiplerine teslim etmiş üst katı toparlamaktadır. Püskül Ha-

nım, Yusuf Atılgan'ın çocuklar için yazdığı "Ekmek Elden Süt Memeden" kitabını incelemektedir. Ceren'e masal kısmında 52. sayfasındaki altı çizili yer dikkatini çeker: "Konuşmam yetmiyormuş gibi düşünmeye de başladım. En kötüsü de buydu. Çoğu insanlar gibi düşünmeden konuşsaydım kimse bir şey demeyecekti ama ben düşündüğümü söylemeye kalktım. Yukarıya bildirildi; başöğretmen ben getirip ağzıma acı biber sürdü. 'Böyle giderse beynine de biber sürülür' dedi." Düşünmek tehlikeli bir iş diye düşündü. Düşünenler çok sevilmezdi genelde. Kitabı kapattı. Atılgan'ın ninesinden duyduğu hikâyeler üzerine inşa ettiği kitapta bir de "Korkut'a Masal" diye bir bölüm vardı. Püskül Hanım, aklına bir şey gelmiş gibi aniden Ayraç Efendi'ye döndü ve onu kısa bir süzüşten sonra pat diye sordu...

PH: Ayraç Efendi ne yapıyor senin Shakespeare efendi.

Ayraç Efendi, Shakespeare'in trajedileri arasında en kısa olan Macbeth'i yeni bitirmişti. Tam bir taht oyunu idi eser. Fantastik bir havası da yok değildi hani. Cadılar da vardı ne de olsa işin içinde. İntikam, hırs, şan, şöhret, kavga, intikam... "İş kral olmakta değil, kral olup sağ kalmakta" sözünü yazdıktan sonra defterine usulca döndü Ayraç Efendi. Yüzünde heyecanlı ve tatlı bir gülümseme vardı.

AE: Şimdilik Macbeth bitti Püskül Hanım. Derin derya Shakespeare. Eserin giriş kısmında güzel bilgiler var yalnız İngiliz tiyatrosu hakkında. Çok ilgimi çekti.

PH: Nelermiş, bak ben de merak ettim şimdi.

AE: Örneğin 1590'lar da bir endüstri haline gelen ve pazarları hariç her gün oyun sahneleyen tiyatrolar toplu olarak haftada 15 bin kadar seyirci çekiyorlarmış. Tiyatrolardaki tüm oyuncular erkek olduğu için kadın rolleri tiyatrodaki genç erkekler tarafından canlandırılıyormuş. Tiyatro oyunları gündüzleri, gün ışığında oynanıyormuş. Bu yüzden ışığın gücünün tiyatroya pek etkisi yokmuş.

Umudun sofrasına bir örtü serip eteğine çiçekler işledi.
Tam da bundan ibaretti dünya seferi..

Zamanın hızı kadim sırrına döner suyun akışında.
Bir kuş bakışı huzur durağında.

Habersiz Buluşmalar

Fotoğraflar: Sefai ERKAN

Yazı: Zeynep Neva TAN

Varlık ve yokluğun tamama erdiği bir nefes duyuldu kalenin burçlarında. Sanki az sonra teşrif buyuracaktı beklenen misafir.

Üniversite Tercihleri ile Bitmeyen İmtihanımız

Uzun zamandır hiç alakam olmamıştı üniversite tercihleri ile.

Bu yıl sınava giren yeğenimiz için bir üniversite ve bölüm arayışındayken ben de güncele aşına oldum diyebilirim. Tıp ve hukuk gibi her daim revaçta olan bölümler sabit kalmakla birlikte çağın, gençlerin ve tabii ki işverenin beklentileri doğrultusunda popüler alanlar farklılık gösterebiliyor. Gastronomi örneğin. Yirmi yıl önce, biz tercih heyecanı yaşarken sınıf arkadaşlarımızdan biri bu bölümü seçmişti. İyi bir okuldan mezun olup ortanın üstü sınav başarısı elde eden bir öğrencinin, bir Anadolu şehrinde, o zamanlar anlamını dahi bilmediğim bu bölümü tercih etmesi, sadece beni şaşırtmadı eminim. Öğretmenlerimizin, onu bu kararından vazgeçirmeye çalıştıklarını hatırlıyorum. Söz konusu arkadaşım şu an “Uçan Şef”. Keyifle yaptığı bir işi ve gayet mutlu bir hayatı var. Tahminimce verdiği karardan da memnuniyet duyuyordur. Ben de öngörüsü için takdir ediyorum kendisini. Zira bu sene “Gastronomi ve Mutfak Sanatları”nın sözeldeki en yüksek puanlı alanlardan biri olduğunu hayretle öğrendim.

Dikkatimi çeken ve son yıllar-

“Öykü edebiyatın cesaret isteyen kulvarıdır. Şiir gibi ticari karşılığı olmadığı gerekçesiyle hepten çıkarılmasa da yayınevlerinin baskı listesinden, romana öyküden ama yazarın kifayetsizliği nedeniyle kısa kesilmiş nesirler olarak algılanır kalabalıklarca.”

Ayşe Burhan AYTEKİN

ayseburhanaytekin@gmail.com

da girdiği tercih listelerinde hızla yukarılara tırmanan bir diğer bölüm de “Konuşma ve Dil Terapisi”. Yakın zamanda çocukları, ilk çocukluk dönemini yaşayan ebeveynler arasında bulduysanız büyük olasılıkla bu konudan muzdarip ebeveynlerin ağzından birkaç cümle duymuşsunuzdur. Uzmanlar ekran bağımlılığının, çocukların sözlü iletişim becerilerini baltaladığı konusunda neredeyse hemfikir. Farklı şekillerde ve seviyelerde olmakla birlikte geç konuşma ve sesleri tam çıkaramama giderek yay-

gınlaşıyor. Bu çocuklarda ilk olarak fizyolojik bir problem olup olmadığına bakılıyor. Ben daha olanı görmedim. Sonrasında, sorunun kaynağı tespit edilip kişiye özel eğitime/terapiye başlanıyor. Bu, yalnızca tek cephede mücadele edilerek kazanılabilecek bir savaş değil. İstenen sonucu elde edebilmek için aile, öğretmen ve varsa diğer bakım veren kişiler de destek olmak zorunda. Dil ve konuşma terapisti ise bu sürecin tanı ve tedavisini üstlenmekle birlikte çoğu zaman duygusal zorluklar yaşayan kişi ve aileye de omuz vermek durumunda kalıyor. Şüphesiz meslek tercihiinde bu da göz önünde bulundurulmalı.

Gençlerin ne okuyacağına eşlik eden en az onun kadar hatta ondan da önemli bir soru daha var: Nerede okuyacağı? Ailelerin planı ayrı, gençlerin beklentisi apayrı... O kadar çok değişken var ki... Pandemi nedeniyle son iki yıldır dünyada ve ülkemizde birçok üniversite uzaktan eğitime ağırlık verdi. Bu yıl işler değişiyor, yüz yüze eğitime geçiliyor. Dolayısıyla konaklama, beslenme, ulaşım üzerinde ciddiyle düşünülmesi gereken gider kalemleri haline geliyor. İstanbul’u ikinci bir üniversite olması vasfı

nedeniyle her zaman tavsiye etsem de bu yıl soranlara “Bir daha düşünün!” uyarısında bulunmadan edemedim. Büyük şehirler pek çok açıdan cazip gelebilir ve oldukça fazla imkâna sahiptir. Cevaplanması gereken soru ise kimin bundan ne kadar faydalanabileceği. Zira umut ve heyecanla başlanan bu yeni hayatta hayal kırıklıkları da yaşanabilir.

Zor zamanlar... Zor kararlar...

Kasaba Öyküleri: Arada Aşk Var

Öykü, edebiyatın cesaret isteyen kulvarıdır. Şiir gibi ticari karşılığı olmadığı gerekçesiyle hepten çıkarılmasa da yayınevlerinin baskı listesinden, romana öyküden ama yazarın kifayetsizliği nedeniyle kısa kesilmiş nesirler olarak algılanır kalabalıklarca. James Joyce, Edgar Allen Poe, Oscar Wilde, J. D. Sallinger, O. Henry, Mustafa Kutlu, Güray Süngü, Sait Faik Abasıyanık, Refik Halit Karay, Tomris Uyar gibi usta kalemlerin, tadına doyum olmasa da romana nazaran öksüz bırakılmış bir türüdür kitapseverlerce de.

Ben, öykücülüğün detaycılıkla atbaşı gittiğini, bu nedenle de daha ziyade hemcinslerimde görülen bu özelliğin, kadın öykü yazarlarına büyük bir avantaj sağladığını düşünüyorum. Bazı araştırmalar dili kullanma konusunda kadınların erkeklere oranla daha mahir olduklarını ortaya koyuyor.

Şöyle ki aynı sayıda kelime kullansalar dahi kadınlar, daha güçlü ve etkili cümleler kurabiliyor. Bunda nörolojik giriftliğin de payı büyük tabii ki. (Bu da başka bir yazının konusu olsun.) Hal böyleyken çok güzel işler çıkıyor kadın kalem erbaplarından. Zira öyküler “çarpıcıdır”. Yumuşak yumuşak geçişler olmaz satırlar ilerlerken. Cümleleri, harfleri, noktalama işaretleri sarsıcıdır. Ya ilk cümlesi ya da son cümlesi nokta atışıdır.

Uzun zamandır merak ettiğim bir yazarı okuma fırsatı buldum geçenlerde: Feyza Hepçilingirler. Birinci basımı Nisan 2014’te, Everest Yayınları tarafından yapılan “Arada Aşk Var” on altı kısa öyküden oluşuyor. “Bunlar kasaba öyküleri...” diyor yazar, kitabındaki eserler için. İlgimi çekti. Mustafa Kutlu’da da sıkça görülen, başlı başına bir hikâye karakteri olma özelliği arz eden kasabanın, Feyza Hepçilingirler’in anlatımında nasıl hayat bulduğunu merak ederek çevirdim sayfaları. Usta işi bir eser. Feyza Hepçilingirler gerçekten “edebiyat” yapıyor. Zamanla kavuştuğu, bütün eksiklikleri giderip fazlalıkları budama yeteneğiyle rafine bir eser çıkarıyor okuyucunun karşısına.

Kasaba, yekvücuttur. Kasabalılar birbirine bağlı ve yakın, aynı bedeni ayakta tutmayı gaye edinen organlar gibidir. Birbirlerini yakından tanır, işbirliği yaparlar. Lakin yine de

“ Gençlerin ne okuyacağına eşlik eden en az onun kadar, hatta ondan da önemli bir soru daha var: Nerede okuyacağı? Ailelerin planı ayrı, gençlerin beklentisi apayrı... O kadar çok değişken var ki... Bu yıl işler değişiyor, yüz yüze eğitime geçiliyor. Dolayısıyla konaklama, beslenme, ulaşım üzerinde ciddiyetle düşünülmesi gereken gider kalemleri haline geliyor. ”

sessiz sedasız büyüyen habis bir ur da olasıdır beyinde, akciğerde... Her şeyin aşikâr olduğu sanısı, bir yanılgıdır nihayetinde. Hanelerin içini kim bilebilir ki gerçekten? Bu minvalde ilerleyen satırlar keyifle okunuyor. Son sayfayı çevirdikten sonra hemen unutulmuş değil bir süre daha zihninizi meşgul eden izler bırakıyor. Emsalleri artar umarım.

Türk Tarihinin Zembereği

Alparslan Bozkurt TÜFEKÇİ

Kökenlerimiz Orta Asya'ya, bozkır kültürüne dayansa da Talas Savaşı ile Müslümanlaşmış Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti devletlerimiz öncülüğünde İslam'ın sancağının 1000 yıldır taşınmasından dolayı milli kimliğimiz İslam ile yoğrulmuştur. Prof. Dr. Teoman Duralı, Türk tarihinin zembereğini "Biz kimiz sorunu" olarak tespit etmiştir. "Bu sorun çözüme kavuşturulmadıkça vuzuha erişemeyeceğiz." demiş ve bu vuzumsuzluğu, devlet biçiminde teşkilatlan-

■ Mesut Aytekin

mış toplum için felaketlerin en büyüğü olarak görmüştür. Aksi takdirde ayakta kalma maksadına dayanak olacak kimlik, içeriği inşa edip geliştiremeyecektir.

Türklük bir ülkünün tarihidir. Savaşçılık zihniyeti ve edebi tarafından taşınan bu ülkünün adı devleti ebed müddettir. Devleti ebed müddet tabiri; sonsuza kadar sürecek devlet demek olup tarih boyunca kurulan, süregelen ve süregitmesi istenen “Türk Devleti”ni ifade eder. Onu şahsında temsil edense Osmanlı Devleti’dir. Bu sebeple bunu fark eden İngiliz-Yahudi medeniyeti en büyük rakip olarak Osmanlı medeniyetini görmüş ve yıkmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır. 1800’lerin başından itibaren İngiliz-Yahudi medeniyeti dünya çapında iktisadi yayılmacılık uygulamış ve bunu destekleyen siyasi ve askeri tasarılarına karşı en belirgin pürüz ise çözülmekte olan İslam medeniyetinin yeniden dirilme ihtimali olmuştur. Bu ihtimali gerçekleştirme imkânı taşıyan tek devlet Osmanlı olduğundan onu ortadan kaldırmak, İngiliz-Yahudi medeniyeti için vazgeçilmez bir zorunluluk olmuştur. Bu, ya Türklüğün toptan imhasıyla ya da Türk kültürünün başkalaşmaya uğratılmasıyla yapılacaktı. Türk diye adlandırılıp kabul edilen Müslüman nüfus, soykırıma uğratılmış fakat Anadolu’dan Orta Asya’ya sürülemeyince kültür varlığının başkalaş-

tırılması yoluna gidilmiştir. Latin alfabesine geçişle milli maşeri hafızamız imha edilmiş ve böylece İngiliz-Yahudi medeniyetinin emperyalist amacı başarıyla sonuçlanmıştır. Dirimsel mi yoksa kültürel soykırımın mı daha kötü olduğunu değerlendirmiştir. Dirimsel varlığın soykırıma uğrasa bile kalıtsal olarak bir veya birçok topluluğun kendisinde barınacağından, kültürel varlığın soykırıma uğramasının daha vahim olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte klasik Türkçe’nin (Osmanlı Türkçesi) değiştirilmesini eleştirmekte ve bunun gerekli olmadığını savunmaktadır. Bir diğer katliamın dile yapıldığını belirtmektedir. Şöyle ki musiki geleneği taşıyan ve Fars şiirine meydan okuyabilecek güçteki dilin, kelimelere bulunan karşılıklarla musikilik ve gücü yerle bir edilmiştir. Teoman Duralı, klasik dilimizin bu durumunu yakılmış bakır ormana benzetmektedir. Dil, bireyin ve toplumun duygu ve düşünme ufkunu çizdiğinden bu yıkıma şiddetle karşı çıkıyor Teoman Duralı. Saçma sapan karşılıklarla dilin mahvedilmesinin sonucunda toplum kültürünün günlerinin sayılı olacağını ifade ediyor. Hatta Osmanlı’yı bir arada tutan unsurlardan birinin de Arap asıllı harflerle yazıya geçirilmiş dil olduğu görüşündedir. Bin küsur yıllık yazının iptaliyle Türklüğün tarih-kültür hafızası silinip boşaltılmış milli kültür şuuru yok edilmiştir. Hocanın, Immanuel

“ Devlet ebed müddet ülküsüne sahip Osmanlı’da genelin aksine önce devlet kurulmuş akabinde millet oluşmuş fakat baştan beri İslam ahlakı esas alınmıştır. Soydaş olmayan ve din ile dil birliği bulunmayan insan öbekleri şaşırtıcı hızda milleti oluşturmuşlardır. ”

Kant’ın “Bir millete, hayat iksiri ruhu ile dilinin onun elinden alınmasından daha büyük zarar verilemez.” sözüyle kitaba başlaması bu konuya önem verdiğinin en önemli kanıtıdır. Yalnızca dil değil aynı zamanda din, siyaset, hukuk, kılık kıyafet ve aile hayatına ilişkin örf ve adetler de Batı tarzına geçişle kültürel soykırıma uğramıştır.

Emperyalizm fikrinin aksine Osmanlı, devletine katılmış her ülkeyi ana vatanın parçası saymış yani İngiliz-Yahudi medeniyetinin aksine sömürge-ana vatan ayrımı yapmamıştır. Medeni yaşayış için adil düzen gerekli görülmüş ve bu da devlet güvencesiyle orta yoldan, aşırıya kaçmadan olabilir. Bu düşüncenin en önde geleni ise Osmanlı’dır.

Devlet ebed müddet ülküsüne sahip Osmanlı’da genelin

“Teoman Duralı’ya göre bin küsur yıllık yazının iptaliyle Türklüğün tarih-kültür hafızası silinip boşaltılmış milli kültür şuuru yok edilmiştir.”

aksine önce devlet kurulmuş akabinde millet oluşmuş fakat baştan beri İslam ahlakı esas alınmıştır. Soydaş olmayan ve din ile dil birliği bulunmayan insan öbekleri şaşkıncı hızla milleti oluşturmuşlardır. Osmanlı’nın millet uyumluluğunu sağlayan unsurlar şunlardır: Devlet millet kaynaşmışlığı yani ordu-millet; Tanrı’nın yer-yüzündeki gölgesi ve meşruluğunu Tanrı’dan alan hanedan mensubu muzaffer kumandan; devletin denetimi ve gözetiminde Müslümanlık; peygamber ve ehlibeyt aşkı ile klasik Türkçe. Meşruluk belli bir sınıfa özgü olmadığından ruhban zümre idaresi yaşanmamış. Böyle olunca ruhban-ruhban olmayan ayrımı ortaya çıkmadığı gibi askeri-mülki zümre ayrışması da yaşanmamış.

Esasında Osmanlı geniş anlamda Kırgız, Özbek ve diğerlerinin oluşturduğu Türk kategorisinin parçası olmuştur. Türklük kaplam, Osmanlı onun içlemdir. Osmanlı, kavim esasına oturtulmamış, özünü Türklerin oluşturduğu, türdeş olmayan

halkların oluşturduğu milletin sanı olmuş. Bunları bir arada tutan ise hukuk ile iktisattaki adalettir.

İngiliz medeniyeti, emellerini gerçekleştirmek için 1789 İhtilali kebirini kullanarak yıkmaya ahdedtiği devletlere hem cumhuriyeti zerk etmiş hem de laikliği yani din dışı yönetimi tavsiye etmiştir. Kendisi ise din devleti kalmaya özen göstermiştir. Mali sermayecilikle de adaletsizliği küreselleştirmiş. Adaleti, mülkünün temeli sayan Osmanlı ise buna karşı öteki çağdaş devletlerden daha uzun bir süre boyunca ve ancak 100 sene ayakta kalabilmiştir. İstiklal Harbi’nde dahi sömürgeci devletler gibi ana vatan ayrımı yapmadan vatanın bütününe kurtarmak için mücadele vermiştir.

Devlet ebed müddet ülküsünün milletine ise ümmet deniyor. Ümmeti oluşturan insanlardır. Anne şefkatini koruyup kollayarak ve vücudunda geliştirerek gösterdiğinden hem maddi hem de manen hamiledir. Dolayısıyla erkeklerden üstün ve daha fazla yükümlüdür. Kadın, hayatın devamı ve neslin yetişmesinden sorumludur. Erkek ise kadının bu ödevini yerine getirecek şartları sağlamak ve onu korumakla yükümlüdür. Bu bağlamda sağlıklı toplum, karı koca ilişkisi şeklinde adlandırılan kadın erkek ödevler denkleminde dayanır. Kadın şefkat ve güzellik; erkek ise azim ve dayanıklılık kutbunu teşkil eder. İkisinin ortak paydasıysa fedakârlık, güvenilirlik

ve sadakattir. Sağlıklı toplum, kadın erkek birlikteliğine ve hor görülmeyp doğayla uyum içinde yaşamaya dayanır yani adil nizam esaslanmıştır. Bu, herkesin üzerine düşen yükümlülüklerin bilincinde olmasını gerektirir. Bu nizam bozulduğunda sömürü ortaya çıkar. İlk önce karı koca ilişkilerinde sonra peyderpey toplum katmanlarına doğru genişler.

Teoman Duralı, sağlıklı toplumun bir diğer temel taşı ise sevişme savaşı dengesi olarak belirlemiştir. Sevgi yakasını kadın; mücadele yakasını ise erkek temsil eder. Denge, erkeklik özelliklerinin ağırlık kazandığı yönde bozulduğu zaman toplum hunharlaşır; ahlak ile sanattan yoksun kalır. Aksi durumda ise aşırı şefkat olacağından yozlaşma baş gösterir ve haksızlığa direnme iradeleri yitilir. İşte İngiliz Yahudi medeniyetinin emeli, İslam medeniyetinin öncüsü Osmanlı’ya karşı izlediği her alandaki siyasetle toplumun direnme gücünü kırmaktır. Bunun için de kadın erkekleştirilmekte, erkek ise kadınlaştırılmaktadır. Böylelikle tek cinsiyetli nesillere zemin hazırlanmaktadır. Moleküler biyoloji dalında gerçekleştirilen çalışmaların amacı da budur zaten.

Kısacası Teoman Duralı Hoca, Türk tarihinin zembereğini kültür sorunu olarak değerlendirmiş ve bu kültüre karşı İngiliz-Yahudi medeniyetinin emellerini ve izlediği siyasetin etkileri olduğunu belirlemiştir.

Shrek Şansı*

Elif Dilruba ARIKAN

Etrafına attığı anlamsız bakışların sebebi zihninde dolaşan ve artık takip edemediği düşüncelerdi. Hayatının ellerinden kayıp gidişini ve tutamayışını hayretle izliyordu. Ne kadar karmaşık dursa da hayatının tepetaklak oluşunun başlangıcını bulmaya çalışıyordu. Derin bir nefes aldı ve odaklanmaya çalıştı ancak nasıl açtığını bile hatırlamadığı “Vur Kadehi Ustam” şarkısı düşüncelerini toparlayabilmesini engelliyordu. Etrafına baktığında ne kadar bitmiş bir durumda olduğunu bir kez daha fark etti. Şişman, çirkin, yeşil, sorumsuz ve sinirli bir dev olmanın ağırlığı atında bir kez daha ezildi.

Aslında her şeyin güzel başladığının gayet farkındaydı Shrek. “Keşke o zaman da farkında olabilseydim.” diye geçirdi içinden ister istemez. Hayatının dönüm noktalarından biri olan Fiona ile tanışması birçok mutluluğu da beraberinde getirmişti. Tüm bu anlar bir bir gözlerinin önünden geçiyordu. Mutluluklarından emin oldukları sırada bir çocuk sahibi olmaları kuşkusuz bu aileyi ve mutluluğu pekiştirmeliydi fakat olaylar bu şekilde gelişmedi. Zaten mutlu anların yerini kötülere bırakması bu şekilde başladı. Çocuğunu kucağına aldığı anda kendinde beklediği

değişim, kesinlikle bu değildi. Aslında aile, eş ve baba olmanın sorumluluğunun bu kadar ağır olacağını kestirememişti. Sahip olduğu görevleri yerine getirirken sorumluluklarını birer yük olarak görmeye başlamış ve içten içe yüklerinden kurtulmak istemişti. Şimdi aklında canlanan sahne her aklına geldiğinde göğsüne bir ağırlık çökmesiyle sonuçlanıyordu. Artık rutin hale gelen kavgalarından birini ederlerken bağırışlara, sızlayışlara ve her şeyi karma-karışık hale getiren curcunaya dayanamamış; eline geçen ilk şeyi, telefonunu duvara çarpmıştı. Sahip olduğu olağanüstü gücü sayesinde kırılan yalnızca telefonu olmamış, evlerinin duvarlarında da epey hasar oluşmuştu. Fakat pörtlemiş gözleri, kızarmış suratı, şişmiş damarları, öfkeyle soluması Fiona için daha büyük bir tehlike anıydı. Sonrasında eşinin üzerine yürümüş, bağırmış, çağırılmış ve en kötüsü onun gözlerindeki korkuyu görmüştü.

Aslında sonrasında gelişenler için şaşırıyordu. Fiona'nın tek kelime etmeden çocuğunu ve eşyalarını alıp gitmesi yani izlerini silip o evi yıkık duvarlardan ibaret bırakması hak ettiği bir cezaydı. Yine de kendini affettirmek için bile izlerine ulaşamamıştı. Cezasını kabullenmesinin sebebi affe-

dileceğine olan inancıydı, en azından eline boşanma evrakları gelene kadar bu inancına sınıksız tutunuyordu. Elinden gelseydi, konuşabilseydi veya sadece özür dileyebilseydi her şey daha farklı olur muydu diye düşünmeden edemiyordu çünkü boşanma süreçleri de tıpkı terkedilişi gibi sessiz sedsızdı. Fiona kendisiyle yalnızca yarım saat konuşmuş ve boşanma gerçekleşmişti. Birden sessizlikle cezalandırılmanın ne kadar ağır geldiğini fark etti. Bir şeyler yapmalıydı. Konuşmak gibi, yazmak gibi, bağırarak gibi veya haykırmak gibi. Anlatmalıydı yani. Fevri bir hareketle ceketini bile almadan arabasına koştu. Havanın dondurucu soğuklukta olmasına rağmen bu durumu umursamıyordu. Yolda giderken aklında dönenler Fiona'ya söylemesi gerekenlerdi fakat dikkatsizlik gibi büyük bir hata yapmıştı direksiyon başında. Kaza anını veya insanların yardıma gelmesini düşünmek, yalnızca kafasını karıştırıyordu. Neden hayatta kaldığını sorguladığında ise bu şansın, bir şeyleri düzeltebileceği için kendisine tanındığını hissediyordu. Uzun zaman sonra ilk kez böylesine güven dolu hissetti.

*Bu hikâye, KOCAV Seminerleri 2022 Bahar Dönemi Yazma Sanatı dersi kapsamında hazırlanmıştır.

Tükenmiş Hayvan Türlerini Geri Getirmek Mümkün mü?

Beyza BÜYÜKAĞAÇCI

İnsanlık, binlerce yıldır doğal yaşamla uğraşıyor. Bugüne kadar bunda da oldukça iyi olduk, bakterileri ilaç üretecek şekilde değiştirdik, yerleşik pestisitlerle mahsuller yarattık ve hatta karanlıkta parlayan bir köpek yaptık.

Bununla birlikte, genetik mühendisliği alanındaki birçok başarımıza rağmen hala üzerinde çalıştığımız şey; soyu tükenmiş hayvanları hayata döndürmek. Ancak bilim adamları bunun üzerinde çalışıyor. Aslında soyu tükenmiş türleri canlandırmaya odaklanan koca bir biyoloji alanı da mevcut.

Bu grafik, diriliş biyolojisi veya neslinin tükenmesi olarak bilinen büyüleyici bilim alanına kısa bir giriş sağlar. (Ekte yer alan grafik)

Yeniden Canlandırmanın Faydaları

Her şeyden önce “Soyu tükenmiş hayvanları geri getirmenin amacı nedir?”

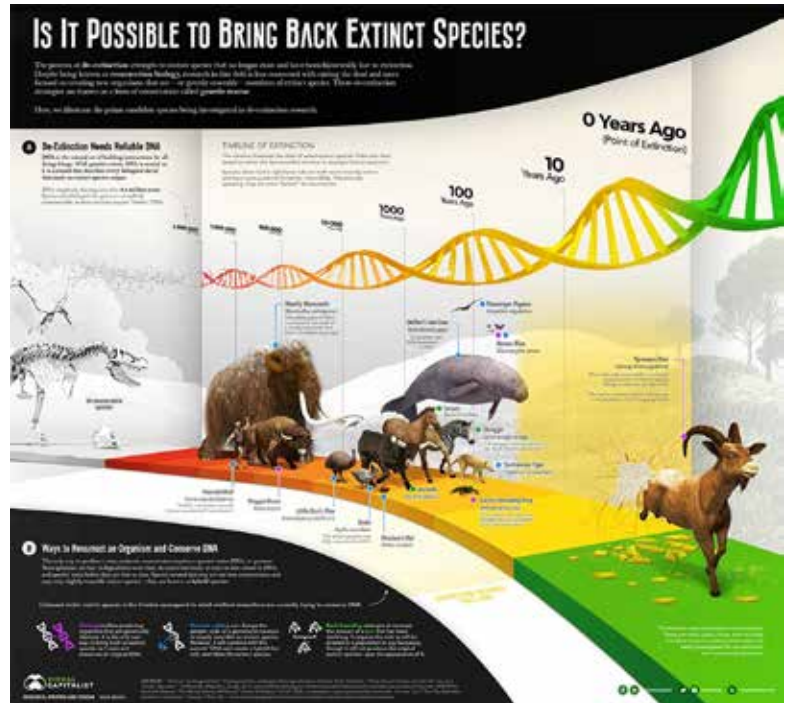
Yeniden canlandırma ile birlik-

te gelen bir dizi araştırmanın yararı vardır. Örneğin bazı bilim adamları, daha önce soyu tükenmiş hayvanları incelemenin ve onların nasıl işlediğine bakmanın, evrimle ilgili mevcut teorilerimizdeki bazı boşlukları doldurmaya yardımcı olabileceğine inanıyor.

Yeniden canlandırmanın çevre üzerinde de faydalı bir etkisi olabilir. Bunun nedeni, bir

hayvanın soyu tükendiğinde, yokluğunun o hayvanın besin ağına dahil olan tüm flora ve fauna üzerinde dalgali bir etkisi olmasıdır. Bu nedenle daha önce soyu tükenmiş türlerin eski ekosistemlerine yeniden dahil edilmesi, dengesiz ortamların yeniden dengelenmesine ve eski haline getirilmesine yardımcı olabilir.

Yeniden canlandırmanın küre-

sel ısınmayı yavaşlatma olasılığı bile vardır. Bilim adamı Sergey Zimov, yünlü mamut benzeri bir hayvanın tundraya geri getirilmesinin bölgenin yeniden nüfuslanmasına, eski ovaların yeniden büyümesine ve muhtemelen buzulların erimesini yavaşlatmaya yardımcı olabileceğine inanıyor.

Nasıl Çalışır?

Bir türü yeniden yaratmak için gereken anahtar unsur onun DNA'sıdır.

Ne yazık ki DNA yavaş yavaş bozulur ve bir kez tamamen ortadan kalktığında onu kurtarmanın bir yolu yoktur. Araştırmacılara göre DNA'nın 521 yıllık bir yarı ömre sahip, bu nedenle de onun 6.8 milyon yıl sonra tamamen yok olduğuna inanılıyor. Bu yüzden dinozorlar gibi türlerin yok olma şansı neredeyse yok. Ancak bununla birlikte dodo gibi daha yakın zamanda soyu tükenmiş birçok organizmanın korunma şansı olabilir.

Yeniden canlandırma söz konusu olduğunda, üç ana teknik vardır:

1-Klonlama

Bir şeyin tam DNA kopyasını yaratmanın tek yolu budur. Bununla birlikte bunun için eksiksiz bir genom gereklidir, bu nedenle bu tür genetik kurtarma, yakın zamanda kaybolan türler veya nesli tükenmek üzere olan türler için en etkili olanıdır.

2- Genom Düzenleme

Genom düzenleme, soyu tükenmiş DNA'yı taklit etmek için DNA'nın manipülasyonudur. Bunu yapmanın birkaç yolu vardır ancak genel olarak süreç, soyu tükenmiş bir türe çok benzeyen yeni bir tür oluşturmak için canlı türlerin genomlarını manipüle eden araştırmacıları içerir. Soyu tükenmiş türlerin DNA'sının tam bir kopyası olmadığı için bu yöntem, yalnızca soyu tükenmiş hayvana benzeyen melez bir tür yaratacaktır.

3- Back-Breeding

Soyu tükenmiş bir türden (boynuz veya renk deseni) ayırt edici bir özelliğin canlı popülasyonlara geri kazandırıldığı bir üreme şeklidir. Bu, özelliğin benzer türlerde hala belirli bir sıklıkta var olmasını gerektirir ve özellik seçici olarak yeniden popüler hale getirilir. Genom düzenleme gibi, bu yöntem de soyu tükenmiş bir türü diriltmez ancak soyu tükenmiş türlere ayırt edici bir özellik kazandıran DNA ve genetik çeşitliliği yeniden diriltir.

Tükenmiş Hayvan Türlerini Geri Getirmek Gerçekten Buna Değer mi?

Soyu tükenmiş hayvan türlerini geri getirme fikri etrafında bir ton vızıltı ve potansiyel olsa da çabalarımızın başka şeylere harcanmasının daha iyi olacağına inanan birkaç eleştirmen var.

“Yeniden Canlandırmanın Üç Ana Tekniği: Klonlama – Genom Düzeltme – Back-Breeding (Yeniden Üretme)”

Yeniden canlandırmanın ekonomisi üzerine yapılan araştırma, yeniden canlandırma programı yerine canlı türlerin korunması programına yatırılması durumunda paranın daha da artacağını, mevcut koruma programlarına yatırım yapılırsa yaklaşık iki ila sekiz kat daha fazla türün kurtarılabilir olduğunu buldu.

Ottawa'daki Carleton Üniversitesi'nde biyolog olan Joseph Bennett, Science dergisindeki bir makalede, "... [bir] milyarder yalnızca bir türü ölümden geri getirmekle ilgileniyorsa, ona güç verin." sözlerine yer verdi.

Bennett "Ancak, eğer o milyarder bunu biyolojik çeşitliliğin korunması açısından ifade ediyorsa o zaman bu samimiyetsizdir. Aynı kaynaklarla kurtarılacak birçok tür artık yok olma eşliğindedir." diyerek ekledi.

Çevirisi yapılan yazı: <https://www.visualcapitalist.com/explaining-resurrection-biology/>

Hüseyinî Melâle Aşinâyız

“Melâlimizi anlamayan
nesle âşinâ değiliz.”

Ahmet HAŞİM

Merhum Halûk Hocanın gençlere tavsiyelerinden biridir: Bir yer keşfetmek, bir şey öğrenmek ve cins bir adam tanımak. İlk ikisi üçüncüsüne nazaran daha kolay ve hızlı, istenilen her zaman oluverecekmiş gibi. Ama cins bir adam tanımak biraz daha nasip işi. Hadi cins adamı tanıdınız, onunla tanışıklığınızı devam ettirmeniz, sohbet meclisine gidip gelmeniz lazım, bu da biraz sabır işi. O da bizim gençlerde yok. “Mekân bulunur da adam bulunmaz.” der hoca sözünün devamında. Z(ayi) kuşağın(ın) hiç kaçırmamasını temenni ettiğimiz niteliklerden ikisi: büyüğe hatır, dinlemeye sabır.

Büyük hocalar, onların da aralarında cins adamlar, yani hocalarımızın hocaları sahneden bir bir çekiliyorlar, gerçek âleme yolculuğa çıkıyorlar.

Gidenlerin her biri memnun ki yerinden / Çok seneler geçti dönen yok seferinden

Geride bıraktıkları talebeleri yani bizim hocalarımız, büyüklerinin ilminden, feyzinden, izinden aldıkları mirasla yetişmişler, işte onların da yaşları altmışa dayandı. Bu yazımda size bahsetmek istediğim o güzel ve cins adamlardan birisi Hüseyin Hoca, Hüseyin Akka-

Ümran AY SAY

umran.ay@gmail.com

ya. Hani “Karıncayı bile incitmez.” dedikleri evsafıta hassasiyet sahibi, ince düşünceli, bir o kadar vakur, Hz. Muhammed aşığı, gönlü vatan ve millet sevgisiyle dolu bir güzelce insan Hüseyin Hocam. Kendisinin okul sıralarında hiç talebesi olmadım maalesef. Ama hocası Âmil Çelebioğlu’na ve Nihat Hocama olan muhabbeti ve yakınlığı ile yollarımız bazen Sivas’ta bazen İstanbul’da kesişti. Onun hoş görülmesi bir mizaca, hassas bir ruha sahip olduğunu daha ilk görüşte hüznü tebesümünün satır aralarında sezersiniz. İlmiyle amel eden hocanın her hali, yıllardır hemhal olduğu Yunus’un asrımızdaki bir yansıması gibidir.

Hüseyin Hoca, 1955’te Sivas’ta doğmuş. Lisansı Erzurum’da Atatürk Üniversitesi’nde tamamlamış. Bir müddet edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra üniversiteye intisap etmiş, doktorasını Âmil Hocayla yapmış. Halihazırda Cumhuriyet Üniversitesi’nde, bizim Eski Türk Edebiyatı dediğimiz genellikle divan şiiri diye isimlendirilen alanda profesör

unvanıyla çalışmalarına devam ediyor. Hoca, akademinin soğuk duvarları arasında şiiri hep bir sığınak olarak aramış, şiirin peşini hiç bırakmamış. Demiştim ya, talebesi olmadım Hüseyin Hocanın, hocalığını bilmem. Biz onu şiir okurken tanıdık; yüzlerce şairden hafızasına nakşettiği binlerce beyti okumasına, sohbet esnasında neredeyse her cümlesinin başında Yunus’tan Fuzûlî’ye, Necip Fazıl’dan Atilla İlhan’a, Aşık Sümmânî’den Orhan Veli’ye şiirin her vadisinden coşup gelen dizelerle nakiller getirmesine, hayretler içinde maşallah dedik. Hocanın şiirle tanışması çocuk yaşlarında olmuş. Demiryolcu olan babası uzun tren seferlerinden döndüğünde akşamları köşedeki minderine oturur, kendine has bir ezgiyle Emrah’tan, Ruhsatî’den şiirler okurmuş.

*Bre felek nedir senin ettiğin
Bize bir dem sürdürmedin el
gibi*

*Anlatılmaz ne tarîke yettiğin
Tükendi ömrümüz geçti yel gibi*

Türkü formunda okunan bu şiirleri hoca büyük bir zevkle dinlemiş. Ortaokul yıllarında artık farkına varmadan kitaplarda karşılaştığı şiirleri ezberlerken kendini bulmuş. Lise yıllarında da kendisi şiirler karalamaya başlamış. Ama kesbi olarak şiirle uğraşan her kimse gibi şiir yazmanın ne zor bir iş olduğunu, nasıl rafine bir işçilik

gerektirdiğini hemen anlamış. Bu arada akademik dünyanın yorucu işleri şiirle mesaisini baltalayınca hocanın şiirle olan ünsiyetine de kış vurmuş.

Yıllar sonra 2010'da bir Muharrem ayında hoca, Hz. Hüseyin Efendimiz'i hüznü bir akşam vaktinde düşünürken şiir yeneden kapısını çalmış. O anı "Hüseyinî yalnızlık beni kalbimden yakalayıp şiirin de tam ortasına bırakmıştı. Adımın da bu işte bana yardımcı olacağını düşünüyordum; zira herkese isminden bir nasip vardır, derler. Bize de Hüseyinî melâlden küçük bir nasip verildiğini yaşayarak öğrendim. Kendimi bildim bileli dıştan görülüp görülme de yüreğimde gam, gözlerimde nem hiç eksik olmadı." sözleriyle nakleder. Hz. Hüseyin için yazdığı "Belî Gül" isimli şiirinden sonra hayat aynasından yansıyıp gönül sayfasına dökülen düşünceler harflere, kelimelere bürünüp mısralara dönüşür ve ayna şiirleri doğar.

Yol açıktır daima yola çık sultana gel

Yeter gurbet kaldığın vatanda vatana gel

Yol uzadıkça uzar yük ise ağırlaşır

Kurtul ağırlıklardan can sunup canana gel (Belî Gül'den)

Hocanın Hüseyinî makamında çağırıldığı bu şiirler zaman içinde birikirler ve zahire çıkacakları günü sabırla beklerler. Aynadan Geçen Şiirler kitabı şimdi elimde. Hoca,

kitabın doğuş hikayesini şöyle anlatıyor: "Yedi yıl kadar evveldi. Sivas'ın arif zatlarından büyüğümüz Bıçakçı İbrahim Usta'nın küçük imalathanesine uğramıştım. Öğle arası dinlenme vaktiydi. Usta, gazete kağıdıyla örtülmüş eski bir masa etrafına oturmuş, dostlarıyla sohbet ediyordu. Aradaki boş bir sandalyeye yavaşa iliştim. İnce belli bardaklar tavşan kanı çaylarla dolup boşalırken koyulaşan sohbet eşliğinde muhabbet demleniyordu. Bir ara İbrahim Usta, duvara raptedilmiş küçük dolabın tozlu çekmece-sinden birkaç kâğıt çıkardı. Bu fersûdeleşmiş yapraklarda bazı şiirler vardı. Bunlar onun gençliğinde yazdığı manzumelerdi. Aralarından bir tanesini seçip okudu. Şiirin ilk dörtlüğünde hemen dikkati çeken ana unsur ayna idi."

Bundan sonra hoca, hakikat ile mecaz arasında zengin bir çağrışım dünyasına sahip dediği "ayna" imgesi üzerine şiirlerinin çatısını kurmayı arzular. Kitabın kırkıncı ve son şiiri Aynalarda Yaşamak başlığını taşıyor:

Bir ayna aç kalbinden esrarımla sırlanan

Bahtımın süveydası içinde saklı dursun

Uçsuz prizmalarda çoğalarak kaybolan

Beni yalnız kırılmış aynalarda bulursun.

Hoca, karaladığı şiirleri daha dumanı üstündeyken yakın dostlarına okutur. Onları,

eskilerin "sâhibü'l-kelâm ve'l-kalem" dediği nadir şahsiyetlerden diye tanıtır. Onlar, "konuştukları can kulağıyla dinlenmeye, yazdıkları gönül gözüyle okunmaya değer haki-ki ve hakikatli dostlar"dır. Ne zarif değil mi? İşte yazımın başında bahsettiğim cins adamlar onlar. Hem kelimeler sahibi, yani sözü bilen, bilip de söyleyen, bilmediğini söylemeyen hem kalem sahibi, mürekkep yalamış türden. İnşallah bir gün onlarla da tanışabiliriz.

Kitap, içinde ayna mazmunu geçen kırk şiirle kırkklanır ve okuyucu karşısına çıkar. Hüseyin Hocanın, "Şiirlerimle bu âlemde bir ad bırakabilirsem adımın yerlerde değil göklerde de anılmasını isterim." dediği kitabının okuyucusunun bol olmasını temenni ediyor ve kitaptan birkaç satırla sizleri baş başa bırakıyorum.

Kalın sağlıcakla...

Ben'im ayna edip tam karşısında durdum

Büyüdükçe büyüdüm daracık odalarda

Benden içre ben'im seyretiltim uzun uzun

Adına benlik denen devâsâ aynalarda

...

Böyle dedim kırdım sırlı camları

Bir renge büründü firkatle vuslat

Aştım ân içinde keheşanları

Yıldız yıldız avucumda kâinat

Huzur-Ahmet Hamdi TANPINAR

Düşüncenin Evvelden Hazırlanmış Yolunda Yürümek

Aslı Nur LEKESİZBAŞ

23 Haziran 1901'de, İstanbul Şehzadebaşı'nda dünyaya gelen Ahmet Hamdi Tanpınar, Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuş; Yahya Kemal, Cenap Şehabettin, Fuat Köprülü gibi dönemin önemli isimlerinden ders almıştır. Özellikle Yahya Kemal onun Batı edebiyatı ve divan şiiri zevki ve şiir dilinin oluşumu yanında millet ve tarih hakkındaki görüşlerinin gelişmesinde rol oynamıştır. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/tanpinar-ahmet-hamdi>)

Roman ve deneme yazarlığının yanında aynı zamanda şair olan ve bu yönüyle tanınmak isteyen Tanpınar'ın romanlarında da dilin imkanlarını en mükemmel şekilde kullanmaya çalışıp şiirsel bir üslup benimsediği görülür.

Huzur, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mahur Beste ve Sahnenin Dışındakiler ile birlikte nehir roman özelliği taşıyan eseridir. İlk bakışta bir aşk

hikayesinin anlatılmasıyla aşk romanı olarak görüne de çok katmanlı bir yapıya sahip olan eser, arka planda içinde geçtiği 2. Dünya Savaşı öncesi dönemin siyasi, sosyal ve kültürel yapısına ışık tutmaktadır.

Dört bölümden oluşan kitapta Mümtaz ve Nuran karakterlerinin aşkı anlatılırken hem dönemin olaylarına, toplum yapısına hem bunlarla ilgili çeşitli bakış açılarına hem de psikolojik tahlillere yer verilmiş tüm bunlar birbirine yedi-

rilmiş şekilde bir bütün olarak sunulmuştur.

Romanda ön plana çıkan unsurun olaylar değil anlar olması, betimleme ve benzetmelerin fazla olması kimi çevrelerce eleştirilse de bu yönüyle zihinlerde farklı bir edebi pencere açıyor, basit hareketlerin tasvirinde dahi insanın ve hayatın değerini vurgulayan bir anlatıma dönüşüyor. Zaman zaman karakterlerin varoluş kaygılarına yer veriliyor, yaşama isteği, hayatın güzelliği gibi kavramlar varoluşçu filozofların kaleminden çıkmışçasına yansıtılıyor. Bunlara ek olarak ıstırap betimlemeleri, isteri nöbetleri, çözümlerin yaşandığı sahneler, karakterin halüsinasyonlar görerek iç hesaplaşmalar yaşaması ile Huzur romanını okurken Dostoyevski romanlarından esintiler hissediliyor.

Tanpınar'ın kitap boyunca benzetmeler yaparken yerli ve yabancı, doğudan ve batıdan birçok düşünür, sanat eserine, tarihi olaya atıflarda bulunarak

okuyucuyu da bunlara yönlendirmesi onun tahsili, kültürü ve bilgisinin yanında usta bir yazar olduğunun göstergelerinden biridir. “*Kitaplar insanı kitaplara götürür.*” sözünün manasını Huzur kitabında derinlemesine ihtiva edebiliyoruz.

“*Birbirimizi mi, yoksa Boğaz’ı mı seviyoruz?*”

Bir İstanbullu olarak Tanpınar için İstanbul bir mekân olmanın ötesinde bir tutkudur. Diğer kitaplarında da çokça yer verdiği büyüleyici İstanbul tasvirlerinde onun güzelliği bir rüya, bir hayal gibi anlatılıyor, her semtin, her mekânın hem içinde yaşıyor hem dışından gözlemliyoruz. Romanda Mümtaz ve Nuran’ın birbirlerine olan sevgileri ve İstanbul’la olan sevgileri birbirine karışmakta ve şehir adeta onların sahilde yürüyüşlerine, vapur gezintilerine, yokuş tırmanışlarına eşlik etmekte.

“*Her şey bizden geliyor, bizimle geliyor ve bizde oluyor.*”

Hayatın anlamının insanın kendisiyle ve kendi içinde var olduğu da kitapta anlatılmak istenen fikirlerdendir. Mümtaz’ın Nuran’a olan aşkıyla başlayarak İstanbul’a olan sevgisinde, İhsan’a duyduğu merhametinde hatta Suat’a karşı duyduğu olumsuz hislerde dahi kendisinden parçalar bulması, kendini keşfetmesi, her şeyde bir bütünlük görmeye başlaması, ruhundaki çözümleri fark etmesi bunun birkaç örneğidir.

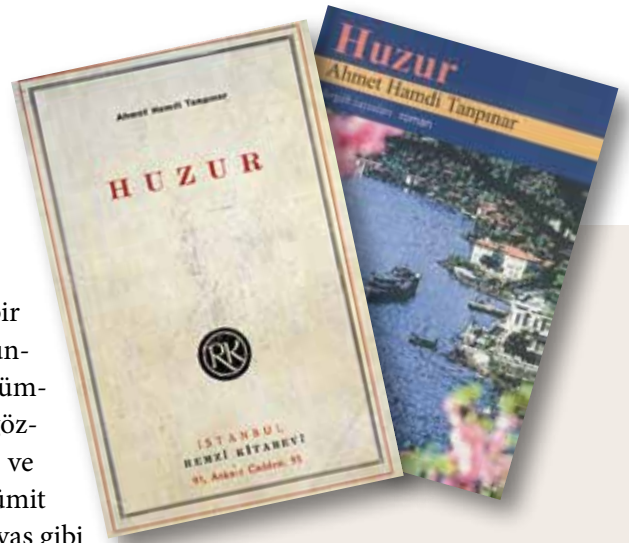
Aydın insanın sorunlarının da anlatıldığı kitapta asrın getirdiği meselelere karşı nasıl bir tavır takınacağı hususunda tereddüt yaşayan Mümtaz karakteri ve onun gözlemleri üzerinden garp ve şark, mazi ve gelecek, ümit ve ölüm, insanlık ve savaş gibi konular hakkında o dönem insanının bakış açısı, duruşu ve düşüncelerine yer veriliyor.

Musikinin de önemli bir yer tuttuğu romanda mahur bestenin yanında ferahfeza peşrevi ve ney taksimlerinin akisleri roman boyunca duyuluyor, kimi zaman cezbedici İstanbul tasvirleriyle karışıyor coşkunun bir hâl alıyor, kimi zaman insan ruhunun büründüğü esrarı seyrettiriyor.

“*Büyümekte olan bir çocuğun zamanı başkadır, bir hastanın zamanı başka... Biz umumi zamanın dışındayız.*”

Zaman kavramı da Tanpınar denilince ilk akla gelen kavramlardandır. Ona göre zaman bütündür ve bölünemez, temposu kişiye göre değişir ve insan zamana ancak aşkla hükmedebilir.

Huzur romanı İkinci Dünya Savaşı’nın çıkmasından bir gün önce başlıyor ve savaşın başlaması haberiyle sonlanıyor. Ancak bu süre boyunca geri dönüşlere yer verilerek son birkaç yıl anlatılıyor. Böylece sanatkârane üslubunun da etkisiyle Tanpınar, adeta toz

“ Romanda ön plana çıkan unsurun olaylar değil anlar olması, betimleme ve benzetmelerin fazla olması kimi çevrelerce eleştirilse de bu yönüyle zihinlerde farklı bir edebi pencere açıyor, basit hareketlerin tasvirinde dahi insanın ve hayatın değerini vurgulayan bir anlatıma dönüşüyor. ”

bulutları arasından geçerek geçmişi keşfediyor, unutulmaya yüz tutmuş anıları, duyguları yakalıyor, okuyucuya arka fonda çalan Mahur Beste’yi hissettirerek onu sislerin içinde bir zaman yolculuğuna çıkarıyor.

“*Kim bilir? Bazı kapıların bize kapalı görünmesi önünde değil arkasında bulunduğumuz içindir. Büyük şeylerin hepsi böyledir.*”

Sabahattin Ali'nin **Madonna'sı**

Beyzanur KANDEMİR

1907 yılında Edirne'de doğan Sabahattin Ali, asker kökenli bir ailenin üç çocuğundan biridir. Babası Selahattin Bey, dönemin entelektüel isimlerinden Tevfik Fikret ve Prens Sabahattin ile olan muhabbetten dolayı olacak ki oğullarından ilkinde Sabahattin, ikincisine Fikret adını vermiştir. 1928 yılında öğretmenlik diplomasını alan Sabahattin Ali, eğitim için Almanya'ya gönderilir. Dönüşünden sonra siyasi ve ideolojik yaklaşımları ve bunlara dair propagandalar yaptığı iddiasıyla hakkında açılan soruşturmalarla başlayan süreç; memuriyetten kaydının silinmesi, tutuklamalar ve hapis günleriyle devam eder. 41 yıllık yaşantısına 5 hikâye kitabı, 3 roman ve 3 şiir kitabı sığdıran Sabahattin Ali, 1948 yılında faili meçhul bir cinayete kurban giderek aramızdan ayrılmıştır.

“Şimdiye kadar tesadüf ettiğim insanlardan bir tanesi benim üzerimde belki de en büyük tesiri yapmıştır.”

Kitap, bir bankada muhasebeci olarak işe başlayan Rasim'in romanın asıl kahramanı olan Raif Efendi için dile getirdiği bu cümle ile başlar. Biz okuyucular, hayat sahnesinde çevresin-

deki insanlar için gölgeden farkı olmayan bu silik karakterin sıra dışı hikâyesi ile hakikaten Rasim'in tesadüfü olmasaydı tanışamazdık. Nitekim Rasim de tanışma hikâyesine götüren kitabın ilk sayfalarında bu gerçeği açıkça dile getirmektedir, “*Hâlbuki o hiç de fevkalade bir adam değildi. Hatta pek alelade, hiçbir hususiyeti olmayan, her gün etrafımızda yüzlercesini görüp de bakmadan geçtiğimiz insanlardan biriydi. Hayatının bildiğimiz ve bilmediğimiz taraflarında insana merak verecek bir cihet olmadığı muhakkaktı. Böyle kimseleri gördüğümüz zaman çok kere kendi kendimize sorarız: “Acaba bunlar neden yaşıyorlar? Yaşamakta ne buluyorlar? Hangi mantık, hangi hikmet bunların yeryüzünde dolaşıp nefes almalarını emrediyor?”*

Esasen ilk sayfalardan itibaren anlatıcı karakter olan Rasim'in ağzından aktarılan bu neviden pasajlar, kurgunun etkileyiciliğini artırmakta ve “Sevgili okuyucu, dikkatli ol. Zira bitmesine rağmen kalbinde birkaç gün inceden bir sancıya sebep olacak hikâye işte bu adamın hikâyesidir; günlerini ruhunda herhangi bir duygunun izi olduğundan *şüphe* ettirecek dere-

cede cansız geçiren bu adamın hikâyesi...” uyarısını en başından okura duyurmaktadır. Gerçekten de “Kürk Mantolu Madonna”nın anlatımını güçlü kılan özelliklerinden birisi de *çekingen ve içine kapanık* bir insan olan Raif Efendi karakterinin sanıyorum ki satırlardan taşan etkisidir. Bu denli sakin bir yaşantıya heyecanın hiç de yapmacık olmayan doğal bir usulde yedirilmesi ve okuyucuya aktarılması yazarın marifetlerinden birisi olarak değerlendirilebilecektir. Bu esnada anlatıcı Rasim de Raif Efendi'ye ilişkin hislerini satırlar arasında hatırlatmaktan geri durmaz, “*Kendisine yaklaşmak için attığım her adım beni birçok muammalarla karşılaştırıyordu.*”

“Onda Halit Ziya'nın Nihal'inden, Vecihi Bey'in Mehçure'sinden, Şövalye Buridan'ın sevgilisinden ve tarih kitaplarında okuduğum Kleopetra'dan; hatta mevlit dinlerken tasavvur ettiğim Muhammed'in annesi Âmine Hatun'dan birer parça vardı.”

Kitabın yaklaşık ilk elli sayfasında yazar, Raif Efendi'yi ve onun zavallı yaşantısını bizlere tanıtır. Asıl hikâye ise ölüm döşegindeyken onun Rasim'den

masasından alıp yakmasını istediği defterde yazılanları öğrenmemizle başlayacaktır. Raif Efendi'nin on sene önce-sinde Almanya'da tesadüf ettiği bir kadın portresini *görmesiyle başlayan* ve bambaşka bir anlam kazanan hayatını yazdığı bu defter romanın geri kalanını oluşturmaktadır. Raif Efendi, kendi tabiriyle "tesadüfe itaat ederek" girdiği bir resim galerisinde gördüğü Maria Puder'in oto portresi karşısında yukarıda başlıkta geçen düşüncelerini dile getirir. "Onunla bir aşk sahnesi tasavvur etmek değil, karşı karşıya iki dost gibi oturmayı düşünmek bile elimden gelmiyordu. Buna mukabil gidip o tabloyu seyretmek, bana bakmadığına emin olduğum o gözlere saatlerce dalmak arzusu gitgide artmaktaydı. Paltomu sırtıma geçirerek tekrar serginin yolunu tuttum ve bu hal günlerce devam etti." Yalnızca portresini gördüğü bir kadına karakterin bu derecede duyduğu hayranlık, okuyucuda bir an "dimağda sası bir iz bırakan alışıldık imkânsız aşk" hissiyatını uyandırır da olaylar hiç de imkânsız ve sası şekilde gelişmeyecektir.

"Kendimi bildim bileli, bütün günlerimi, haberim olmadan ve nefsimi itiraf etmeden, bir insanı aramakla geçirmiş ve bu yüzden bütün diğer insanlardan kaçmışım."

Maria Puder Raif Efendi'ye göre çok daha özgür ruhlu, baskın ve hayatı yaşamayı seven bir kişidir. Bu noktada

yazar, Maria Puder karakterini oldukça cesur ve yaşadığı bazı tecrübeler sebebiyle erkeklere güven duyarken alabildiğine cimri bir tutum sergileyen bir kadın olarak kurmuştur. Zira Raif, sevincini israf etmekten kaçınan biri olarak tüm zamanını *Kürk Mantolu Madonna*'sını tanıyabilmek için geçirdiğini kendine kabul ettirdiği esnada Maria ise *tüm huylarını kolayca genellediği erkeklerin içine insafsızca Raif'i de dâhil edebilmektedir*. Bu noktada dikkate değer gördüğüm husus ise 1943 yılında kaleme alınan bir roman karakteri olan Maria Puder'in kitap boyunca taşıdığı düşünce ve takındığı tutumlarının bugün bir kadın okuyucu olarak benim zihnimde hiç zorluk çekmeden karşılık bulabilmelelidir. Zira genel itibarıyla toplumcu olarak değerlendirilen Sabahattin Ali'nin bu noktada aynı zamanda karakterlerin ruh âlemini yılların ötesine başarıyla ulaştırabilen bireyci bir yanının kendini gösterdiği söylenebilecektir.

"Zaten küçüklüğümden beri saadeti israf etmekten korkar, bir kısmını ilerisi için saklamak isterdim. Bu hal gerçi birçok fırsatları kaçırmama sebep olurdu. Fakat fazlasını isteyerek talihimi ürkütmekten her zaman çekinirdim."

Kaleme aldığı defterdeki ya-

“Biz okuyucular, hayat sahnesinde çevresindeki insanlar için gölgeden farkı olmayan bu silik karakterin sıra dışı hikâyesi ile hakikaten Rasim'in tesadüfü olmasaydı tanışamazdık.”

şantısı olmasa bu girift zihin âleminde bihaber olacağımız Raif Efendi'nin beni en çok etkileyen yanı ise fitratından bir an dahi ödün vermeksizin kendisine yaptığı psikolojik ve vicdani eziyet oldu. Madonna'sı ile ilk göz göze gelişinin ardından "talihini ürkütmekten" korkan bu adamın hikâyesini okumasaydık sanıyorum ki yaşaması yahut yaşamaması arasında biz okuyuculara aksettirecek herhangi bir farklılık olmayacaktı. Nitekim defteri okuyup bitirdiğinde Rasim'in aklından geçenler de bu minvalde düşüncelerdir, "yavaşça sokağa çıktım. Raif Efendi'nin ölümü bana o kadar tesir etmemişti. İçimde onu kaybetmiş değil, asıl şimdi bulunmuş gibi bir his vardı."

Dergiyi Okutan Mizanpajdır

Osman FAZIL

Sık sık köşemizde dergiler konusunu gündeme getiriyoruz. Önemli bir konu zira. Kültür dünyamızda dergilerin çok büyük önemi var. Hem fikir üretme hem bir araya gelme hem de ortak bir şeyler yapabileme adına çok önemli medya araçları dergiler. Yazılı basının önemli unsurlarından. Ne var ki gelişen teknolojiyle birlikte artan kağıt fiyatları ve maliyetler yüzünden basılı dergilerin sayısı gittikçe azaldı. Dergi içeriklerindeki kalitenin düşüşü,

okuyucunun ilgisinin azalması, dağıtımda yaşanan ciddi sıkıntılar da bu süreçte etkili oldu ve pek çok dergi kapanmak zorunda kaldı. Ancak inatla çıkmaya devam eden farklı içeriklerde dergiler, fanzinler de var. Kültür sanattan, edebiyata, popüler kültürden sinemaya spesifik bir alana hitap eden dergiler olduğu gibi bu konuların birçoğunu barındıran dergiler de yok değil. Ülkenin her tarafına ulaşmasa da yayın hayatlarına devam

ediyorlar. Dijital dergiler konumuz dışında olduğu için bu alana hiç girmiyoruz.

Bu yazımızda değineceğimiz asıl derdimiz ise dergi ekiplerinin özensiz çalışmaları. Zaten sektör küçülmeye gitmişken ve zorlu bir süreç yaşanırken yayınlanan dergilerin üstün körü ve basit hataları katlanır gibi değil. Özellikle mizanpajda yapılan bariz hatalar okuyucuları dergiden soğutuyor. Örneğin dergilerdeki yazıların puntoları farklı farklı. Kimi yazılar dana büyüklüğünde puntolarla yazılırken diğerleri sıkıştırmaya tabi tutulmuş gibi küçük küçük. Benzer şekilde paragraf ve harf aralıkları da eşit değil. O yüzden dergi bütünlüklü bir yapı arz etmediği gibi okumayı da zor hale getiriyor. Dergiler takdir edersiniz ki yolda, sağda solda her yerde okunabilen medyalar. Zaten en önemli özelliği taşınabiliyor olmaları. O yüzden de az ışıklı, loş ortamlarda, hareket halinde bile okunabiliyor olmaları gerekiyor. Tıpkı İstanbul trafiğinde olduğu gibi.

Yine yazı fonlarının yazı renkleriyle aynı renkte ya da benzer koyulukta olması insanı delir-

ten uygulamalardan. Mizanpajı yapan grafiker renk körü değilse bunun amacını bir türlü anlamış değilim. Önemli olan yazıyı okunabilecek şekilde süslemek ve canlı hale getirmektir. Yoksa süsleyip okumasını zorlaştırdıktan sonra o yazının bir anlamı olmaz. Puncto da olduğu gibi bu düzenleme de bir nevi yazara küfürdür.

Yapılan hatalardan bir diğeri de garip görsel yerleştirmeleri ve grafikerin havasına göre sütun ayarlamalarıdır. Yine derginin genel mizanpaj bütünlüğünden kopup uçuk kaçık işlere girilen bu tasarımlar yazıların havasını kaçırmaktadır. Dergi bir bütündür parçalanamaz. Görseller, puntolar, renkler hep yerli yerinde ve derginin kurumsal kimliğine uygun şekilde hazırlanmalıdır tabii her yazının kendine özel bir tasarımı olmalı ama o sayfanın geneline bakıldığında derginin adını da bir çırpıda söyleyememlidir okuyucu. İşte o zaman okuyucu dergi ile bütünleşmiş olur. Yoksa sizi unutup gider, bir dahaki sefere de tozlu raflarda arka taraflara biri beni alsın diye bekler durur gariban dergiler...

◉ Yeni medya, yeni medya... Her taraf yeni medya oldu. Yeni medyacı geldi hanımmmm.

◉ Sosyal medya öldürücü bir silah gibi bazı iletiler/gönderiler/paylaşımlar insanları delip geçiyor, hayatlarını berbat ediyor. O yüzden bireysel silahlanmaya hayır... İşin şaka tarafı bu. Sosyal medyayı daha dikkatli ve özenle kullandık. Hem kullandığımız dil hem de imla ve noktalamız düzgün olsun. Her şey takılı kalıyor bir yerde. Yanlışlar doğru oluveriyor sonra.

◉ Walt Disney, 1927 yılında Tavşan Oswald karakterini tasarlamış. Bu karakter başka bir stüdyo tarafından çalınca Walt Disney, Mickey Mouse tasarlamış. Her işte bir hayır vardır bu olsa gerek. Mickey Mouse, Disney'e dünyanın kapılarını açtı.

◉ 1989'da 3. kez Eurovision'a katılmak isteyen grup Naim Süleymanoğlu hakkındaki "Adı Naim" adlı şarkılarıyla Türkiye elemelerini geçememiş. Şarkıyı ise hiçbir albümlerine koymamışlar. Aynı yıl başarılı grup ilk toplaması The Best of MFÖ'yü çıkarmış. Bu arada Eypio'nun Cep Herkülü Naim Süleymanoğlu filmi için yazdığı Naim parçası da on numara bir parça. Hem müzik hem sözler çok anlamlı. Film-den harmanlanmış klipi de çok güzel olmuş. İnsanı alıp götürüyor. Hele şu nakarat:

"Bıraktım geldim evimi geride
Adımı aldılar, kan karıştı terime
Demişti anam bana "Buz da olsan erime"

Kaldırdım dünyayı dertlerimin yerine"

◉ Busan Treni'nden tanıdığımız Yeon Sang-ho ve Choi KyuSuk'un The

Hell isimli webtoon'un dan uyarlanan Hellbound, aksiyon ve korkuyu fantastik dünyada sunan başarılı bir yapım. Netflix'in ilginç fantastik içeriklerinden. İzleme listenize ekleyebilirsiniz.

◉ Sadettin Ökten hocanın Lacivert dergisinin haziran sayısındaki röportajında şöyle kulağa asılı durması gereken bir sözü vardı: "İslam medeniyeti, kemali aynı zamanda had olarak da tanımlar. Herkesin kemalinin tanımlandığı bir haddi vardır. Ve İslam medeniyetinde bu haddin aşılmaması esastır."

◉ Bulunabilecek bilgileri Whats App gruplarına sormak. Tembellik mi? Çoklu paylaşımlarda ayrı bir garabet. Seriuve bağlayıp grupları kitlemek. Bilinçli bir eylem olsa ancak bu kadar yapılabilir. Toplu mesaj katliamları gibi.

◉ Güzel veya ilginç mekânda fotoğraf çekirmek için çok zaman harcıyoruz. Mekanın tadını anda çıkaramadığımız gibi fotoğrafta kalan donmuşluğunda ya da zihnimizdeki tortusunda onu yaşamaya çalışıyoruz.

◉ Kitap fiyatları artınca sahaflara rağbet arttı, facebook ve Instagram üzerinden deli satışlar var.

◉ Baskısı, cildi telifinden pahalı olan kitaplar ayrı bir sorun. Sapı güzel Bursa çakısı onlar. İçerikleri de o kadar iyi değil. Editörler ne yapıyor bilmiyorum gerçekten.

◉ İletişim araçları artmasına rağmen iletişimsizliğin artması. Sorun nerede?

◉ Sosyal medya araçlarının dikkat eksikliğine yol açtığı araştırmalarca kanıtlandı. Amman dikkat!

◉ Not alalım: Tenten'in gerçek mesleği gazetecilikmiş.

Yazının tamamı
için karekodu okutunuz

Enis BİLİCİLER

Dünyada meydana gelen değişimler, yenilikler ve gelişmeler sürekli olarak yatay bir eksende dikey ivme alan bir yapıya sahip olmamıştır, öyle ki bu gelişmeler çoğu zaman istikrarsız bir şekilde ivmelenmiştir. Bunun neticesi olarak dünya ve halkları devamlı olarak gelişim göstermemiş aksine gerilemeler de yaşamıştır. Dünya üzerindeki bu değişimlerin ve gelişmelerin özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra Edward. N. Lorenz'in ortaya koyduğu kelebek etkisini gösterdiği saptanabilir bir olgudur çünkü Sanayi Devrimi ile dünya hakları lokal ve mikro yapılarından ayrılarak artık küresel ve birbiriyle olan ilişkileri kapsamında kolay erişilebilen bir yapıya sahiptir. Bu durumun zannımca en iyi açıklaması şudur: "İçinde bulunduğumuz dönemde dünya küresel bir köye dönüşmüştür." (AKSÜ, M.S. (1997), Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Eylül-Aralık, s.21.) Dünyanın küresel bir köye dönüşmesi; beraberinde küresel sorunları, küresel endüstrileri vb. meydana getirmiştir aynı zamanda tüm bu küresel etkiye sahip gelişmeler halkları oldukça kolay etkilemekte ve beraberinde menfaatler, zararlar doğurabilmektedir.

Dünya tarihi bakımından özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşları

tüm dünyayı etkileyen küresel bir sorun olmuş ve beraberinde ekonomik krizleri, göçleri, ölümleri doğurmuştur. 19. ve 20. yüzyılda geniş etkilere sahip olan savaş olgusu 21. yüzyılda dünya çapında meydana gelmemiş olsa da küresel bir köye dönüşen dünyada lokal savaşlar beraberinde artık küresel sorunları meydana getirmektedir. Bu kapsamda dünyada meydana gelen gelişmelerin Türkiye üzerindeki etkilerini savaş, göç, ekonomi, sağlık ve kültürel bağlamda değerlendirilmesi yapılacaktır.

Her ne kadar merkezi olarak ABD ve Avrupa'yı etkilese de tüm dünyada yıkıcı etkiler doğurmuştur örneğin Türkiye, savaşın ve onun doğurduğu ekonomik buhranın etkilerini bertaraf edebilmek için ekonomi politikasını değiştirmek zorunda kalmıştır. Günümüz 21. yüzyılında ise kullanılan silahların teknoloji ile gelişmesi, etkilerinin artırılması nedeniyle olumsuz etkiler daha uzun süreli olmaya başlamıştır ve beraberinde göç olgusunu doğurmaya başlamıştır. "Bombardımanlarla kullanılamaz hale getirilen altyapı, yok edilen ormanlar, verimsizleştirilen topraklar, radyoaktif kirlilik, kirletilerek kullanılamayacak hale getirilen yer üstü ve yeraltı su kaynakları savaş sonrası dönemde insan kayıplarına, hatta

büyük göçlere sebep olmuştur." (Soysal, A. (2005), s. 48.) Bugün en büyük örneğini 15 Mart 2011 tarihinde başlayan Suriye iç savaşında görmekteyiz, zira BMMYK'nın sunmuş olduğu 2014 Nisan tarihli verilerde 3 milyona yakın mültecinin çeşitli ülkelere göç ettiğini bildirilmiştir ve göç edilen ana merkezin coğrafi yakınlığı nedeni itibarıyla Türkiye olduğu da saptanmıştır. Suriye iç savaşının göç olgusuna neden olduğu ve bunun neticesinde Türkiye'de bir mülteci sorunu başladığı çok açıktır.

Türkiye'ye olan göç dalgasında Türkiye halk sağlığı önemli oranda etkilenmiştir çünkü Suriye'nin mevcut halk sağlığı alt yapısı ve koşulları Türkiye ile kıyaslandığında yetersiz kalmaktadır. Suriye halkı yeterli sağlık imkanına sahip olmamakla beraber hastalık popülasyonu olarak da Türk halkından farklılık göstermektedir. Örneğin 2015 Orsam raporuna göre sınır illerinde yoğun göç alan illerimiz olmakla beraber Türkiye'de görülmeyen bir hastalık olan çocuk felci görülmeye başlanmıştır, bunun yanında kızamık ve şark yarası adı verilen hastalıklarda görülmeye başlanmıştır. Bu durum Türkiye'nin halk sağlığı açısından riske girdiğinin ve göçün hem mültecilere hem de mültekinler için halk sağlığı

açısından önemli etkileri olduğunun göstergelerinden biridir. Suriye'den göç eden mülteciler yerel dil olan Türkçeyi bilmedikleri için çoğu zaman sağlık hizmetlerinden yararlanırken sorunlarla karşılaşabilmeleri muhtemeldir, bunun yanı sıra sağlık çalışanlarının da mültecilere müdahale ederken onları anlamamaları tedavi açısından büyük risklere neden olabile ihtimalini doğurmaktadır. Her ne kadar hastane gibi yerlerde tercüman bulunuyor olsa da hastanelerde var olan tercüman sayısı kanaatimce yetersizdir.

Suriyeli mülteci ve diğer göçerlerin sağlık üzerindeki halk sağlığı etkisini doğrudan etkileyen ancak farklı unsurları da bulunan bir diğer husus, alt yapı problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Türkiye'deki sağlık alanında yapılan alt yapı çalışmaları mevcut doğum oranları dikkate alınarak bir diğer deyişle nüfus projeksiyonu kapsamında geliştirilmektedir. Suriye'den Türkiye'ye göç eden muhacirler, var olan bu nüfus projeksiyonunu yanıltmakla beraber önemli ölçüde nüfus artışına sebep olmuştur. O halde alt yapı hizmetleri nüfus baz alınarak yapıldığı için Türkiye'de yeni alt yapı ihtiyaçları doğmuştur. Özellikle hastane ve hastanenin önemli bileşenleri olan yoğun bakım, yeni doğan servisi, acil servis gibi bölümlerin yükü artmış ve yeni ihtiyaçlar doğmuştur. Burada değinilmesi

gerektiğini düşündüğüm bir nokta da Covid-19 salgınıdır. Covid-19 salgını Türkiye'de yaşayan toplumu önemli derecede etkilemiş ve yoğun bakım, solunum cihazı ihtiyaçlarını üst kademeye çıkartmıştır. Yapılan analizlerde hem Türk vatandaşları için hem Suriyeli mülteciler ve diğer göçmen vatandaşlar için yoğun bakım ve solunum cihazı sayıları yetersiz kalmış ve yeni ihtiyaçlar doğurmuştur. 2015 yılında yayımlanan Orsam raporuna göre Türkiye'deki hastanelere kamplardan yarım milyona yakın hasta nakli gerçekleştirilmiş, Türkiye'de ameliyat edilen hasta sayısı 200.000'in üzerine çıkmış ve 35.000 Suriyeli yeni doğum meydana gelmiştir. Raporda sınır illerindeki sağlık hizmetinin %30-%40'ının Suriyeli göçmenlere verildiği de belirtilmiştir. Bu rapordan da anlaşılacağı üzere Türkiye'de hem mevcut halk hem de mülteciler açısından bir sağlık alt yapısı eksikliği söz konusu meydana gelmiştir. Kanaatimce, mültecilerin Türk topraklarına dahil edilmesinin önemle dikkat edilmesi gerektiği ve kontrolsüz göçün önüne geçilmesi elzemedir. Göç eden mülteciler topraklarımıza girer girmez bu konu kapsamında detaylı olarak tüm muayeneleri yapılmalı ve birer sağlık raporları oluşturulmalı, elbette ki bu konu titizlikle incelenmeli. Sınır illerimizde yalnızca mültecilere hizmet verecek yeni hastane ve sağlık ocakları kurulmalı çünkü hastalığa göre ve

“Posta kutusuna koyulan mektuplar kimi zaman hiç hükmündedir. Kimi zamansa arananın saklı olduğu bir bulmacadır.”

hasta profiline göre kür sağlanması halk sağlığının korunması için en kritik önlemdir. Bunun yanı sıra yoğun göç alan illerimizdeki hastanelerde birden fazla dil bilen tercümanlara yer verilmeli ve doğrudan hasta profili ile iletişim kurulabilmektedir. Göçmenlerin aşılma, koruyucu önlemler gibi halk sağlığını doğrudan etkileyen hizmetler titizlikle denetlenmeli ve mecburi kılınmalıdır. Bu önlemler halihazırda var olan halk sağlığı etkilerini azaltmak için uygulanabilecek önlemlerdir ancak dünyanın sürekli değişmesi münasebetiyle gelecek yıllarda önemlerin farklılaşması söz konusu olabilecektir. Örneğin Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle Türkiye, Ukraynalı göçmenlere deev sahipliği yapmaktadır, bu sebeple Ukrayna'da var olan ancak Türkiye'de mevcut olmayan birtakım hastalıklar ve sağlık sorunları söz konusu olabilecektir. Ukraynalı göçmenler, Türkiye'deki nüfus projeksiyonunu yeniden bozarak ani bir nüfus artışına sebep olmakla beraber yeni alt yapı ihtiyaçlarını da beraberinde

doğuracaktır bu nedenle yukarıda saydığımız çözüm önerileri güncellenmeli, değiştirilmeli ve revizyona uğramalıdır. Zira artık Ukrayna'nın dilini bilen tercümanlara da ihtiyaç duyulacak ve Ukraynalı hasta profiline uygun sağlık hizmeti verilmesi gerekecektir. Türkiye gibi sağlık turizminin bu kadar etkili ve geniş olduğu bir ülkede bu önlemlerin alınması kanaatimce zor olmamalıdır.

Ekonomi muhakkak ki dünya üzerinde var olan tüm devletler için vazgeçilmez bir unsurdur zira bir ülkenin ekonomisi ne kadar büyük ise dünya çapında o kadar söz sahibi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Söz sahibi olma kısmını biraz açmak gerekmektedir çünkü dünyada söz sahibi olabilmek; dış tehditlere karşı savunma yapabilmek, kendi kendine yetebilme, dış bağlamda güçlü etkilere sahip olma ve küresel konularda karar verebilme yetkinliğine sahip olmak anlamına gelmektedir. Sanayi Devrimi'nden sonra dünyada hızlı bir ekonomi devrimi gerçekleşmiş ve üretim, istihdam gibi kavramlar meydana gelmiştir. Nihayet 2. Dünya Savaşı sonunda artık silahlı bir savaşın akla yatkın olmadığı bunun yerine ekonomi savaşlarının önem verildiği bir döneme geçilmiştir. Bu Soğuk Savaş döneminde dünya hem küresel bir hale gelmiş hem de kutuplaşmıştır. Türkiye bulunduğu coğrafi konum nedeniyle tüm ekonomik bağlantıların kilit noktası hatta merkezidir. Türkiye sahip olduğu Asya'yı

ve Avrupa'yı birbirine bağlayan boğazları nedeniyle küresel ticaret hayatının vazgeçilmez bir unsurudur ancak Türkiye'nin coğrafi konumu ile çevresinde meydana gelen ticari ve ekonomik sirkülasyondan etkilenme ihtimali bir hayli yüksek bir ülkedir. Örneğin Türkiye, Orta Doğu'da meydana gelen Süveyş krizi ve Amerika'nın bölgesel gelişimlerinden oldukça etkilenmiştir.

Ukrayna ve Rusya arasında çıkan savaşta Türkiye'ye sevkiyatının gerçekleşmesi gereken ayçiçeği yağı, sevkiyatı gecikmiş bu durum ülkede bir anda ayçiçeği yağında yoğun fiyat artışına sebep olup uzun yağ kuyruklarına, birden fazla yağ alamama yasaklarına neden olmuş, Türkiye'de bir ayçiçeği krizinin başlamasını tetikleyecek bir rol olarak ekonomiyi zarara uğratmıştır. Ülkelerin birbirleriyle olan savaşlarında ayrıca devlet organlarının açıklamaları da dış ticareti büyük ölçüde etkilemektedir. Türkiye'nin İsrail'in Filistin'e işgali mevzusunda yapmış olduğu açıklamalar, Suriye iç savaşı mevzusunda açıklamaları her ne kadar hakkı savunur nitelikte olsa da Türk dış ticaretini sekteye uğratmıştır. Örneğin "2010 yılında Suriye ile ticaret hacmi 2 milyar 297 milyon dolar hacminde iken 2011 yılında ise 1 milyar 946 milyon dolar olurken 2012 yılının 8 aylık dönemi itibarıyla 400 milyon dolara gerilemiştir." (Canyurt, D. (2015), s.139.)

Türk ekonomisinin bel kemiğini oluşturan unsurlardan bir tanesi de turizmdir. Turizm mevcut yüzyılda artık küresel bir endüstridir ve bu endüstrinin vazgeçilmez öncülerinden bir tanesi Türkiye'dir, zira Türkiye doğal güzellikler bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Öyle ki turizm endüstrisi, bir ülkede ekonomik açıdan eksiklik bulunuyor ise bunu törpüleyici ve kapatıcı özelliğe sahip bir gelir kaynağıdır. Dünya ülkelerinde meydana gelen pek çok değişiklik Türk turizm endüstrisini ve bunun doğal sonucu olarak da Türk ekonomisi doğrudan etkilemektedir. Japonya'da meydana gelen tsunami felaketinden sonra Türkiye'de Japon turist sayısı artmıştır. Somut rakamlara göre Japonya'daki doğal afetten sonra Türkiye'ye gelen Japon turist sayısı %6,4 artmıştır. Turizm denince akla yalnızca doğal güzellik ziyaretleri gelmemelidir; bunun dışında sağlık turizmi, Türk ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir. Türkiye, sağlık turizminde öncü ülkeler konumunda yer almaktadır, bunun en temel nedeni dünya çapında yenilenen teknolojik imkânlarla direkt sahip olabiliyor olması ve bu teknolojik imkanlarla hastalara tedavileri daha uygun bir fiyatla sunabiliyor olmasıdır. TÜİK verilerine göre 2021 yılında 642.444 yurt dışı kaynaklı kişi tedavi almıştır ve 1.048.549 milyon ABD doları Türk ekonomisine katılmıştır. Sağlık turizmindeki bu ilginin en bü-

yük temeli yukarda da değinildiği gibi dünyadaki teknolojik gelişmelerin Türkiye tarafından dikkatle takip edilmesi ve tatbikinin ivedilikle yapılmasıdır.

Turizm sektörü; terör, savaş, kültürel nedenlerden oldukça çabuk etkilenebilen kırılğan bir yapıya sahiptir. Türkiye kurulduğu tarihten itibaren çeşitli terör örgütleriyle mücadele etmiştir ve bu terör örgütleri genel itibariyle dış güçler tarafından kontrol edilmekteydi. Türkiye’de terör olaylarının arttığı dönemlerde dünya basını sürekli olarak bu konuları gözler önüne sermiştir ve Türkiye’nin güvenli olmayan bölge listesine koyulması yönünde spekülatif söylemlere imza atmışlardır. Bu durum Türkiye’deki turist sayısının azalmasına neden olmuş ve Türk turizm endüstrisi önemli zarara uğramıştır.

Küreselleşme sebebiyle dünyadaki en ufak bir gelişmeden bu derece etkilenen ekonomi açısından neler yapılabileceği farklı teoriler içermekle beraber kanaatimce çözüme ulaşması bir hayli zor olan bir husustur çünkü Türkiye’nin kalkınma planları kısa dönemli planlanarak yapılmaktadır bunun sonucu olarak perspektif dar tutuluyor ve ekonomik yapı son derece kırılğan bir hal alıyor, oysaki ekonomik perspektifin uzun bir dönem için yapılması hem dıştan gelen etkilere karşı bir koruma gücü görürken hem de kalkınmada istikrarın oluşmasını sağlayacaktır

ancak göç, savaş gibi önceden düşünülemeyen hususlardan etkilenmeyecek bir ekonomik sistem, Türkiye için mümkün görülmemektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere Türkiye, konumu ve önemi itibariyle kendi merkezi dışında gelişen her türlü olaydan etkilenmektedir ve bu etkilerin tamamı halkta karşılık bulmaktadır. Savaş, ekonomik kriz, göç ve terörizmin etkileri Türkiye için kronik bir sorun hale gelmekle beraber çözüm önerileri daima zayıf görülmüştür. Bu konuya değinmemin en temel nedeni Türkiye’nin küreselleşen dünyadaki tüm etkilere ve gelişmelere açık olduğunu saptamamdır, zira yukarıda gösterilen tüm örneklerde Türkiye’nin hem savaş olgusundan göç olayları ile etkilendiği ve mülteci sorunlarına sahip olduğunu bunun birtakım ekonomik ve sosyal zararları bulunduğunu hem de lokal pazarlarda meydana gelen finansal değişimlerden çabucak etkilendiğini göstermeye çalıştım. Çözüm önerilerinin sürekli olarak güncellenmesi, yeni olaylara adapte edilmesi gerektiği görüşünü de savunmaktayım.

Kaynakça

- Bilgiçli, İ. & Altınkaynak, F. (2016). Turizm Endüstrisinin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi; Ekonomi Paradigmasıyla Yaklaşım. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, s. 560-580.
- Aksü, M.S. (1997) Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Yıl:8, Türkçe-Eylül-Aralık, s. 21-24.
- Çoltu, S. & Öztürk, S. (2018). Suriyeli

Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (13), s. 188-198.

Darıcan, M. F. (2013). Ekonomik Krizler ve Türkiye. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 5 (17), s. 39-46.

Küçükvatan, M. (2011). Soğuk Savaşın Türk Dış Politikasına Etkileri ve 1957 Türkiye-Suriye Bunalımı. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 11 (23), s. 73-91.

Soysal, Ahmet (2005), “Birinci, İkinci Körfez Savaşları ve Çevre”, Irak’ta Savaş ve Sağlık, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, Ankara, s. 47-53.

Akköz Çevik, S. (2016). Suriye’den Türkiye’ye Göç’ün Etkileri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 5 (2), s. 80-83.

Aydın, D., Şahin, N., Akay, B. (2017). Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi, 7(1), 8-14

Aydoğan S, Metintas S. Türkiye’de Gelen Dış Göç ve Sağlığa Etkileri. Türk Dünyası Uygulama Ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi. 2017; 2(2),37-45.

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar. Ankara 2013.ss:14-55

Canyurt, D., (2015) Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler. Akademik Bakış Dergisi. 2015; 48, 127-146

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi. Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler. Orsam Rapor No: 189, Ankara 2014

Mazlumder. Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu. Mayıs 2014.

Orhan O, Gündoğar S. S. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri. Orsam Rapor No: 195, 1-40. Ocak 2015.

*Bu yazı, KOCAY 2021-2022 Bahar Dönemi Seminerleri Giriş sınıfı ödevidir.

Organik Ceryan Üretim Merkezine Hoşgeldiniz (Faturaya bakmaya korkuyorum. Psikolojik destek lazım...)

Tahir BATUHAN

Gergin bir hayat sürüyoruz açık açık. Öyle paratonerde yok deşarj edecek. İnsanlar kendileri ceryan üretip havaya katıyorlar ya da eşe dosta verip ortamı daha da gergin hale getiriyorlar. Özellikle şehirlerde herkes Hulk olmaya aday gibi. Öyle şişip şişip bağıra çağıra elbiselerini yırtmıyorlarsa da gözlerinden alev çıkaracak kıvama gelebiliyorlar. Küçük şeylerden büyük komple teorileri üretiyorlar sonra kendileri inanıp gerçekliğini kanıtlamaya çalışıyorlar. Kırılan kalplerin Japon yapıştırıcısı ile birleşebileceğinden ise şüpheleri yok. (Hayır, Japonlarda bizim hanuççular gibi yapışkan değil ki? Nereden çıktıysa bu Japon yapıştırıcısı) sonra da neymiş zaman her şeyin ilacı imiş. Ya ölümün?

DIKŞINERİ (Gözü Gezdire Sözü Sezdir...)

Banka (mekân): 1. Para biriktirilen, depolanan yer. 2. Kütahya yerel dilde “zarpın”. 3. Sıra numarası almadan işlem yapamazsınız. 4. İçeride beklemek mecburidir. 5. Yazın serinlemek için birebir mekan. Bazıların da sebil bile var. Buna da şükür. 6. Müslüman olanı var olmayanı var. Benzer işlemleri yaparken sevap ve günah kazanabilirsiniz. Bu kısmı pek çözemedik ama faiz vermeden faiz veriyorlar gibi bir şey. Helal faiz mi desek? Neyse bilmediğimiz konulara girmeyelim. En iyisi siz Diyanet’i arayın. 7. Amerikan filmi izleyince insanın soyası geliyor. 8. Sıkıştığınızda fazlasıyla almak kaydıyla size para veriyorlar. Borç gibim bir şey ama affetmiyorlar amman dikkat. Adı da kredi. Siz dostlarınız arasındaki kredinizi tüketmeyin ki bankalara kul

köle olmayın. 9. Kredi kartı veriyorlar bak bu aylık geliriniz düzenli ise işe yarıyor gibi ama ipi ucu kaçarsa ansızın evinize hiç anlamadan haciz gelebilir. 10. İnternette olanı da mevcut olup fiziksel ortamın ortadan kalktığı bir sistem. 11. Arada bir promosyon vererek gönülleri fethedebiliyor. **Cümlesi:** Bugün bankaya gittim sen niye gelmedin.

Döviz (lazım): 1. Gavur-ecnebi parası. 2. Bizim paradan değerli olan şey. 3. Dövüp iz bırakan anlamında kullanılmayan bir emir kipi. 4. Valla çok afilli neon lambaları, ışıklı tabelaları var. 5. Toplumdaki sosyal tabakaları birleştirici güç. Zira herkes inişini çıkışını takip ediyor. 6. Yurt dışına çıkacaksanız almanız gereken para birimi. Ülkeye göre değişir. 7. Düşünde takılırsa Euro veya dolar kendinizi şanslı hissedebilirsiniz. 8. Döviz borçlanmayın. 9. Kur da yapabilir. **Cümlesi:**

Döviz yine yükselmiş bize haber vermeden.

Enflasyon (olmasa iyi olurdu): 1. Bununla ilgili daha önce madde açıklaması yapıldı ama bizi çok sevdiği için meret bir türlü gitmiyor. Sakız gibi yapıştı mı bırakmıyor. 2. Bir tür hortlak. 3. Vatandaşın kanını emdiğine dair söylentiler var. 4. Kimine göre günah keçisi kimi de azı iyi diyor. İlaç gibiymiş. 4. Hemen yapıştırın yanına canavar: “Enflasyon Canavarı”. Birçok da karikatürü var. Sorusu: Filmi çekilemez mi? Misal Godzilla ile dövüşse ya da Predatörle, King Kong ile... Bence iyi cümbüş olur. **Cümlesi:** Bugün enflasyon ile tanıştım. Çok şekerdi.

Faiz (kararsız): Dikkat dikkat... Bu kelimenin tanımı her an yükselebildiğinden yapılamamaktadır. Not: Vaiz kelimesi ile karıştırmayınız. **Cümlesi:** Faiz haramdır.

PANOZİŞT (Okunmayan notlar kendini imha eder...)

- ❶ Tolkien romanlarında Quenya, Sindrin, Kuzdul gibi diller geliştirmiştir. Biz bir dil daha öğrenelim derken ana-mız ağlıyor. Üstat kendisi dil geliştirip bir de öğretiyor vay ki vay. Yüzüklerin Efendisi'nde Elfçe'de üretmişti. Sonra oyun-cular da kendi aralarında bile konuşmuştu.
- ❷ Betonlaşan şehirlerimizin kötülüğünü yazın sıcağında daha iyi anlıyoruz. Vuruyor ha-bire yüzümüze dinsiz imansız.
- ❸ Küresel ısınmadan küresel kavrulmaya...
- ❹ Zamanı uzatmak üzerine derin düşüncelere dalıp dalıp gidiyordu şair. Şiirler kısa geli-yordu zira.
- ❺ Sizden küçüklerin büyüüp evlendiklerinde yaşlandığımızın farkına varıyorsunuz ve son-rasında her geçen zaman daha anlamlı hale geliyor ama şimdi şu işleri daha iyi yapardım demeden de edemiyorsunuz.

“Keşke”, işte o vakitlerde gelip dizinize oturuyor ve arada ha-bire vuruyor.

- ❶ Hayatı kolaylaştıran, ken-dinize zaman ayırmaya imkân tanıyan teknolojinin başımız gözümüz üstünde yeri var.
- ❷ Sokak hayvanlarının serseri mayın gibi ortalıkta dolaşması hayvan sevgisinde değil hayvan sevgisizliğindedir.
- ❸ Her şeye rağmen kitap pahalı olamamalı. Yaşasın kitap-değiş tokuşu var olsun ikinci elçiler, eli öpülesi sa-haflar ve kitap hediye eden mübarek dostlar... Zaten kitap hediye eden varsa hiç burun kıvrımayın, çok teşekkür edip hemen alın...
- ❹ 1 klarnet, 1 keman, 1 def çalan sokak çalgıcıları geçti so-kaktan ekmeklerinin peşinde. Bir an güzelleşti dünya, kulak-larımızın pası silindi.
- ❺ Dışarı çıkmak hiç bu kadar güzel gelmemişti. Pandemi

sonrası felaha ermek bu olsa gerek.

- ❶ Bitmeyen kitapların yarım kalan tutkularında saklı arzularımız. Bir gün ansızın açıp okuyabiliriz. O kadar güzel-ler...
- ❷ Kemal Tahir'in ası adı İsmail Kemalettin Demir imiş. İsmail Kemalettin Demir adındaki Kemal Tahir F. M. İkinci takma adıyla Mike Hammer hikâyeleri yazmış. Kemal Tahir pek çok mahlas kullanmış. Mahlasın da mahlası varmış... İşte öyle bir şey.
- ❸ Not almadan çalışan in-sanlarla yapmaları gerekenleri hatırlatmaktan gına geldiği noktadayız. Bilmiyorlar ki yüce Allah kalem diye büyük bir nimet vermiş. Biz de mecburen elimiz yapıştır tuşuna takılı kalmış gibi her seferinde aynı şeyleri yazıp duruyoruz bu zati muhteremlere. Bir not vardır nottan ilerü...

Panodaki Konu:

Eğlenmek Ama Nasıl!

Toplumunu eğlendirmek, gönlünü hoş etmek önemli bir konu. Hayat gailisi içerisinde siyasal, sosyal, dini olaylar insanları bunaltabiliyor. Meşru yollarla da bu bunaltıların giderilmesi gerekiyor yoksa toplumsal infialler olabiliyor, çok çeşitli hastalıklar ortaya çıkabiliyor. İşte kültür ve sanatta insanoğ-lunun en iyi kendini boşaltma,

rahatlatma yollarından birisi aynı zamanda da bu boşalan yerlerin hayırlı şeylerle doldurulma araçları da. Kaliteli bir kültür-sanat ürünü zevki selim bir toplum inşasında da önemli rol oynuyor. Zevki selim olan toplum estetik değeri yüksek şeyler inşa edebileceği gibi mutlu mesut işine giderek çok da faydalı olabiliyor. O yüzden topluma önerilen kültür-sanat aktivitelerinin özgün, değerli ve toplumu kuşatabilecek nite-

likte olması gerekiyor. Batı veya Doğu, şu veya bu medeniyet özeline indirgenerek toplumun ihtiyaçları gözden kaçırılma-malı. Ya da bizden, sizden di-yerek sanata göre sanatçı değil de sanatçıya göre sanat seçil-memeli. Aslında ideolojiye göre sanat tercihleri yapılmamalı. Bu zihniyet bazı sanatçıların gereksiz değerlenmesini ve po-pülerleşmesini getirirken top-lumun kültür-sanat obezitesine de yakalanmasına neden olur.

Konuşan Taşlar

“Binek Taşı”

Bahar OĞUZ

Bilenleriniz bilir Beylerbeyi Sarayı'nda görev yapmaktayım. Öğle saatlerimde genellikle Çengelköy'e kadar yürümeyi adet haline getirdim. Bu yol üzerinde kıyı boyunca sivil mimarlık örneklerini çokça görmenez mümkün, size tavsiyem kıyı harici arka sırtlardaki sokakları da gezmeniz. Çok fazla hazine değerinde yapı detayları mevcut. Peki, malumunuz “Kayıp Hazine”ye ayrılan sayfadasınız. Ben bu aktarımı yaparken yürüdüğüm yolda tesadüfen denk geldiğim ve çoğumuzun farkına bile varmadığı bir sivil yapıdan bahsedeceğim: binek taşları. Bununla birlikte şehir bakış açınız değişecek ve gökten mi indirilmiştir diye anlıkta olsa düşündüğünüz bu taşların konuştuğunu göreceksiniz.

Yüz binlerce insanın her gün önünden geçtiği, zamanın belediyecilik anlayışıyla korunmuş ve günümüze kadar ulaşmış; bu sayede kültür envanteri olarak arşiv kaydına girmiş (benim gördüğüm kadarıyla) “binek taşı”, Beylerbeyi Camii'nin hemen önünde otobüs durağı-

nın bitişiğinde yer almaktadır. İstanbul'da cadde üzerinde kalmış tek binek taşı olarak bilinen bu yapının önüne araçlar park ettiği için çoğu zaman varlığını fark etmezsiniz bile. Yürürken karşısına çıkanların bu taşın kaldırımında ne işi var dediği, alelade konumlandırılmadığı anlaşıldığında geçmişle bağ kurulması mümkün bu yapı, formu itibarıyla yükselti olarak tanımlanabilir. TDK'de ise at veya arabaya binmek için üstüne çıkılan yüksekçe taş olarak açıklanmaktadır. Bir insanın üzerine çıkması için gerekli genişliğe sahip olan bu taş, yaklaşık 60-100 cm genişliğinde, rıht yüksekliği ise 40 cm olup

üç basamaklıdır. En alt basamağı kaldırımın yükseltilmesi ile aynı seviye de kalmıştır.

İstanbul Ansiklopedisi'nin “Binek Taşı” maddesinde şu açıklamaya yer verilmiştir: “Zamanımızda İstanbul'da sokak üzerinde kalmış tek binek taşı, Beylerbeyi'nde Yalıboyu Caddesi'nde Beylerbeyi Camii'nin büyük bağçe kapusu yanındadır ki, pâdişahlar bu camie atla geldiğinde, bu taşda atdan inerler, ve cami bağçesinden geçerek hünkâr mahfili önüne İkinci Sultan Mahmud tarafından yaptırılmış hünkâr dâiresine girerler idi; namaz dönüşü de ata bu taşdan binerler idi. Artık bir antika olmuşdur; târihini

“Taşın tam tarihi bilinmemekle birlikte Beylerbeyi Camii (Hamid-i Evvel Camii) ve Külliyesi'nin tarihi bize bu konuda ışık tutmaktadır.”

bilmez, milli hâtıralara hürmet duygusundan mahrum, sâdece yenilik budalası biri çıkar da, yol kenarında bu koca taş da niye duruyor diye, Beylerbeyi Yalıboyu Caddesi'ndeki tek örnek binek taşını kaldırır ise pek yazık olur.”

Taşın tam tarihi bilinmemekle birlikte Beylerbeyi Camii (Hamid-i Evvel Camii) ve Külliyesi'nin tarihi bize bu konuda ışık tutmaktadır. Camii çevresindeki hamam, sıbyan mektebi, muvakkithane ve iki çeşme ile birlikte üslup bütünlüğü gösteren yapılar grubudur. Sultan I. Abdülhamid, annesi Rabia Sultan adına inşa ettirdiği bu külliyenin mimarı Tahir Ağadır. Denizin hemen kıyısındaki bu yerin inşasına 1777'de başlanmış 1778'de yapı tamamlanmıştır. Caminin açılması ve çeşmelerin inşasıyla birlikte binek taşının I. Abdülhamid döneminde yerine konulduğunu düşünebiliriz. Diğer bir ihtimal ise II. Mahmut döneminde olmasıdır. 2019 yılına ait “Arşiv Belgeleri Işığında Beylerbeyi ve Emirgan Camileri” adlı yüksek lisans tezinde “Özellikle 19.

yüzyılın ikinci yarısından sonra köşk ve yalıların dışında semtin iç taraflarına doğru ahşap evler yapılmaya başlamasıyla nüfus da artmaya başlamıştır. İlginin devamlı arttığı Beylerbeyi semtine II. Mahmud günümüzdeki Beylerbeyi Sarayı arazisine ahşap bir saray yaptırmıştır. Ayrıca Beylerbeyi Camii'ni yeni ilavelerle büyütülmüştür. 1811'de tarihi Beylerbeyi İskele kahvehanesinin bulunduğu yere Meydan Çeşmesi'ni yaptırmıştır. Sultan Abdülaziz döneminde semt gelişmesi devam etmiş ve II. Mahmud döneminde yapılan ahşap Beylerbeyi sarayı yerine günümüzdeki saray yaptırılmıştır.” ibaresine yer verilmiştir. II. Mahmut döneminde eklenen ilaveler içerisinde binek taşının da olduğu düşünülebilir.

Beylerbeyi bölgesi haricinde ise kültür envanterine kayıtlı 14 adet binek taşı olduğu bilinmektedir. Bunlar Hatice Turhan Sultan Türbesi'nde, I. Abdülhamit Türbesi'nde, Pertevniyal Valide Sultan Camii'nde, Nakkaş Hasan Paşa Türbesi'nde, Fatih Camii Türbeler Kapısı'nda, Topkapı

Sarayı Babüsselam Kapısı'nda, Süleymaniye Camii Türbeler Kapısı'nda, Şehzade Mehmet Camii Türbeler Kapısı ve Hünkar Mahfili'nde, Eyüp Sultan Camii'nde, Kara Davut Paşa Camii önünde, Aya İrini'de, Yıldız Parkı girişinde, Eyüpsultan'daki Cülus Yolu'nda yer almaktadır. Binek taşlarının en özgün iki örneği Eyüp Sultan Camii şadırvan avlusu ile yine aynı semtte cülus yolu üzerinde bulunan Mihrişah Valide Sultan İmareti önündedir. Topkapı Sarayı'nda, padişahlar tahta çıktıkları zaman cülus törenleri düzenler, kılıç alayı için Eyüpsultan'a giderlerdi. Ardından burada kılıç kuşanırlardı. Bu yüzden atlı geçişlerin olduğu bu güzergah üzerinde binek taşını görmek şaşırtıcı değildir. Buradaki binek taşının yola bakan tarafı, atın kolayca yanaşabilmesi için yuvarlatılmıştır. Mermerden, ince işçilikle yapılmış 62 cm yüksekliğinde ve üç basamaklıdır. Camii'nin dış avlusunda kadınlar mahfilinin önündeki binek taşının ise yerden yüksekliği 61 cm'dir. Envantere kayıtlı 15 adet binek taşının

Binek taşı, Eyüp Sultan Camii

Binek taşı, Yıldız Parkı

Binek taşı, Eyüpsultan Cülus Yolu

kimisi düz, kimisi süslemeli, kimi tek basamaklı kimi birkaç basamağa sahip, kimi oval şeklinde kimi ise köşelidir.

Binek taşlarının zamanında saray, ev, cami gibi yapıların önlerine, cadde ve sokakların köşelerine konulduğu bilinmektedir. Sadece hanedana hizmet etmesi için değil tarım ve hayvancılıkla uğraşan Osmanlı toplumunda at, eşek, katır gibi hayvanların taşıma aracı olarak kullanılmasıyla kadın, yaşlı, çocukların da hayvanlara binebilmesi için taşların kentin içine konumlandırıldığını söylemek mümkündür. Mimari olarak binek taşları, nişan taşlarıyla cami duvarlarında oyularak yapılmış ve yardımlaşmanın gizlenmesini hedefleyen “sadaka taşları”, yine cami veya medreselerin duvarında oyuk olarak açılan ve kaybolan eşyaların bulunması için oluşturulmuş “yitik taşları” ve sokaklarda hamalların yer yer dinlenmesini sağlamak için konumlandırılmış “mola taşları” gibi tek eser kategorisine dahildirler.

Osmanlı Dönemi'nde insani eylemlerin kolaylaştırılmasına hizmet eden bu detayların çok büyük öneme sahip olduğunu görebiliyoruz. Sosyal yardım-

laşmayı da destekleyen, şehirde sokakların ve yapıların içerisinde naif şekilde kurgulanmış olan bu taşların anlattıklarını kimse inkâr edemez. Toplumda maddenin vücut bulmuş halini ecdat akıllıca ve iyi bir biçimde kullanmışsa bugün bizim yapabileceğimiz bundan daha fazlası olmalı değil mi? Yolunuz konuşan taşların güzergâhına düşün. Gökten indirilmedi, öylesine konumlandırılmadı onlar...

Kaynakça

Bezci, N. (2019). Arşiv Belgeleri Işığında Beylerbeyi ve Emirgan Camileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Binek Taşı (2022, 5 Eylül). <https://kulturenvanteri.com/tur/binek-tasi/>.

Binek Taşı, Beylerbeyi Camii (2022, 5 Eylül). <https://kulturenvanteri.com/yer/binek-tasi-beylerbeyi-camii/#16/41.044804/29.046263>.

Binek Taşı, Mihrîşah Valide Sultan İmaretî Önü

En Güzel Cümleler Söylenecekken Hep Yarım...

Emre ATLIHAN

Gazeteye sarılmış ek-
mek, biraz domates
biraz peynir... Ne hari-
ka bir kahvaltı ama! Bakkaldan
dönerken komşulara yakalan-
masam bari. Ya halden anla-
mayışlarının farkında olmadan
beni esrik diye etiketleyecekler
ya da farkında olmadan acul
hayatlarından bahsederek iki
lafın değil benim belimi kırac-
caklar. Bu dekadent fazlasıyla
uzun sürdü. Unutulalı uzun
süre oldu sanıyorum.

Bu kapı her zaman zor mu
açılacak? Oysa Çilingir Mus-
tafa'nın işinin ehli olduğunu
söylerler. Neyse ki açabildim.
Yanık yağ ve rutubet kokusu...
Faturalar, icra kağıtları, bazı
reklam broşürleri ve diğer teb-
ligatlar hepsi orada; anahtarları
hiçbir zaman bulunmayan ku-
tularda.

Posta kutusuna koyulan
mektuplar kimi zaman hiç
hükmündedir. Kimi zaman-
sa arananın saklı olduğu bir
bulmacadır. O gün mektuplar
Sofie için gelmemişti. Zira
onun gibi bir gizemin peşinden
koşacak veya çemberimin
dışından bir müdahaleyi kabul
edecek durumda olduğumu hiç
sanmıyorum. Aylardır bekledi-
ğim zarf tam da orada duruyor.
Mektubu aldım. Ne zamandır
onu bekliyordum. Komşulara
yakalanmadan kuzuma çekil-
meliyim; masa lambası ve bolca
izmarit. Yine teksir kâğıdı. Bazı
huylarından asla vazgeçmeye-
cek.

“Sevgili Rodrigues,

“Kalemimin
mürekkebi bitti.
O çok merkezi
hayatlarımız da
böyle değil mi?
En güzel cümleler
söylenecekken hep
yarım... Ne dersin
Chernobog bu da
zıtlığın bir parçası
sayılabilir mi?”

*Uzun zaman oldu sana yaz-
mayalı. Zıtlıkların varlığı
belirlediği bir yerde siyahın ve
beyazın asla karışmadığı bir
girdap değil de nedir ki zaman?
Aynı ırmağa tekrar giremiyor-
sak geride bıraktığımızı özlem,
cevap bulabilir bir arzu olmasa
gerek. Ya Parmenides haklıysa?
Tüm soruların cevabı geri geri
getirilebilir değilse ya da sorular
göçüp gitmiyorsa ne diye uçuşup
duruyor kırlangıçlar. Kırlangıç-
lar evet, seni bıraktığımda kır-
langıçlar henüz göç etmemişti.
Sen gittin ve kargalar geldi.*

*Taşamadığı zaman insanoğluna
dağlar bile birer bahane olabi-
liyor. Kendi hayatlarına anlam
verirken koca koca gezegenleri
kullanabiliyorlar. O koca küt-
leli cisimleri kolaylıkla nesne
yapıveriyorlar. Geçenlerde de*

*sıklıkla Merkür'ün gerilediğini
söylüyorlardı. İhmaller, ne iste-
diğini bilmemelerin tek cevabı
olarak koca bir gezegeni gerekçe
tutmak; insan kendini merkeze
koyacak kadar kendinde önemli
ne görüyor diye tekrarlayıp du-
ruyor zihnim. Hey gidi hüma-
nizm! Oysa çözüm değil miydi
insanın merkezde olması; her
şeyin herkesin insan için olması.
Gözlerini kapattığı zaman tas-
virlerinin hep merkezinde olma-
sı. Vakitsiz gelen veya bir türlü
gitmeyen mevsimlerin sorum-
lusu da bu değil mi; televizyon-
larda küresel ısınma dedikleri,
kırlangıçların gelmeyişlerinin
faili... Sorularıma cevap bula-
mıyorum. Her şey insan içinse
insan ne için? Son üç yüz yılım
yalnızca bir yanıldı...*

*Fazlasıyla merkezi hayatla-
rımızın sahnesinde oynanan
oyunlar, sergilenen defileler
Merkür'ün gerilemesinin etkileri
kadar da gerçek olsa keşke. Doğ-
ruların aksine alkışlananların
ve spot ışıklarının taktir edildiği
bir yerde etrafındaki tüm öz-
neli nesneleştiren canavarlar
karşısında yalan olmama sava-
şının tam ortasındayım. Özel
olduğum yalamını rafa kaldıralı
çok oluyor. Hayranı olmak iste-
mediğim suni gerçeklerin dışın-
da, en gerçeği; tüm soruların tek
cevabını arıyorum.*

*İsmarlamaların rasyonellikle
açıklanamadığı bir dünyada
arayışlarımı mantığın çerçeve-
sinden çıkarmalıyım. Sahi ya
rasyonel olan ölçülebilirdir. Ben
yarın akşam saat kaçta uyana-*

cağımı ya da ne yiyeceğimi veya bu mektubu bitirip bitiremeyeceğimi kestiremiyorum. Sokaklarda olmak istediklerinden irak kendi olamamışların arasında bir sokak lambasının altında saatlerce beklemek yerine; karanlıklara çekilip, rutubetli bir odada yalnızca sana yazmak istiyorum. Işığın merkezi gerçekçi bir imitasyondan farklı olmasa gerek. O yüzden dostum, ne rasyonel bir davranıştır ışığın merkezinden sıyrılıp sana saklanmak!

Siyah bir kısrak olup giderken uzaklara kuşku, neye gerçeklik dendiği buzlu bir bardak olup masamda yerini aldı. Uzun süredir odamdan çıkmıyorum. Üstelik saklandığım yerde yeni tanışıklarım da oldu: Letavitsa, Chernobog ve çakşırılı bir karga. Seninle yaptığımız gibi onlarla da hiçlik ve öz hakkında konuşuyoruz. Varlığın olmadığına karar verirsek özün de olmadığına karar verebilecek miyiz? Bu sıralar bunun üzerine çokça düşünüp derin tartışmaların içerisinde buluyoruz kendimizi. Karga fazlasıyla nobran ve genellikle uzun tartışmaların ardından başıma konuyor. Pençeleri derimden içeri girercesine canımı yakıyor. Öte yandan Chernobog sıklıkla kardeşi Belobog'dan bahsediyor. Onun kendisiyle zıt olduğunu ve aralarında çatışmanın kutupları oluşturduğunu söylüyor. Eğer bu doğruysa zamanın girdap oluşu konusunda güçlü kanıtlarım var demektir. Zaman, gayretli gailelerin getirdiği yerden bizi soluk

renkli letafetlere döndürebilir mi? Sevgili dost bu girdap bizi de kaldığımız yerden karıştırır mı?

Baş ağrılarımса her geçen gün artmaya devam ediyor. Bu sıralar bir iştahsızlık var üzerimde. Apartmana girince gelen yanık yağ kokusunun midemi bulandırdığını söylemiş miydim? Bir de kapı hala zor açılıyor. Çilingir Mustafa hakkında söylenenlerin doğru olmadığını düşünmeye başladım. Komşularsa bildiğin gibi; artık yalnız yaşamamamın benim için iyi olacağını ve evlenmem gerektiğini söyleyerek olası dedikodulardan bahsedip tehditlerine devam ediyorlar. Oysa ben yalnız yaşamıyorum ki!

Her şeyi bir kenara bırakıp dürüst olmak gerekirse ne dilce ne de bedence konuşan çakşırılı bir karganın sözleriyle savaşıyorum sensizlikte. Ne kadar severdik o şiiri ve ne kadar gerçekmiş o şiir! “Kanatları kara fücur çiçekleri açmış dünyanın, yanık yağda boğulan yapıların arasında” elimde bulduğum hakkı kullanmış gibi hissediyorum. Her şey bir yana sevgili Rodrigues, elinde bir şiir kitabıyla birlikte küçük çam ağaçlarının arasından bulup getirdiğin çakşırılı özlüyorum. Her şey bir yana sevgili dostum, spot ışıkları ve biraz alkış için seni kaybettiğime üzül...

.....
...
”

“Uzun zaman oldu sana yazmayalı. Zıtlıkların varlığı belirlediği bir yerde siyahın ve beyazın asla karışmadığı bir girdap değil de nedir ki zaman? Aynı ırmağa tekrar giremiyorsak geride bıraktığımız özlem, cevap bulabilir bir arzu olmasa gerek.”

Kalemimin mürekkebi bitti. O çok merkezi hayatlarımız da böyle değil mi? En güzel cümleler söylenecekken hep yarım... Ne dersin Chernobog bu da zıtlığın bir parçası sayılabilir mi? Peki ya sen karga, herkesin seni çirkin görmesi seni gerçekten çirkin yapar mı? Gerçekler gerçekten sadece kabullerimizde mi saklı? Mektubu önce zarfına sonra posta kutusuna koyup biraz mürekkep biraz da teksir kâğıdı almaya gitmeliyim. Hem belki biraz aydınlık iyi gelecektir ruhuma. Nereye gidiyoruz Letavitsa? Mürekkep ve kağıtlar biraz bekleyebilir. Ben, benim olmayan düşüncelerle birlikte karanlığa dönüyorum. Kendimi çok özlüyorum.

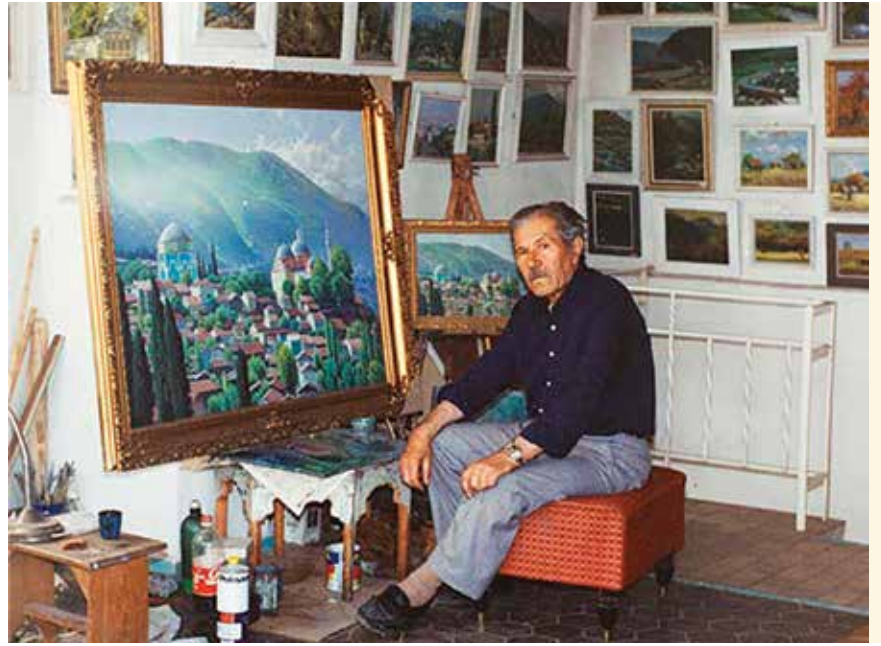
Kütahyalı Ressam: Ahmet YAKUPOĞLU

Şule YÜCELİN - Hilal Nur SAYMAN

Ahmet Yakupoğlu, 1920'nin Kasım ayında Hacı Halil ağa ve Şefika hanımın oğulları olarak Kütahya'nın Saray Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Resme olan merakı çok küçük yaşlarda başlar. Kendisi sadece bir ressam değil, ayrıca neyzen ve müzehheptir. Şöhrete önem vermeyen, adeta şöhretten kaçan Yakupoğlu, yalnız çalışmayı tercih etmiş, Kütahya'nın adını sanatta duyurmayı başarmıştır. Halkın içinde, Ahmet abi, ressam Ahmet olarak anılmıştır. Türk klasik resminin canlanması amacıyla büyük emek harcamıştır.

Feyhaman Duran'dan Resim Dersleri

Ailesinden habersiz 1940 yılında Kütahya'dan ayrılıp akademiye girmek için İstanbul'a gitmiştir fakat bu konuda muvaffak olamamıştır. Geri dönmek yerine burada kırk gün iş aramış ancak dönemin ekonomik koşullarından dolayı iş bulamayıp Kütahya'ya geri dönmüştür. Bir sene sonra, 1941 yılında Vahid Paşa İl Halk

Fotoğraf: Kubbealtı Arşivi

Kütüphanesi'ndeki yazma eserleri incelemek üzere Kütahya'ya gelen İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden Süheyl Ünver ile tanışma imkânı bulmuştur. Süheyl Ünver, Ahmet Yakupoğlu'nun eserlerini burada görüp beğenmiştir. Kendisinin eğitim alması gerektiğini belirterek valilikten tahsilat alıp akademiye girmesini sağlamış, Ahmet Yakupoğlu'nun elinden tutmuştur. O senenin sonunda Süheyl hoca, Ahmet Yakupoğlu'nun

İstanbul'a gelmesini sağlayarak yakın dostu Feyhaman Duran Atölyesi'ne göndermiştir.

Feyhaman Duran portrede üstattır. Yakupoğlu kendisinden portre eğitimi alma imkânı bulmuş ve bunu çok başarılı bir şekilde değerlendirmiştir. Feyhaman Duran, Ahmet Yakupoğlu ile yakından ilgilenmiş. Yakupoğlu o yaz yaptığı resimleri, Feyhaman hocaya götürmüştü, Feyhaman hoca içlerinden bazı resimleri

seçip sergilere verebileceğini belirtmiştir. Yakupoğlu, memleketi Halk evindeki sergiye Feyhaman hocanın seçtiği 15 eserini vermiş, o günün akşamında radyolarda ismini duymuştur.

Ahmet Yakupoğlu'nun tabiat, bahçe, ağaç sevdası resimlerine de yansımaktadır. Feyhaman

eğitimi bitirdiğinde Süheyl hocanın elini öpmeye gider. Süheyl Ünver o vakit öğrencisi Ahmet Yakupoğlu'ndan tek bir istekte bulunur: "*Canın ne isterse onu yapacaksın, sana tek bir şey yasak, siyasete girmeyeceksin.*" Yakupoğlu'nun hocasına sevgisi de çok büyüktür, ona hiçbir zaman hürmette kusur

Dikmen ile birlikte dört sene ney dersi yapmışlardır. Süheyl hoca kendilerine üniversitede iken bir oda tahsis etmiş ve orada ney meşk etmelerini söylemiştir. Tahsil edilen odada, hastaların, veremle savaşın yararına toplanmışlardır. Resimden sonra neye de büyük ehemmiyet göster-

Sultan Ahmet Camii ve Günbatımı

hocanın Ahmet Yakupoğlu'na tavsiyesi tabiata çıkıp, tabiatta çalışmasıydı. Ahmet Yakupoğlu bu öneriyi realist bir şekilde gerçekleştirmiştir.

"Siyasete Girmeyeceksin"

Süheyl hoca, Yakupoğlu'na hem hoca hem yol arkadaşı olmuştur. Bunu gerekçesini de Ahmet Yakupoğlu'na şu sözleri ile ifade etmiştir: "*Biz vazifemizi yapıyoruz, vazifede menfaat yoktur.*" Ahmet Yakupoğlu,

etmez. Üstelik Yakupoğlu, Ünver ailesinin bir evladı gibidir. Nitekim Yakupoğlu bir röportajında hocası Süheyl Ünver'e olan sevgisini şu sözleriyle dile getirmektedir: "*Bende ne görüyorsanız benden değildir, ben arada vasıtayım, eserin sahibi Süheyl Ünver.*"

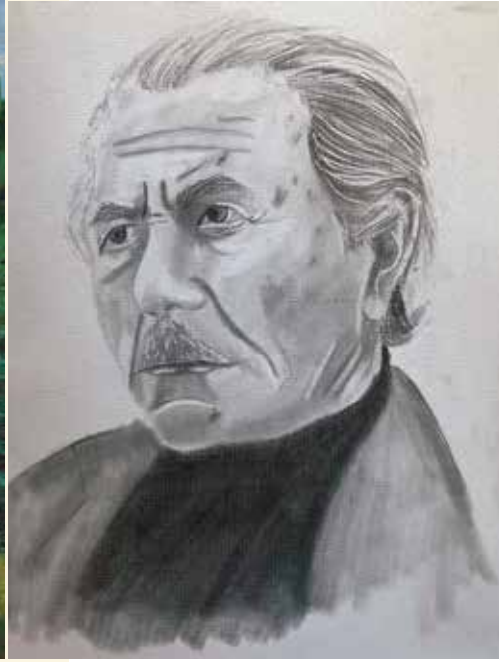
Resimden fazlası: Ney ve Minyatür

Yakupoğlu'nun musiki merakı da çok yüksektir. Halil

miştir. O kadar ki, Kütahya'da şehrin resimlerini çizerken bir yandan da pek çok kişiye ney dersleri vermiştir.

Yakupoğlu ayrıca hocası Süheyl Ünver'den minyatür dersi almıştır. Nasreddin Hocanın fıkralarını minyatüre çevirmiştir. Yakupoğlu memleketi Kütahya'da, küçük büyük, herkesi eğitmiş, sanatı halka açılmıştır. 1995 yılında, minyatür dalında İş Bankası Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür.

“ Yakupoğlu bir röportajında hocası Süheyl Ünver'e olan sevgisini şu sözleriyle dile getirmektedir: “Bende ne görüyorsanız benden değildir, ben arada vasıtayım, eserin sahibi Süheyl Ünver.”. ”

“ Yakupoğlu'nun hayatı boyunca resmederek ölümsüzleştirdiği şehirlerin başında İstanbul, Bursa, Konya, Amasya, Ankara ve Hatay gelse de memleketi Kütahya ile hususi olarak ilgilenmiştir. ”

Memleket Sevdası

Ahmet Yakupoğlu'nun hayatı boyunca resmederek ölümsüzleştirdiği şehirlerin başında İstanbul, Bursa, Konya, Amasya, Ankara ve Hatay gelse de memleketi Kütahya ile hususi olarak ilgilenmiştir. 1000 resimlik Kütahya koleksiyonunu kitap haline getirerek Kütahya için çok değerli bir

eser bırakan Yakupoğlu'nun memleketi için yaptıkları onu resmetmekten daha fazlasıdır. Zira Yakupoğlu memleketinin sadece estetik güzelliği ile değil özündeki kültürüyle yaşamaya devam etmesini ister. Bu isteği doğrultusunda şehrin tarihi eserlerinin restorasyonunda çaba sarf etmiştir. Çabası yalnızca mekanların somut olarak ıslahına yönelik değil manen yaşatılmasına yönelik de olmuştur. Bu anlamda Yakupoğlu, bugün Kütahya'nın sembolü haline gelen Çinili Camii'ni yaptırmış, Yelice dağı arazisinin çam korusu haline getirilmesi için uğraş vermiş ve Vacidiye Medresesi'nin çini ve arkeolojik eserlerin sergilendiği bir müze olarak açılmasını sağlamıştır. Günümüzde Kütahya Arkeoloji Müzesi olarak anılan bu eski medresede Yakupoğlu bizzat dört yıl görev yapmıştır. Eserlerini, kitaplarını, içinde güzellik barındıran her şeyi sergilemek için 1985'te 'Ahmet

Yakupoğlu Kültür ve Sanat Vakfı'nı kurmuştur. Sonrasında vakfı dağıtarak evini, kütüphanesini ve 1300'e kadar eserinin bulunduğu bütün mirasını Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'ne, kendi adına bir müze yapılması ve eserlerinin burada korunması şartıyla bağışlamıştır.

Sade Bir Yaşam Sade Bir Üslup

Ahmet Yakupoğlu sadece Kütahya'nın değil, Türkiye'nin nevi şahsına münhasır bir değeridir. O aynı zamanda hayatını ve sanatını gösteriştan uzak yaşamış bir sufidir. Geride kalanlara eserler bıraktığı kadar talebeler de yetiştirmiştir. Sanatı, siyasetin ve medyanın yavan söyleminden uzak tutmuştur. Bu tavrı tablolarındaki net ve sade ifadelerle de yansımıştır.

Türk resim sanatına çok önemli katkılar sağlayan Yakupoğlu, 2 Ekim 2016 tarihinde 96 yaşında vefat etmiştir.

Onlar Gibi Olamazdım

Elif Duru KOÇAL

Hemen karşımda duran uçsuz bucaksız sahilde yere uzanmış çocuğa baktım. Ellerini başına koymuş, gökyüzünü izliyor, elini kumlarda dolaştırıyordu. Küçük adımlarla ona yaklaşıyordum. Sıcak kumların ayaklarımı yakması gerekirdi fakat ben hiçbir şey hissedemiyordum. Hizasına gelince kumlara oturdum. Başını bana çevirdi. Beklediğim gibi yüzünde bir ürperme yoktu rahatlamıştım. Beni garipsediği çok açıktı; sıcak bir yaz gününün akşamında kalın sayılabilecek kapüşonlu giyen, bulanık uzuvlarla bir insan silueti, kim görse

garipserdi. Tabii ben olsam garipsemezdim, gerçi ben kim sayılabilir miydim bilmiyorum. Ben hissetmezdim, duygularını anlamlandıramazdım, yaşayamazdım.

Yüzüne baktım o da benimkine bakmaya çalıştı. Kim olduğumu soruyordu. Bunu bilmem için sözcüklerin ağzından çıkmasına gerek yoktu. “Kimse.” dediğimi duyması için kulaklarına ihtiyacı yoktu. Anlamaz bir şekilde yüzüme baktı. Birkaç dakika sonra o anlamaz ifade yok oldu suratından. Sanki kafasında bir şeyler oturmuştu. Bana bakmayı bıraktı,

sahile geri uzandı, gözlerini sıkıca kapattı. Benim gerçek olmadığını sanmıştı. Hayır, ben gerçektim. Belki onun gibi değildim, canlı değildim ama gerçektim. Ona seslenemezdim, ona dokunamazdım, burada olduğumu hatırlatamazdım. Tekrar olduğum tarafa dönene kadar beklemekten başka bir şey yapamazdım. Ben hissedemezdim, duygularını anlamlandıramazdım, yaşayamazdım.

Tekrar bana doğru döndüğünde ürkmüştü. O kadar korkunç mu gözüküyordum? Gözlerini kısmış bana bakıyordu. San-

Sen Kayacan

“Zaten içinde az oranda kötü hisler bulunan o küçük varlığın içinde hiç karanlık kalmamıştı. Bu karanlıklar benim varlığımı kısaltırdı, bana hiçbir şey hissettiremezdi. Ben hissedemezdim, duygularını anlamlandıramazdım, yaşayamazdım.”

ki beni daha önce gördü mü hatırlamaya, ne olduğumu anlamlandırmaya çalışıyordu. Sonra geriye doğru çekildi. Ne için çabaları olursa olsun bu çabadan vazgeçmişti. Sadece öylece oturuyordu, yüzü de biraz rahatlamıştı. Doğru an olduğunu anlamışım, daha iyisi olamazdı. Bir oyun oynamak ister mi diye sordum. Konuşmadan söylemişim ve o da anlamıştı. Hislerim olsa bu durumda mutlu olurum, herkes kolay kolay anlamazdı sorularımı. Kaşlarına çatıp bana baktı. Ne gibi bir oyun olduğunu sordu, sözcükleri kullanarak. Geriye yaslandım “Kolay.” dedim. Ses çıkarmıştım, tıslama gibi bir ses. “Bana dürüst olacaksın, kimseye anlatmadığın anını anlatacağın, en gizli anını.” Durdu dudaklarını büzdü, kaşlarını hafif bir şekilde çatmıştı. “Doğruyu söylemeyi başarırsan seni o histen sonsuza kadar kurtarırım ama söyleyemezsen

onun dışındaki tüm hislerini senden alırım.” diye devam ettim o tıslar sesle. Hisleri olan tüm canlılar bu anda çok gerilirdi. Oysa bu genç varlık durumu beklediğim kadar garipsememişti. Gözlerinde his denebilecek tek bir şey fark etmişim. Yargılanma korkusu. Bu gereksizdi ama o bunu asla bilemezdi. Yargılamak için hislere ihtiyacınız vardır oysa ben hissedemezdim, duygularını anlamlandıramazdım, yaşayamazdım.

Gözleriyle teklifimi onayladı fakat konuşmak için bir süre beklemesi gerekti. Derin bir nefes alıp sözlerine başladı: “Şey aldım yani ondan, pembe benekli tavşanı çaldım. Pelüş oyuncakını.” Ellerini birbirine sürtüyordu; yüzü kırmızıya dönmüştü. Tepki vermedim. Halini tanımlamak için doğru sözcüğün ne olduğundan emin olmam için kendimi onun yerine koymam gerekirdi, doğal olarak koyamadım. Masum evet, fazlaca masumdu. Doğruyu söylemişti. Bunu uzun süre dünya üzerinde yaşamış bir insan söylese mantığa sığmazdı, gerçi benim doğru ve yanlış ayırt edebilmek için mantığa da ihtiyacım yoktu. Bana bakmaya devam ediyordu. Sıra bana gelmişti. Tüm bedenimi toz bulutunu bir araya toplayıp o genç ruh için ağır sayılabilecek tüm hissi de toz bulutuna kattım. Her şey bittiğinde yüzü aşırı derecede gevşedi. Zaten içinde az oranda kötü hisler bulunan

o küçük varlığın içinde hiç karanlık kalmamıştı. Bu karanlıklar benim varlığımı kısaltırdı, bana hiçbir şey hissettiremezdi. Ben hissedemezdim, duygularını anlamlandıramazdım, yaşayamazdım.

O arkasını dönüp zıplar adımlarla uzaklaşmaya başladı bense bir süre daha orada kaldım. Varlığım kısalmıştı. Ben canlı değildim, yaşamazdım ama bu var olduğum gerçeğini değiştiremezdi. Bazı canlı varlıklar bunu akıllarına yatıramazdı. Oradan uzaklaşma kararı almıştım. Bir şekilde varlığımı uzatmalıydım. Evet, zamanım vardı ama her saniye daha da azalıyordu. Harekete geçtim, oyunda bana katılacak yeni birini bulmalıydım. Ne zaman yeni ve masum varlıklarla oynasam kaybediyordum. Nedenini anlamlandıramıyordum, insanlarla ilgili çoğu şeyi anlamlandıramadığım gibi. İstesem de yapamazdım, onlar gibi olamazdım, derin bir nefes alamazdım, kalbimin atışını duyamazdım.

Bir verandada gördüm onu, sallanan bir sandalyede elinde bir gazeteyle. Beyaz sakalları vardı, kırışmış ve yorgun yüz hatlarına gölge düşmüştü. Aradığım kişi oydu, anlamıştım anlatamayacaktı. Yavaşça yanına süzülüyordum, o ise gözünü gazeteden kaldırıyordu. Yanına iyice yaklaştım. Tam hizasında durdum. Orada olduğumu çok iyi biliyordu ama bana bakmıyordu, bir saniye olsun gözünü o yazılar-

dan ayırmıyordu. Böylece beni yanından gönderebileceğini sanıyordu, çok yanılıyordu. Gitmezdim oyunu reddetmediği veya bitirmediği sürece bir santim bile hareket etmezdim. Bunu anlaması biraz uzun sürdü ama sonunda bana döndü. Gözlerine bakmayı başardığım an sordum sorumu “Oyunuma katılmak ister misin?” sesim onu rahatsız etmişti, anlamıştım ama tepki vermiyordu. “Bana dürüst olacaksın, kimseye anlatamadığın anını anlatacaksın, en gizli anını.” Alnını buruşturdu, gergin bir şekilde gözlüğünü düzeltti. Sallanmayı çoktan bırakmıştı, sözümde devam ettim her zamanki gibi “Doğruyu söylemeyi başarırsan seni o histen sonsuza kadar kurtarırım ama söyleyemezsen onun dışındaki tüm hislerini senden alırım”. Derin bir nefes aldı “Tamam.” dedi kısık bir sesle. Sonra kısacık bir süre gözleri büyüdü. Ben anlatmasını beklerken yapamayacağını söyledi, kabul etmesinin anlık bir gaflet olduğunu. Söylerken ses tonu korku doluydu sanki biraz da titriyordu. Bir insan olsa ona üzülür onların deyişiyle empati yapar kendine yeni bir gönüllü bulurdu ama ben istesem de yapamazdım, onlar gibi olamazdım, derin bir nefes alamazdım, kalbimin atışını duyamazdım.

Rahatsızlığını belli etmekten çekinmeyen bir tonda içini çekti. Arkasına yaslandı, sandalye tekrar sallanmaya

başlayınca sakin ama gergin ayak hareketleriyle sandalyeyi durdurdu. Daha önce yapmadığı bir şeyi yaptı, bana döndü. Baktı, baktı; ağzını açtı, geri kapadı. Konuşmaya çalışıyordu, bunu yapmak zorunda olduğunu biliyordu ama yapamıyordu işte. Ben tam da bunu anlayamıyordum. Ağzından çıkacak birkaç sözcükle kocaman bir yükten kurtulabilirdi fakat o sözcükler bir türlü ağzından çıkmıyordu. Nefesi daralıyor o ise derin nefesler almaya çalışılmaya devam ediyordu. Sonunda açıp açıp kapattığı ağzından ses çıktı. “Tamam, o gün seslerini duyduğumda ne olduğunu anlamıştım.” dedi, sonra bir süre ilerideki küçük koruluğa baktı. “Yanına gitmeliydim, yardım etmeliydim, elinden tutmalıydim ama yapmadım neden bilmiyorum yapamadım.” Sustu, gergin bir yüzle bana baktı. Yalan değildi ama doğru da değildi. Evet, bir şey yapmamıştı, hisleri olan canlıların yapması gerektiği gibi yanına koşmamıştı, bu o kötü hislerin içine dolmasına neden oluyordu. Yalandı çünkü nedenini biliyordu; her şeyi o planlamıştı, o yapmamıştı ama o planlamıştı. Yapamayacak kadar hisse sahipti fakat planlayacak kadar hissizdi. Yalandı. Söylediği şey bir yalandı. Hislerini yavaş yavaş içime çektim. Tüm o iyi hisleri, varlığımı uzatacak hisleri. Her şey bittiğinde orada öylece duruyordu. Boş gözleri bir canavarınkini andırıyordu. İnsan olsam bundan

“Bir insan olsa ona üzülür onların deyişiyle empati yapar kendine yeni bir gönüllü bulurdu ama ben istesem de yapamazdım, onlar gibi olamazdım, derin bir nefes alamazdım, kalbimin atışını duyamazdım.”

korkmam gerekirdi ama ben istesem de yapamazdım, onlar gibi olamazdım, derin bir nefes alamazdım, kalbimin atışını duyamazdım.

Canavar, dehşet denen o hisle bana bakan insanların yüzüme bağırdığı o kelime. Olumsuz ve kaba ve rencide edici -ben rencide olamayacak olsam da- bir kelime. Söylenişi hoş değil, içindeki harfler de kalın yine de en çok duyduğum kelime bu benim. O kaba harfler ve cırtlak bir sesin karışımı insancıl bir deyimle kulak tırmalıyor. Bana kalsa o kelime arkandaki sallanan sandalyede hareketsiz oturan adam için kullanılmalı, yaptığını söyleyemeyeceği kadar korkunç şeyler yapan o adam için. Ama insanlara kalsa bu kelimeyi şu an yanına yaklaşmakta olan siyah bir kumaşın içinde elinde ucunda bir demir parçası bulunan o sopayla yanına süzülen o varlık için kullanırlar. Neden mi? Çünkü o istese de yapamaz, onlar gibi olamaz, derin bir nefes alamaz, kalbinin atışını duyamaz.

Tasavvufta “Sır” Kavramı

Tuğçe KABAKCI

“Çoğulu esrâr ve sirâr olup, Arapça sır, gizli şey, kök, kıymetli, vadinin orta yeri, asıl, nikâh, birşeyin halisi, efdali, gibi anlamları ihtiva eden bir kelime. Sır, kalpte bulunan Rabbânî bir latifedir. Ruh sevginin, kalp marifetin, sır da müşahedenin mahallidir. Ruhânî bir nur olup, nefs’in haletidir. Sır olmaksızın nefis, iş yapmaktan aciz kalır. ... Tarikat sırrını, sisteme yabancı kişilere söylememek gerekir, zira, tasavvuf terminolojisine vakıf olmadığı için, yanlış anlar. İşte bu tür sırların saklanması konusunda, “Sırrını sırredene aşkolsun, faş eden yuf.” denir.” (Cebecioğlu 2017)

Sırra mâlik olma; Allah’ın cemâlinin kulun kalbine yansması, kulun kalbinin ilahî bir rahmetle nurlanması ile mümkündür. Onların kalbine Allah

bizzat tecellî buyurmuştur. Kişi ancak Allah’ın zatının bilinmesine imkan vermesi ile bu mertebeye ulaşabilir.

Gizli, aklın ermediği ilahî manaların kalbe dolması yani müşahede ile kul, Hakk’ın sırrına erişmiş olur. O yoldan geçememiş olanların anlayamayacağı bu gizli hikmetlere tasavvufî şiirde de zaman zaman yer verilmiştir. Kimi şairlerin bu sırrın bilgisine ulaştığı bilinse de kimilerinin bu sırda vâkıf olduğu hakkında kesin yargıya ulaşılamaz. Nitekim sırrın gizli tutulması esas olduğundan bundan emin olmak kolay değildir.

“Allah’ın ‘muhabbet meydanları’ diye isimlendirilen birtakım meydanları vardır... Marifetlerin de mertebe ve meclisleri vardır, fakat onlar meydan değildir. Hak sana kendisini

tanırken dış varlıklardaki parçalanmayı gösterirse durum değişir. Bu parçalanmaya rağmen kendilerinde zuhur eden isimleriyle tek hakikat olduğunu görürsen, ‘sırlar meydanında’ sayılırsın. Hakkın eşyada onların isimleriyle zuhur eden hakikat olduğunu gördüğün yer, sırlar meydanıdır.” (Demirli 2016: 129) der İbn Arabî. Pir Sultan Abdal da bu meydana şiirinde yer vermiştir.

“Örte-gel eteğin sır meydanıdır”

Divan edebiyatının en büyük şairlerinden Şeyh Galip de sır kavramına şiirinde yer vermiştir. Önce kendisine verilen sır ile sözünü söylediğini ima edip herkesten farklı bilgiye sahip olduğunu söylüyor fakat bunu nasıl anlatacağını da bilemiyor.

“Olmâya sözi bedîhi-î tâm
Ede niçe tecrübeyle ikdâm

*Ammâ kime eyleyim bunu fâş
Ben dâhî bileydîm ol kadar
kâş*

Sonra sırrı ifşa edecek gibi olduğu anda vazgeçip bundan çekiniyor ve derhal tövbe yoluna gidiyor. Zira tasavvufta sırrı ifşa etmek uygun değildir.

*“Veh veh bu ne sırdır etdim
izhâr*

Sad tevbe vü sad hezâr inkâr”

Şeyh Galip burada söyleyecek sırrları olduğunu inkar ediyor. Çünkü kalbe ilham olan nurları ancak o meydanlarda dolaşanlar bilebilirler. Hallâc-ı Mansûr, söylediklerini anlayamayacak olanlara iettiği için öldürülür. Mansûr, bu ilahî meydanlardan bîhaber olanların idraklerine ulaşamadığı için nihayetinde sırrı faş ederek kendi ölümüne sebebiyet veriyor. Yine Hallâc-ı Mansûr gibi Nesîmî de benzer bir sona mahkum kalmıştır. Nesîmî sırra eriştiğini apaçık şekilde ifade eder:

“Haktan gelen kelamın mucizdir ey Nesîmî

Sensen ki, künd ü kenzen esrarına beyansan”

Nesîmî, kendisine ilham edilmiş sırrları, o mertebeden nasibini almamış kimseler tarafından anlaşılır düzeyde olmadığı için sonunda o da derisi yüzülerek cezalandırılır.

Burada dikkati celbeden bir husus da künt ü kenzen ifadesidir. “Ben gizli bir hazine idim; bilinmek istedim, mahlukatı yarattım.” (*Acluni, Keşfü'l-Hafa,*

II/132) hadisine dayandırılan bu ifadeyle sır ile erişilen gizli hazinenin Allah olduğunun bilinmesini söylemek gerekmektedir.

Sözlükte “gizli hazine, saklı define” anlamına gelen kenz-i mahfî terkiibini Muhyiddin İbnü'l-Arabî, “Her tür izâfet ve nisbetlerden mücerred kadîm ve ezeli olan Hakk'ın zâtı”, Abdürrezzâk el-Kâşânî ise, “Gaybde saklı bulunan ahadiyet hüviyeti olup gizli olanların en gizlisidir.” (Aydın 2002: 258) şeklinde tanımlamıştır.

Yani kalbe dolan ilahî nur, o sır, O'nun bizzat zatıdır ve bu sır açıklanmamalıdır. İbn-i Arabî'nin aktardığına göre aşığın, sırrın gizliliği husunda “Onun emrini beklemesi gerekir. Açıklamasını emrederse açıklar, yoksa esas olan, gizlemektir.” (Demirli 2016: 127). Yine İbn-i Arabî'nin aktardığı bir rivayette Allah'ı seven ve O'nun ilahi sırrlarına erişmiş bir kimsenin özellikleri için şunlar söylenmiştir: “Onların bedenleri dünyevi hale gelirken, ruhları perde, akılları semavileşir. Bunlar meleklerin safları arasında dolaşır, yakın üzere o işleri müşahede ederler. Cennetini arzularak ya da ateşten korkarak değil, kendisini severek güçleri ölçüsünce O'na ibadet ederler.” (Demirli 2016: 130) Öyleyse sırra malik olanlar, kendilerindeki müşahedenin farkındadır ve varlıklarında O'nun zuhur ettiğini bilirler.

Hikemî şiirin en önemli temsil-

cisi Nâbî ise sır kavramını daha farklı kullanmıştır. Nâbî, sır kelimesini daha ziyade, kâinata var olanların görüntülerinin arka tarafında kalan gizlilikleri ifade için kullanmıştır. Tabii ki yücelik kitabının gizli olan sırrlarını evvelen Hz. Peygamber bilir. Mutlak gayb âleminin sırrını bilen ve onun kapısını açan yine odur:

*Ana ma' lûm idi esrâr-ı kitâb-ı
melekût*

*Gelmedin levh-i hecâya ke-
limât-ı eb ü câd”*

Eşrofoğlu Rûmî, bu sırra sabır ile ulaşmanın mümkün olduğunu vurgulamıştır.

*“Sabr ile malûm olur esrâr-ı
Hak*

*Sabr ile bilindi her müşkil sa-
bak”*

Kaygusuz Abdal ise aşkın büyüklüğünün artık kendisine dar geldiğini bu yüzden sırrının açığa çıktığını belirtiyor:

*“Bu aşk mevci gene başımdan
aştı*

Sırrım fâşeyledi, râzımı açtı”

Kaynaklar

Aydın, İ. Hakkı (2002). *Kenz-i Mahfî. Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Cebecioğlu, Ethem, (2017). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Otto Yayınları.

Demirli, Ekrem (ter.) (2016). İbn Arabî. *Fütûhât-ı Mekkiyye Aşk Risalesi*, İstanbul: Litera Yayıncılık, s. 126-131.

Ötkün, Ramazan (haz.). *Dini ve Tasavvufi Yönden Nabi Divanının Tahlili (Kasideler Bölümü)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.

Gazeteci Geri Döndü ya da Hero is Back

Şimdi nölucak canlar, mangalda kül bırakmayanlar. Ahanda bitti COVID-19 ve kaldık mı yüz yüze? Dolayısıyla benden esirgediğiniz, gala, basın toplantıları (özellikle yemekli olanlar), ön gösterim, özel röportaj, iş gezisi, lansman, tanıtım, ödül töreni, açılış ve kapanış geceleri davetleri gönder gönder gelsin. (Buraya ilgili şarkının linki girilebilir editörüm. Hem belki yapım şirketi reklam verir. Nasıl fikir ama köşe yazısı arasına böyle reklam alsak fena olmaz mı? Köprü ya da link versek; hem çağı yakalarız hem de para kazanmış oluruz. İşte yaratıcı fikir böyle olur. Gör beni büyük patron. Gör beni... Bıraksalar hem SEO hem de CEO haberciliği, gazeteciliği bile yaparım. Vermiyorlar ki bir fırsat. Bir öğrenmişler mizah derginin en son sayfasına konur. Olay bu. Aşın bu tabuları aşın. Farkınız olsun farkınız. Bakın ne diyor büyük düşünür Ceza: Seninle benim aramda kocaman bir fark var. Bakın park değil fark var diyor.)

Konu çok dağıldı toparlıyorum. Velhasıl her bir şeyinize talibim. Telefonum 7/24 açık hatta günleri uzatabilirim sizin için saatler yetersiz kalır. Yandaş, kandaş ve candaş bile olurum taş olduktan sonra yollarınıza. Ülkemizin güzide basın mensuplarından biri olarak her daim doğru, gerçek ve objektif haberdan yana oldum. Haber kaynaklarımı korudum ve kuruttum. Hepsi daha aydınlık bir Türkiye içindi.

Eyyyyy beni benden çok seven aziz kaarilerim ben buradayım. Dünya dönüyorsa bıraksın bizi müsait bir yerde yolumuza devam edelim güzelce. Durumlar iç güveysinden hallice.

Motorcular Trafikten Habersiz Yetiştiriliyor

Motosiklet kullananların trafik ve insanlık kurallarını bildiğinden pek emin değilim. Bu zatların trafiğe bela olarak özel bir eğitimden geçtiği ve “insanları uyuz et” birliği tarafından büyük ideale hazırlandıkları da aklımdan geçmiyor değil. Nedir bu büyük ideal? Bütün yollarda sadece ve sadece motosikletlilerin dolaştığı bir dünya. Yoksa trafikte bir ellerinde sigara bir ellerinde telefon olmazdı. Kask takarlardı. Ters yola girip, kırmızı ışıklarda yaya geçidinden geçip, yine ışıklarda arkadan en öne gelmezlerdi. Her buldukları boşluğu kendilerinin zannedip “vızzzzt” diye yanımızdan geçmezlerdi. Kendilerini sinema filminde zannetmezlerdi. Artistler ya...

Serilen İlanlar (Dijitale mi geçsek?)

• İmlamı noktalayacak dilbilgisine hâkim, hukuk okumamış, edebiyat seven ama çok muhatap olmayan, tercihen Tokatlı olmayan, askerliğini tecilli yapmış ama yan gelip yatmamış, prezantabl değil ama prizinin ne olduğunun farkında, kadın-erkek fark etmez insan olsun yeter... Dolgun maaş değil ama öyle olma ihtimali olan bir maaş verme hayali ile yanıp tutuşuyoruz. Yemek ve yol da olsa iyi olur diyorsanız tam aradığımız kişisiniz. Boş editör yardımcılığı odacılığına sizleri bekliyoruz. SiVilerinizi mail olarak gönderin

bize. Müsait olunca bakacağız inşallah. dergigibidergi@yayinlari.com

• “Varsa bir durum yapalım açık oturum.” Sözde değil özde açık oturumlar için hizmetinizdeyiz. TEL: 0012 389 7456.

• Çiziksiz ve fırçasız araba yıkama. Zatturifort AVM otopark inşaatı Pendik'ten öte Pendik'ten Ziyade...

• İndirim reklamı görmekten bıktık. Kim indiriyor kim bin-diriyor bilmediğimiz için bu tür ilanlara yer vermeme kararı aldık

dergi olarak. Azıcık da ilkeli olalım her şey para değil. Öğrenin bunları yeni yetme basın mensupları. (Şaka len şaka. Varsa paralı pullu reklamlarınızı gönderin yayınlayalım. Açız aç aç... Yemişim etiği. Varsa etik reklamı ya da etli butlu her bir şey onları da yayınlarsınız. İsterseniz affilli olsun diye haber yaparsınız ya da şekilli şuküllü advertorial deriz. Karizma olur hem de. Fark atarsınız rakiplerinize ama tek rakibinizin THY ise o zaman yapacak bir şey yok. Bakın işinize... Hadi öptük bye bye...)